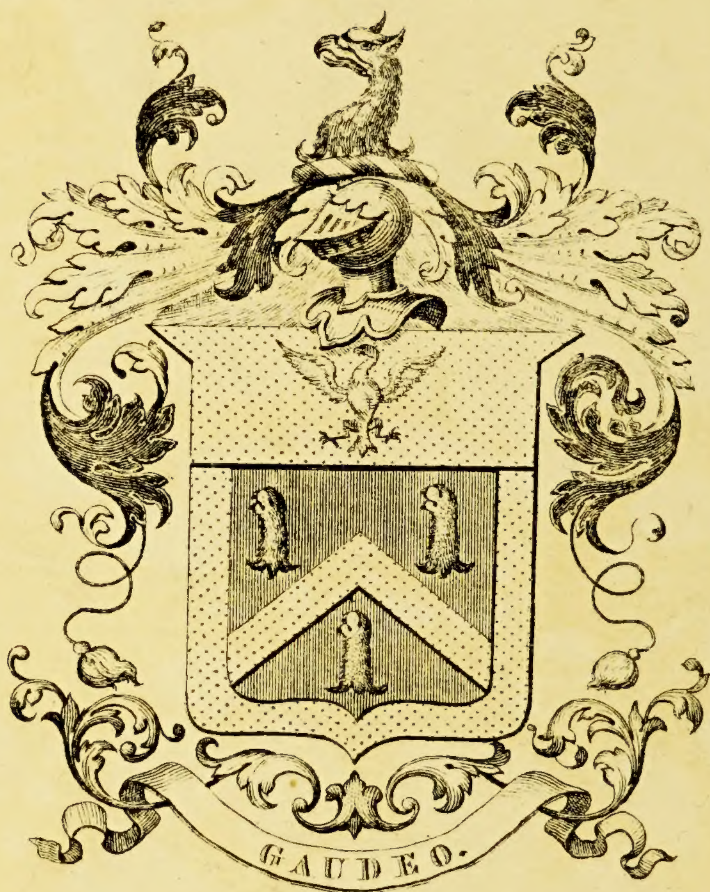
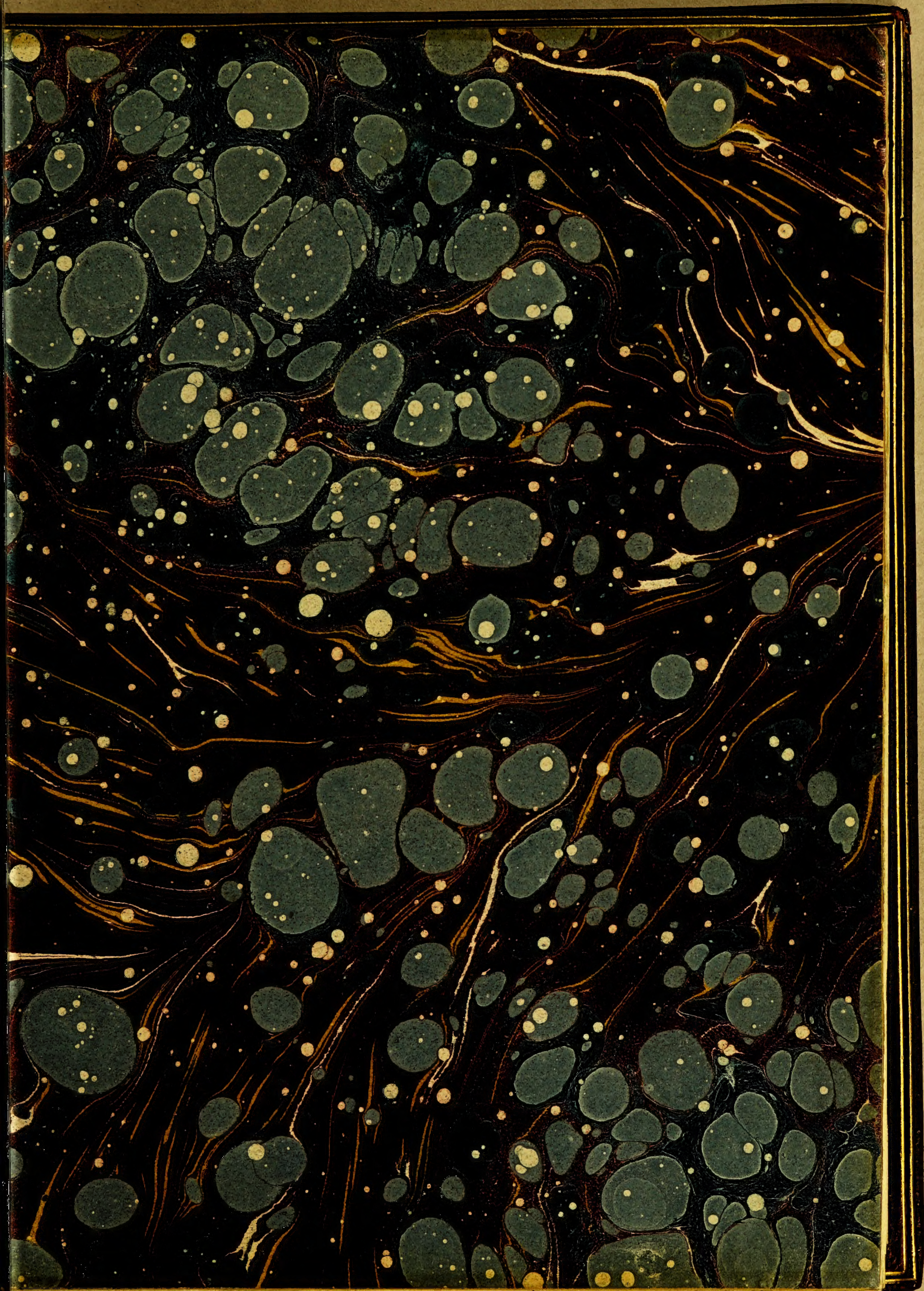

GAUDEO

John Carter Brown.

BOUND BY. CECIL & LARKINS

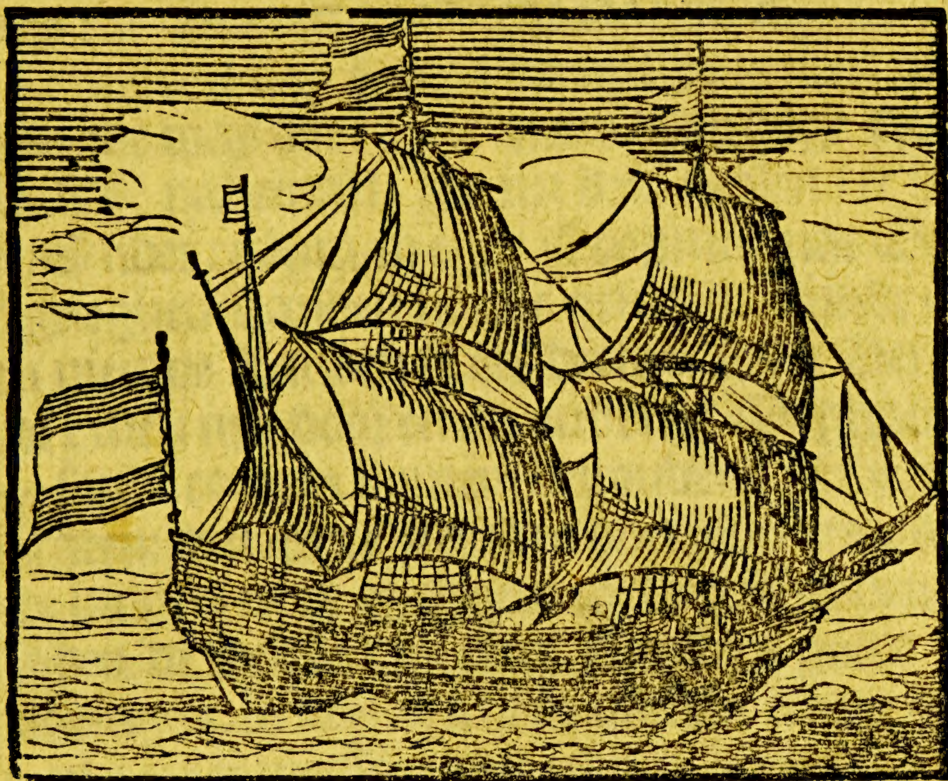
d/

p. 1 follows/6

FOR E.W. STIBBS

IOVRNAEL
Ofte
Beschryving vande won-
derlijcke Voyagie, ghedaen door *VVillem Cor-*
nelisz Schouten, van HOORN, in den Iaere
1615 / 1616 / ende 1617.

Hoe hy bezuyden de Straete van *Magellanes*, een nieuwe
Passagie ondeckt, en de geheele Aerd-cloot om-gezeylt heeft.

TOT DOCKVM.

Gedruckt by Louis Vlas-bloem, Boeckdrucker wonende inde Kerc
straet int Schrijf-boeck 1649.

INLEYDINGHE

JOHN CARTER BROWN

tot den Gunstighen Leser.

NAerdien/door seeckere last der E. Heeren Staten Generael der vereenichde Provintien/alle Coopliedden en Inwoonders der selver verboden was (maer de Bewint-hebbers der Oost Indische Compagnie alleenlijck toe ghelaten:) datse niet en mochte varen beoosten de Caep de bonne Esperance, oost aen na Oost-Indien toe / ofte nae eenighe andere bekende/ofte onbekende Landen. So isser over dese soo ghewichtighen sake/raet slaginghe ghehouden tusschen Isaac le Maire, van Amsterdam / zijnde een seer vermaert Coopman/wonachtig alsdoen tot Egmond, de welcke seer geneghen was tot Buyten-landtsche Handelingen; ende Willem Cornelis Schouten van Hoorn/die uytter maten wel geoeffent en uytsteeckende was door zijne meenichvuldige Reysen/die hy ghedaen hadde: nademael hy nu drie malen / te weten / voor Schipper/Onder coopman ende Coopman nae Oost Indien/ en alle by geleghen Landen hadde geweest.)zijnde oock seer begeerich om nieuwe Landen te on-decken. Dese Beyde dan overleggende/of t men niet door eenen anderen Wegh/in den Groote Zuyd-Zee soude commen komen (behoudens het Gebodt der E. Heeren Staten:) om grote Landen overvloepende van alle rijcdommen te vinnen; en de Schepen met verscheydene costelijcke waren te laden/de welcke dan hare Meesters goede zeegeningen souden aenbrengen. le Maire scheen vastelic eenige sekerheyt toe/ doch soo 't niet naer wensche uyt en viel / soo soude men door de Groote Zuyd Zee zeylen naer Oostindien tot merckelijc voordeel der Participanten. En is Eyndelijc de sake aldus by hun beslooten: te weten/datmen het onbekende zuyder ghedeelt des Aerbodems ondecken soude/ twelc gheleghen was bezuyden de

Straete

Straete van Magellanes / waer aff sy beyde eenighe kennis hadden / ende dat uyt veele omstandigheden / by sommighen waer genomen/die daer gesworē hadden op verscheyde tijden. Waer over sy dit soo loflijck Werck beginnen aen te vaerden/ in dier voeghen dat Isaac le Maire d'een Cornelis Schouten d' andre helft van de nootsakelijcke onkosten soude verschaffen/ door gemeene hulpe van Vrienden en Lief-hebbers. En dit gerucht is het gheele Landt door ghelooppen: ende vermits Cornelis Schouten dese dingen soude besorghen/soo heeft hy/om dit werck te volbrenghen / tot zich ghenoomen eenighe van zijne mede burgers / te weten/de Burghemeester Pieter Clementsz Brouwer, Schepen Ian Iansz Molenwerff, Secretaris Ian Clementsz Kies, ende Cornelis Segerts; welcke hy neffens Willem Schouten, Isaac le Maire ende Iacob le Maire, zijnde zijn zoone/tot Bewinthebbers heeft vercooren. Door welckers beleyt in corten tijd soo veel gelts by een is versamelt / als hun tot de uytrustinge nodig scheen te wesen: Ondertusschen warense met elckander versproken de Voyagie onder haer secreet te houden. Op dat nu alles bequaem ende met ordre mocht toe gaen/hebben sy een groot Schip doen maken/en een Jacht: het groot Schip gavense de naem van Eendracht, groot zijnde hondert en tachentich last: waer Schipper op is gestelt VVillem Cornelisz Schouten, ende Opper-coop-man Iacob le Maire, en wierde verzien met vijf en t'sestich man/neghenthien stucken Geschuts / twaelf Steen-stucken / vorders met meenichte van Musquets/ende andere Oorlofs ghereetschap naer advenant/by zich hebbende een Sloep/Boot en de Roey-schuyt/ daer en boven was het seer wel van anckers / Cabel-touwen/ seylen en alle voordere Scheeps gereetschap versien. Het Jacht wierde Hoorn, geheeten/en was vijf ende vijftich last groot/ waer op Ian Cornelis Schouten Schipper was ende Andries Claesz was Coopman / voerde twee en twintich man acht

Stucken

Stucken/vier steen-stucken/ende de reste ten Oorlooge dienstig. Ende dewijl nu niemandt van het Voornemen der Bewint-hebbers eenighe kennisse en hadde / hebben sy alle Officieren en Matroosen op die conditie aen genomen: als datse hare schuldighe plicht wel souden waer neemen / want de Schipper ende Coopman hare voorganghers souden zijn. Hier door is de gemeene man verscheyden van opinie gheweest over sodanighe Scheeps toe-rustinge ende Voyagie/ten laetsten wierde dit Collegie/gelijc als met een verzierde naem/de Gout haelders geheeten / maer de Bewinthebbers noemden hare Collegie / de Vergaderinghe der Zuyderſche Compagnie. De Scheepen nu op sesthienden May des Jaers 1615. gherceet zijnde / heeft men de monsteringhe van alle het Scheeps Volck gedaen/ in bywesen van de Schout en alle Schepenen/en op den vijf en twintichste vande Maend Mey is het schip Eendracht van Hoorn gevarẽ/ ende is op den seven en twintichsten in't Texel ghecomen. Het Jacht volgde op den derden Juny/en begaf zich in den Mondt vande zee ten ancker; Ende watter vorders op dese Voyagie is voorgevallen / dat wert alles oprechtelijck den Leser in dit volgende verhaelt/ beschreven zijnde vande gene/die op dese voyagie mede gheweest zijn/ en de welcke nu met reputatie tot Hoorn in de Regeeringhe zitten. Vaert wel,ende leest met vermaeck.

Stelt de Caerten aldus.

No. 1	- - - - -	Fol.	7
2	- - - - -		17
3	- - - - -		30
4	- - - - -		31
5	- - - - -		37
6	- - - - -		42

behoorlijcke reede/op thien vadem sandt grondt.

Den 24 regendet seer/en wy maeckten gereetschap om water te halen.

Den 25 quam den Alkayer (dat is so veel als den Gouverneur) aen boort/ daer wy met accordeerden om acht stavens yser/ dat wy met vrede voor beyde schepen mochten water halen.

Den 26 wast regenachtich doncker weder/en sagen een schip uytter zee comen/dat sette twee mylen van ons onder 't lant/ 't was een Boot van Rotterdam/dat daer quam om aen de custe te handelen.

Den 28 en 29 haelden wy water/onse Jacht ginck t'zeyl na de plaets daer de Rotterdammer man lagh/in een Bay ghenoemt Refresco, om te besien of wy daer oock mochten becomen eenige Limoenen/maer quam savondts weder en had niet connen bekomen.

Den 31 quam een frans schip by ons op de Reede loopen. Wy hadden den selfden dach een Negro t' scheep ghehouden/die ons 's nachs een bequame plaetse wees om te visschen/en onse valc met de Seghen aen 't vaste landt ghevaren zijnde/vingen soo veel visch van veelderley soorten/ als beyde 't scheeps-volck in twee daghen eten mochten.

Den 1 Augusti des smorghens ginghen wy 't zeyl van Cabo Verde, met het Rotterdammer Bootjen/dat smiddaegs zijn afscheyt vã ons nam/ende sette zijn cours na de Soute-eylanden Wy hadden 't geheele etmael schoon weder/ ende een moye doorgaende koelte upten noorden/ende ginghen zuydwest aen.

Den 2 hadden wy oock schoon weder ende een moye koelte/hadden twee beestkens aen Cabo Verde ghekregen/namelijc een kleyn kalf ende een Boc/ die wierden gheslacht/daer wy een dagh voor beyde Scheepsvolck afschaften.

Den 4 hadden wy weynigh koelte/des snachts schoon weder/ maer over dagh een betoghen locht/met donder/reghen ende blixem.

Den 4 smiddaeghs hadden wy de hooghte van 12 graden 12 minuten dit etmael wast schoon weder ende moye koelte/met goeden voortganck/gelijck oock den vijfden.

Den 7/8 ende 9/regende het seer/maer wy hadden tamelijcke koelte/ende goeden voortganck.

Den 10 wast noch al reghenachtich weder / met kleyne koelte/ende des snachs ontrent 12 uren saghen wy een zeyl voor uyt, dat een spaensche Bercke was.

Den 15 hadden wy een redelijcke koelte met tamelijcke voortgang/ende goedt weder/wy saghen veel voghels gheheeten Rabos Forcados, ende vinghen een Dorado.

Den 16 des middaegs hadden wy de hoochte van 7 graden 40 minuten/ met schoon weder ende moye koelte/als voren.

Den 17 hadden wy smiddaeghs de hoochte van 7 graden 12 minuten met schoon weder ende redelijcke koelte upten zuydwesten. Wy vinghen dien dag veel Boniten ende halve Coretten.

Den 18 ende 19 continueerde de byleggher noch als voren/ende wy resol-

 veerden

veerden onse cours/ na Sierra Liona te setten / om aldaer te verversschen/overmidts onse volck de scheurbuyck hart begosten te krijgen/en alle daghen door harde contrarie wint moesten by legghen/'t was ooc te laet om spoedigh door de linie te passeren/oock hadden wy aen de Caep luttel verversching bekomen. Dit etmael hadden wy schoon weder met moye koelte/des middaghs hoochte bekomen van 7 graed. 55 minuten Den 20 smiddags hadden wy de hoochte van 7 graed. 25 minutē met moye weder ende een wackere koelte uytē zuyden/ ginghen oost en oost ten noorden aen/saeghen veel Landt vogelen en veranderinghe/ moeten het landt wel ontrent 40 mylen eerder als wy gisten/ settent snachts op 16 vadem / waren aende westkandt van de Baixos van S. Anna.

Den 21 smorghens gingen wy met den dach t' zeyl/ende saghen het hooge lant van Sierra Liona van ons noordoost ten noorden ontrent ses mylen/sagē ooc d' Eylanden van Mabrabomba, die leggen aende zuyd hoeck van 't hooge landt van Sierra Liona, benoorden de Baixos van S. Anna. Sierra Liona is heel hoogh landt/soo datter gheen so hooge landt is in de gewesten/ tusschen de Cabo Verde ende custe van Guinea/daer aen het oock seer kennelijck is. Wy deden dien dach ons beste om naer lant te komē/hadden meest in stroom liepen aende kant en oock over de Baixos van S. Anna heen / op 10/9/8/7/5 vadem waters / als wy noordwaert zeylden soo dieptent/ maer oost waert droochdet/soo dat wy't des avonts setten met hooch water op vijftehalf vadem weecke gront/maer snachs met laeg water en wast niet dieper als vierdehalf vadem/dan't was schoon klaer weder.

Den 22 smorgēs met den dageraet is de Schipper Willem Schouten aen 't Jacht ghevaren / en daer met voor heen gheseylt/het groot Schip is ghevolgt / ginghen met een noordwesten wint noordnoordoost aen/met een ebbe onder de boegh / ghcraeckten soo van de Baixos af tot op 18 vadem/en quamen by de Eylanden van Mabrabomba/die zijn zeer hoog/ende leggen met hun drien op een rye zuyd zuyd west/ende noordnoordoost een half mijl vande zuyd-hoeck van Sierra Liona t'zeewaert/daer kreghen wy vlack water van vijf/vier vadem slechte modder grond wy setten't ontrent een mijl van lant/ voeren daer aen/maer vonden't onbewoont van menschen/dan sagen menigte van groote wilde dieren voetstappen/'t landt was woest/vol wildernissen/ laeghe morassen en hooghe ghebergchten.

Den 23 smorgens is de opper-Coopman Iacob le Maire aen't Jacht gevaren / ende van daer met beyde de Boots nae landt / vonden een Riviere daer voor laghen eenige rudsen ende klippen/soo datmen met gheen Schepen daer in mocht / maer binnen zijnde wast diep end wijt ghenoegh om met schepen te laveren/zy en vernamen daer oock geen volck / dan sagen drie wilde Ossen ende meenichte van Meerkatten/oock eenighe Voghels die blaften als honden. Zy voeren met de vloet drie mijlen op/hier en daer was een wilde Palmijt / maer quamen savonts weder aen boort / ende en hadden geen teycken van volck / noch van eenighe vruchten / die haer dienstelijck mochten zijn ghesien.

Den 24 zijn beyde de Schuyten weder aen landt gevaeren om te soecken na

menschen of vruchten om te ververschen / elc in een besondere Riviere. Aris Claesz Coopman van't Jacht / met een van d' Assistenten in d' eene / ende Claes Jansz Ban/met onse onder stuerman in een ander/elck wel vijf mijlen te landewaert in/en quamen den 25 smorgens weder aen boort. De Coopman van't Jacht hadde geweest in een soute Rivier/en niet uytghereght/dan bracht alleenlijc vijf ofte ses wilde Palmijten me. Maer Claes Jansz Ban had gheweest in een soete Riviere/en daer een vlackte gevonden met acht oft neghen Limoen boomen/die sy gheschut ende daer af ontrent 750 Limoenen ghekregen hadden/die waren by naest rijp/bequaem om te duyzen/sy hadden daer oock ghesien veel Schilt-padden/met sommighe Crocodillen/maer gheē volck. Wy resolveerden te proeven of wy met beyde Schepen souden moghen comen in de soete Rivier/om ons aldaer van versch water ende Limoenen te versien/ginghen onder zeyl maer vonden te magher water/soo dat wijt moesten setten op ses vadem/het Jacht setten't voor de riviere by de laeger wal/dan hadden daer slecht water doort verschut vande Baixos van S. Anna. De Commis Jacob le Maire ende Aris Claesz Commis van't Jacht/zijn met de Boot de Rivier inghe-varen/met heel reghenich weder.

Den 26 waydet styf uyten zuydzuydwesten / soo dat wy niet en den uytrechten met zeylen/doch het Jacht liep nae de zuydhoeck van de Bay / die is ontrent vijf myl wijdt vande noordwal totte zuydwal.

Den 27 smorghens lichten wy ons ancker / om nae 't Jacht te zeylen / en ontrent de middagh quam de Boot van't Jacht / met de Commis Jacob le Maire weder aen boort/en brochten mede ontrent 1400 Limoenen/die sy inde rivier hier en daer bequamen/hadden geen menschen vernomen. Des avonts quamen wy by't Jacht / setten't daer op vierdehalf vadem steeck gront.

Den 28 is onse Stuyrman met beyde de Boots nae die Rivier ghevaren/daer wy voor laghen/en quamen tegen den avondt weder/hadden geen landt ghevonden bequaem om op te gaen/noch eenich teycken van menschen / dan alleen een Buffel met een Kalf/voort moras en boomen /die stonden in't soute water.

Den 29 also wy bevonden dat wy niet en waren in de Riviere van Sierra Liona/besloten wy heel vroech van daer t'zeyl te gaen/en te loopen benoorden het hooghe landt/ 's middaeghs zeylden wy boven de Eylanden van Mabrobomba/te weten daer bewesten heen / en nae 't hooghe landt daer benoorden tot/op 12 en 15 vadem daer by langs/en quamen des avondts om den hoec / daer setten wijt op vijfthien vadem.

Den 30 smorghens lichten wy ons Ancker/en dreven met de stroom en een zuydelijcke windt/voor het Dorp op de rechte reede in Sierra Liona / setten 't daer op acht vadem santgrondt / ontrent een musquet schoot van landt / alwaer wy sagen acht of neghen huyskens met stroo ghedeckt. De Swarten riepen ons in hare tale toe/dat wyse aen boort souden halen/also sy daer geen Canoes en hebben / wy sonden ons Boot aen landt / dat terstondt wederom quam met vijf Swarten / waer af een de Tolck was. Dese begeerde datter volc in ostage blijven soude/want daer hadde korts te voren een Frans schip gheweest / dat twee Swarten mede ghenomen hadde. Aris Claesz die mede

aen lant ghevaren was bleef in ostage/mede hebbende een weynich Coralen daer hy dien achter middagh tegen ruylde wel 700 Limoenen / by naest heel rijp/ende twee bosschen Bananas/mede ten naesten by rijp. de Tolck sprack alderley tael onder malcanderen. Onse volc/also wy dit etmael schoon weder hadden/deden noch dien selven dach een tocht om water/dat daer seer licht valt te halen/komt van't gebergte loopen tot inde rede toe/so dat wy de vaetjens maer hilden onder de af wateringh/ ende brochten't voort in de Schuyt 't was seer goet water.

Den 32 haelden wy onse vaten vol water / des morgens voeren Jacob le Maire Aris Claesz/Claes Jansz Ban/ende alle d' Assistenten aen landt/en ruylden dien dagh by gissinge wel 25 duysent Limoenen al voor weynich Coralen ende slechte Neurenburgsche messen/men souder wel 100 duysent geruylt hebben / hadmense begheert / want daer stonder der heele bosschen vol: des avondts ruylden wy oock een zood visschen van de Negros.

Den 1 September nae middach lichten wy ons ancker / ende dreven voor stroom wederom af / met schoon weder en moye koelte teghen den avondt setteden wijt by de mondt van de Zee voor een kleyn riviereken.

Den 2 des smorgens voer onse Jacht aen strant/met hoogh water/omme schoon te maecken/want daer gelegenheyt was't water valt daer seven voeten op en neder. Des avonts quam onse volck weder aen boort/mede bregende een kleyn wit beestken ghe heeten Antilop,dat zy inde bosschage ghevonden hadden in een strop by de Negros gesteldt. Sy brochten ooc ettelijke Limoenen t'scheep / ende tegen den avondt voer't Boot uyt visschen / dat een moye zood mede brocht / met een deel Palmitas / die sy inde Bosschagien af gehouwen hadden.

Den 3 na de middach quamt Jacht al schoon gemaeckt weder van strant/ oock voer onse Schipper uyt visschen / ende bracht des avondts een soodt visch aenboort/een fatsoen van visschen gelijck de Schoenmaeckers snymessen. Het volck brachten oock elck voor haer hooft 150 Limoenen t'scheep.

Den 4 smorghens vroech wonden wy onse anckers / ende ginghen onder zeyl uyt Sierra Liona,met weynich koelte/maer setten het savonts weder deur contrarie windt/op 14 vadem goede anckergrondt.

Den 5 in't eerste quartier lichten wy wederom t' ancker / en gingen onder zeyl met stilte/maer setten't in het derde quartier wederom op 14 vadem sant gront.

Den 6 in't eerste quartier gingen wy onder zeyl/maer hebben't deur contari windt weder 22 vadem santgrondt gheset. Wy mochten 't landt van Sierra Liona noch sien/en vernamen hier stercke stroomen.

Den 9 ginghen wy weder onder-zeyl met weynich koelte / ende setten het savonts te ses uren wederom deur contrarie windt op 22 vadem zantgront.

Den 10 in 't eerste quartier gingen wy met een zuydewese wint onder zeyl maer also t des namiddaegs stil was/lieten wy met staende zeylen onse werp anckers wederom vallen. Een weynich tijdts daer nae begost het koeltje wederom te wackeren/wy lichten ons Ancker / maer lieten 't int derde quartier deur stilte weder vallen op 29 vadem. Het leste quartier kreghen wy wederom

een

IOVRNAEL
Ofte
Beschryving vande won-
derlijcke Voyagie, ghedaen door *VVillem Cornelisz Schouten*, van HOORN, in den Iaere 1615/1616/ende 1617.

Hoe hy bezuyden de Straete van *Magellanes*, een nieuwe Passagie ondeckt, en de geheele Aerd-cloot om-gezeylt heeft.

Et den Avont-stont op den 14 Juny zijn wy 't Lantdiep van 't Tessel uyt gheseylt.

Den 16 smorghens hadden wy Duynkercken int ghesicht/dreven dien dach door de Ebbe met moy weder tot in de Hoofden.

Den 17 smorghens hebben wij door contrarie wint in Duyns geset/daer ginck Schipper Willem Cornelisz Schout aen landt nae Doveren / ende huerde een Enghelsche Constabel / die quam den 19 smorgens aen boort mette maets die water haelden.

Den 19 smiddags ginghen wy van daer t' zeyl/teghen den avont ontmoeten ons by de Singels een groote Vloot Hollandsche Sont schepen.

Den 21. hadden wy een storm uyt ten zuydwesten / die noch den 22 aenhielt/ daeromme hielden wy dragend/ende liepen in Wicht / daer socht de Schipper een Timmerman te huyren/maer conde geen bekomen.

Den 25 uyt Wicht gheseylt/ ende quaemen den 27 teghen den middagh in Pleymuyen/daer huerde de Schipper een Timmerman van Medenblick.

Den 28 smorgês vroeg zeylden wy uyt Pleymuyen/met een o. n. o. wint.

Den 29 wast schoon weder / en quamen de Schipper ende Commis van 't Jacht aen boort van 't groot schip / ende wierdt ghe resolveert datmen den vierden van den toecomende maent / het rantsoen zoude uytdee-

 len

len / dat is: datmen op groote reysen de spijse ende dranck aen 't Scheepsvolk by ghewicht ende mate/elck zijn portie uyt deelt/daer elck hem met moet behelpen.

Den 4. wiert volgende de resolutie/het eerste ransoen uytghedeelt/te weten voor elck man een kann biers daechs/vier pont broot/een half pot boter/(behalven het smelten/ter week/en vijf kasen voor de geheele reyse.

Den 8 op de hooghte van 39 graden 25 minuten te neffens de Barrels/is den onder Timmerman van't Jacht ghestorven / die en hadde geen twee daghen sieck geweest.

Den 9 en 10 hadden die wint noordelijc ende noordoost/gingen stijf voort/soo dat wy den 11 porto Santo ende Madera int ghesight kregen/liepen daer beoosten heen.

Den 12 smorgens sagen wy Salvanges/lieten dat aen bagboort van ons ontrent twee mijlen.

Den 14 smorgens sagen wy de Eylandẽ van Tenerifa en groot Canarien/liepen ontrent smiddaghs daer tusschen beyden deur / met stijve noordnoordooste wint/ende harde voortganck.

Tusschen den 14 ende 15 met de selve wint ende voortganck passeerden wy den Tropicum Cancri.

Den 16 smorgens met een noordnoordooste wint/ hadden wy seer hol water / de Boot die achter aent groot Schip sleepte verroulde met water en de touwen braken/soo dat wy die verlooren/hadden hem tot daer toe van Hoorn afgesleept sonder perijkel: smiddaeghs hadden wy de hoogte van 20 graden 30 minuten.

Den 17 ende 18 hadden mooy weder ende propere voortganc/de wint upten noorden/noordnoordwesten ende noordwesten/gin ghen zuyden ten westen en de zuyden aen/ende quamen den 19 smiddaeghs op de hooghte van 14 graden 45 minuten.

Den 20 des smorghens vervielen wy benoorden de Cabo verde/waren op acht vadem doen wy het land eerst ghewaer werden/zeylden langs de wal/met den dagh lagh de Caep west ten zuyden van ons / alsoo dat wy met een noord-noord-weste wint daer niet boven mochten zeylen / moestent daeromme onder't lant settẽ op twee-en-dertich vaedem. Des nachts daer aen wayde hart met veel donder en regen.

Den 21 smorgens was de windt zuydzuydoost/ende op den dach variabel soo dat wy 't zeyl gingen/setten onse cours t zeewaert/eerst west ten noorden nae noordwest doch vertierden maer ontrent ses mijlen weegs de gantschen dagh.

Den 22 dreven wy dien gheheele dagh meest in stilte/met zeylen in/de Cabo Verde lach oost van ons / tegen den avondt sagen wy een zeyl zuydwaert van ons dat liep noordwest aen.

Den 23 smorghens was de windt zuyden / soo dat wyt niet boven de Caep mochten leggen/maer moestent settẽ om de stroom wille / tegẽ de middach maeckten wy weder zeyl/met een westelijcke windt gheraeckten boven de Caep/en quamen savondts binnen het tweede Eylandt ten ancker / op de behoorlijcke

Eendracht

Willem C
Schouten
Fern Magel
lanes

Victoria

Tropicus Cancri
Linea Æquinoctialis
Honden Eylant
Hoornse Eylanden
AME
RIC
A
Bra
silia
Peru
Tropicus Capricorni
Iuan Fernande
Chili
Fret. Magellanicum
Fretum le Maire

EUROPA
ASIA
AFRI
CA
Iapan
China
Philippine
Guinea
Sumatra
Iava
Banda
N.Guinea
Gilolo
Mauritius
Madagascar
S.Helena

van

een weynich koelte/ende lichten ons ancker/ maer wat middelen dat wy begosten te onder-legghen/en conden echter niet voort comen.

Den 11 gingen wy onder zeyl/ maer setten't int tweede quartier door stilte/ de stroom gingh hier om den noord. Een weynich daer na lichten wy wederom het ancker/door dien der een weynigh koelte quam / maer het wert weder stil/met een betoghen lucht.

Den 12 hadden wy smiddaghs de hooghte van 9 graden 20 minuten / 's avonts setteden wy op 17 vadem.

Den 13 ende 14 was het oock meest stil / ende dat met eenen betooghen locht

Den 15 smorgens/ lichten wy ons ancker / en gingen onder t'zeyl met een westnoordweste wint / het regende dit geheel etmael langh / en het Jacht was des morgens door een dicke mist van ons verduystert / daeromme wy twee mael schoten elcke reys een uyr verscheyden/ ende ontrent 10 uren/quam het wederom by ons.

Den 16 was de wint variabel/ende wy setten't op 25 vadem. Het regende dit etmael/ende waeyde een harde koelte/ghelijck oock den 17.

Den 18 middaeghs ten twaelf uren gingen wy onder zeyl/ende onse Jacht verloor zijn tou met het ancker in't winden doen't op en neer stont/het wayde een harde koelte/ende t water ginck redelijck hol.

Den 19 smorgens alsoo wy noch contrarie wint hadden/ ende weder gans zee moede waren / door het dagelijckx onweder ende reghen besloten wy weder na Sierra Liona te loopen om te ververschen en te verwateren/naemiddaegs kregen wy weder de goede wint uyten noordwesten/daer over wy weder onse cous veranderden zuyden aen om onse reyse te voorderen.

Den 20 hadden wy noch de goede wint gingen zuyden aen/hadden smiddaeghs de hoochte van 8 graden 30 minuten.

Den 21 ende voort dese geheele maendt uyt/ hadden wy variabele winden/ veel stilten/ende alle daghen groote geweldighe regen / hadden den 30 smiddaeghs de hoochte van 5 graden.

Int beginsel van October hadden wy variable winden/somtijdts stilten/ ende reghende gheweldich heele nachten ende daghen aen malcanderen geduerigh.

Den 5 hadden wy de hoogde van 4 graden 27 minuten. Ontrent middagh was sulcken ghedruys voor aende boeg van't schip / dat onse Schipper zijnde achter in de Galdery/meynde datter een man voor van't Schip ofte vande boeghspriet in't water viel, maer also hy ter sijde daer uyt keec sach hy dat de Zee heel root van bloet was offer een groote menichte bloet uytghegoten hadden gheweest daer in hy verwondert was/niet wetende wat het mochte bedieden / maer bevonden daer nae een groote ghehoorende Vissch ofte Zee monster tegen't schip met zijn hoorn hadde ghestooten met een wonderbaerlijcke cracht: want doen wy quamen in Porto Desire, en het Schip aldaer op strandt setten om schoon te maken / vonden wy voor in de Boegh ontrent seven voeten onder water een Hoorn int Schip strecken / van fatsoen ende dicte seer gelijck het eynde van een gemeene Olifants tandt / niet hol / maer vol

vol / dan heel sterc en seer hart been / stack door drie huyden v ant schip heen/ te weten door twee dicke plancken van greenẽ/en een dicke planck van eecken hout/noch een stuc in een in-hout/daer't ten laesten op gekeert was/met groot geluc.want so't binnen het schip tusschen de inhouten waer uyt gecomen/het soude mogen een grooter gat gemaeckt / en't schip met ons allen in perijckel van vergaen gebracht hebbẽ. Desen hoorn stac ontrent wel een half voet diep int schip/en een half voet daer buyten / daer hy met groot gewelt kort af gebroken/ was daer over dat Monster so geweldich had gebloet.

Den 6 7 en 8 noch al variabel regenig weder / het regende den achste het gheheele etmael langh.

Den 10 vinghen wy veel visch/en hadden smiddaeghs de hoogte van drie graden 30 minuten.

De navolgende daghen hadden wy al zuydelijcke en variable winden.

Den 15 hadden wy de hooghte van 2 graeden en 35 minuten/ende vingen dien dagh wel inde 40 Boniten.

Den 16 hadden wy de hoogte van een graed 45 minuten/vingen dien dag heel veel visch/hadden slecht water/en saghen veel walvisschen.

Tusschen 19 en de 20 ontrent middernacht passeerden wy den Linie.

De zuydooste ende zuydzuydooste windẽ continueerden tot op den 24/doen kreghen wy een oostzuydooste wint/gingen zuyden aen/hadden so hol water/ dat de blinde vandezee aen stucken werde gesmeten/ smiddags hadden wy de hooghte van drie graden 43 minuten bezuyden de Linie.

Den 25 hadden wy de cours ende wint als vooren. Tot dese tyd toe hadde wy gevaren / sonder dat ymand in onse schepen wist (behalven alleen onse Schipper ende bewinthebber Willem Corneliszen Schont / ende den opper-Coopman Jacob le Maire) waer wy souden varen: doen wiert ons allen van haer voorgelesen het voornemen van onse Reyse/dat was dat wy souden door eenen anderẽ wech / als door den Strate van Magellanes comen inde zuyd zee/ om al daer te ondecken seeckere nieuwe Landen int zuyden/daer sy meynden datmen grote rijckdommẽ souden connẽ halẽ/ of so dat niet naer wensche succedeerde/ datmẽ dan voort langs de grote Zuydzee soude zeylen na Oost-Indien. Over dese verklaringe was onder het Scheepsvolck dien dach groote vreucht/als die nu wisten waer sy geleyt wierden/hoopende ooc elck int sijne/ vanden goeden reyse yet wat te ghenieten/ende daer van verbetert te wesen.

Den 26 hadden wy smiddags de hooghte van ses graden 25 minuten/met schoon weder ende moye koelte. De volghende dagen van October hadden wy ooste ende noordooste winden gingen meest zuyden aen/hadden ten laesten de hooghte van 10 graden 30 minuten.

Den 1 November passeerden wy de Sonne/so dat wy die nu des middags noordwaert van ons kreghen.

Den 3 hadden wy de hooghte van 19 graeden 20 minuten/wy saegen sommighe swarte voghels/met twee of drie Jan van Genten/ ende nae den middagh saghen wy een vande Eylanden van Martin Vaes geheten Ascension/ het welcke van ons lagh zuydoost ten oosten / op de hooghte van 20 graden/ wy bevonden al daer wassende noordoosteringhe van 12 graeden/hadden den

windt

wint al uyt den noorden ende noordnoordoosten ghelijc de voorgaende daghen doende ons cours zuyden aen. Op dien dagh kreghen het scheepsvolck dubbeld rantsoen van wijn/ om dat wy de periculoose drochte vande Abrolhos gepasseert waren.

De volghende dagen al tot den 10 toe/zeylden wy meest zuydelijc ende zuydwest quamen doen op de hooghte van 25 graeden 33 minuten.

Den 11 bevonden wy aent Compas 17 graeden wassende noordoosteringe/ deden onse cours met een zuyden wint west ende westzuydwest.

Den 12 hadden wy den wint zuyd-oost ten oosten / en oost zeylden zuydzuyd-west ende zuydwest/waren smiddachs op de hooghte van 26 graden 45 minuten.

Den 13/14 ende 15 ginghen wy zuyden aen/ende zuydwest/met een oostelijke wint.

Den 16/17 ende achthiende met zuydelijcke wint/deden wy ons Cours west zuydwest/hadden smiddaegs de hoogte van 34 graden 15 minuten/en saghen veel walschot drijven.

Den 19 hadden wy de windt uyten noorden ende noordwesten / en zeylden zuydzuydwest aen / en bevonden dat wy met de stroom stijf om de zuyd ghevoert wierden.

Den 20 hadden wy de hoochte van 36 graden 57 minuten /sagen veel quallen drijven ende groote menichte van Zeeluysen /een ghedierte de Luysen seer ghelijck/van de groote als een kleyne vlieghe.

Den 11 hadden wy des middaeghs de hooghte van 38 graden en 25 minuten/en verandringh van water / wierpen 't loot / maer vonden gheen gront/ hadden 27 graden wassende noordoosteringhe der naelde/wy sagen dien avont de nieuwe Maen 21 uren oudt zijnde.

Den 22 wierdt by den Raet geordonneert yder man daeghs te geven een mutsken spaensche wijn /met een mutsken olie ter weeck / want de fransche wijn ende boter waren op.

Den 23 saghen wy veel Walvisschen en bleeck water/hadden smiddaeghs de hooghte van 45 graden 56 minuten.

Den 24 sagen wy noch veel groote Visschen/en veel steenkroos drijven/hadden hol water uyten westen/en saghen seer veel ghevoghelte.

Den 30 hadden wy bleeck water/als of wy by lant hadden geweest/waren op de hoochte van 46 graden 15 minuten saghen ooc veel gevoghelte.

Den 2 December op de hoochte van 47 graden 45 minuten saghen wy veel steencroos drijven.

Den 4 saghen wy noch veel steen croos/bleeck water ende veel gevoghelte/ hadden smiddaeghs de hoochte van 47 graden 25 minuten / en 15 graden wassende noordoosteringe der Zeylnaelde / teghen den avondt wierpen wy grondt op 47 vadem sandtgrondt.

Den 5 smorghens wierpen wy grondt op 56 vadem / saghen veel ghevoghelte ende kroos / des smiddaeghs hadden wy hoochte van 46 graden 25 minuten sandtgrondt op 54 vadem / saghen dien dagh veel Walvissen.

Den 6 smorghens met den dage hadden wy diepte van 46 vadem/gingen met een noordwesten windt westzuydwest aen/hadden smiddaegs de hooghte van 57 graden 36 minuten nae de middach hadden wy gront op 42 vadem. Ontrent te vier uren saghen wy het lant/was niet seer hooch/een slechte cust witagrich aen te sien wy vervielen nae wenschen ende begeeren recht benooden de haven van porto Desire, en des avondts setten wy 't op 10 vadem/ontrent anderhalf myle van de wal/hadden een ebbe die om de suyd liep so sterck als inde hoofden voor Vlissinghen.

Den 7 smorgens lichten wy ons ancker/gingen onder seyl suyden aen/tot ontrent de middag/doen quamen wy voor de haven van porto Desire, leggende op de hoochte van 47 graden 40 minuten/liepen na 't gat toe daer comende hadden veyl hoog water/so dat de klippen daer Olivier van Noord af schrijft/ diemen int inseylen van dese haven noordwaert van hem moet laten/al onder water waren/maer aeder suydhoeck lagen eenige klippen boven die wy daer voor aen saghen/liepen daeromme daer besuyden heen maer seyloen besuyden het rechte gat in ten verkeerde in-ham in een sack/en de setten daer met hoog water op vijfrehalf vadem: doen't water laeg was hadden wy niet meer als 14 voet waters/so dat het Schip de Eendracht met het achter schip vast op de gront sat/en was al klippige gront wy hadden de wint westelijc uyter landt en slecht water / tot onse geluck want hadden wy oostelijcke winde gehad/ met eenige koelte/wy hadden't schipp gewisselijck quijt geweest/wy vonden daer op de klippen veel eyeren/en vinghen daer schoone mosselen en visch onder de andere Spieringhen van 16 duymen langh daer over wy dese In-ham noemden de Spierincks bay. Onse sloep voer aen de Pinguyns Eylanden legghende oostzuydoost twee mylen van porto Desire, die quam des avonds laet aen boort brachten twee Zeeleeuwen en 150 Pinguyns / die wy des anderen daeghs aten.

Den 8 smorghens met den dagheraet zeylden wy met een landelijcke wint uyt de Spieringhbay/ende setten't recht voor de haven van porto Desire, sonden onse sloep om in't gat te diepen/die quam teghen de middach weder vont 12/13 vadem waters in't gat/recht na middach met veyl hoog water en een oostnoordooste windt / gingen wy weder onder zeyl / het Jacht voor heen recht het gadt in. Doen wy ontrent anderhalf myle de Rivjere ingeseylt waren/cregen wy inde windt lieten ons ancker vallen op 20 vadem/de gront was daer van gladde steen want kreghen een halt ure daer een harde windt uyten noordwesten/beyde de Schepen legghende elck voor twee anckers/dreven terstont teghen de zuydwal aen / jae 25 anckers en soudese niet gehouden hebben/soo dat wy vastelijck meenden beyde schepen daer verloren te hebben. Het groot schip sat met de kimmen op de klippen en schrode met vallende water/daer by neder altemet wat/dan bleef dicht maer het Jacht bevil op de klippen alsο dat het water hem geheel ontliep/en datmen met het laegst water droog voets onder de kiel n effens de groote mast mocht doorlaopen de kiel stont meer als een vadem buyt het water / een dinck seer schrickelijck om te sien. Ende also't uyt den noordnoordwesten sterc waeyde wert het vande wint voor om vallen opghehouden / dat bleec daer uyt/ dat doen't begon te stillen

vielt teghen de windt vande wal op de zyde/met de kimmen wel drie voet laegher als de kiel/daer wy alle seer van verschrickten/menende het Jacht verloren en quijt te zijn/maer de vloet comende ende stil blyvende/rees het weder op/daer wy alle niet weynich in verblijt waren. Savonts met de stilte wonden wy vande wal af, ende snachts quaemt Jacht by ons om morgen te seyl te gaen.

Den 9 smorgens gingen wy weder onder seyl inwaert aen/en quamen by't Coninck Eylant van Olivier alsoo ghenaemt. Het Jacht geraeckte daer achter/ende setten't daer maer met d' Eendracht konden wy daer niet binnen comen/door contrarie wint. Ons volck voeren aen't Eylandt/dat was bykans gheheel met eyeren bedeckt/een man stil staende met zijn voeten aen een / kost met zijn handen bereycken 54 nesten elck met 3 ofte 4 eyeren / van gedaent(maer wat grooter)als Kivits eyeren/waren van swarte steen-meeuwen/wy brochtense by duysenden t'scheep en atense.

Den 10 voer onse Boot aende noordzyde vande Rivier om versch water te soecken maer conden gheen vinden / dolven kuylen sommighe wel 14 voeten diep maer vonden't water al brack/soo wel op 't hooghe gheberchte als inde valeyen/savondts quamense weder aen boort/brochten voghelen ende eyeren met groote menichte / alsoo dat wy eenighe daghen ons hier mede provianderden Dese ververssinghe gaf ons een nieuwe lustende Couragie / want ons sulcx in zee niet voor viel.

Den 11 voer de Boot beneden inde Riviere aen de zuyd zyde/om water en de menschen te soecken/maer en vonden niet dan brack water/saghen sommighe struysen ende beesten by nae als Herten/met seer langhe halsen en waren seer schouw van ons. Op'hoogste van't gebergte vonden wy eenige begraeffenissen/dat waren eenighe hoopen steen/en alsoo wy niet en wisten wat dat mochte beduyden/hebben wy die van een ghewórpen / en daer onder ghevonden ghebeenten van eenighe menschen van thien ende elf voeten langh. Sy leggen de verstorvene op het hooghste van gheberghten / ende deckense met steenen daer over heenen alleenlijck datse bevrydt sijn vande beesten/ende oock vande Voghelen / en aldaer laeten sy so de lichaem/ vernietighen ende verrotten.

Den 12/13/14/15 ende 16 sijn onse Maets noch al d'eene dag voor en d'andere dag na aen landt gevaren/om versch water te soecken/ maer hebben alsdoen niet gevonden/dan sy brochten menichte van vogelen ende visch in het schip.

Den 17 brochten wy ons schip binnen't Coninck-Eyland aende wal met hooch water/om schoon te maecken/bevielen heel drooch / soo datmen daer droochs voets mocht om gaen.

Den 18 is ons Jacht oock aen strant geset ontrent 2 muskets schoten van onse schip/om schoon te maken.

Den 19 alsoo wy doende waren om de schepen beyde schoon te maecken/en datmen onder 't Jacht soude barnen / is de vlam tenemael onversien en buyten allemenighe / of het by quam door der Matroosen onachtsaemheydt of oor door al te snellen ende ghewel digen Brandt niet was te blussen of upten/

seer haestich op geslaghen tot in't twandt/en terstont inde hoochte geweest/soo dat in een oogenblick gheen kans was om te uyten/te meer alsoo 't Jagt op't drooghe sat 50 voeten van't water/en moesten 't alsoo voor onse ooghen gheheel sien verbranden/sonder dat wy eenighe weer daer voor conden doen.

Den 20 met hoog water brochten wy ons Schip d'Eendracht weder van landt/voeren aen't Jacht/en blusten den brandt maer't was gheheel tot aen't water af-ghebrandt. De volghende daghen hebben wy watter van overghebleven was ghesloopt/'t houdt/het yserwerck dat wy conden becomen met het geschut ende d'anckers ghebercht.

Den 25 vonden onse volk (een goet stuck te lande in) eenighe kuylen daer versch water in stont dan was wit ende heel dick/daer hebben wy dagheliicx water ghehaelt. De sommighe van't volck droeghen 't water in kleyne vaetkens op haer schouderen/de andere ginghen geweert met muysquetten om haer te beschermen. Andere haelden dagheliicx veel voghelen ende eyeren / oock jonghe Zeeleeuwen / die wy aten / ende redelijck van smaeck waren. Dese Zeeleeuwen is een ghediert van de groote ghelijc een kleyn peert/hebben hoofden als Leeuwen met lanck ruych hayr om de halsen/maer de wijfkens zijn slecht sonder hayren niet half soo groot als de mannekens / men kost die niet doode/ dan met een musquet inde borst ofte harssenen te schieten/want al hadde men se 100 slaghen met handtspaecken ofte koevoeten / dat haer't bloedt tot mond ende neusgaten uytliep / soo liepense nochtans wech. Terwijlen wy hier in dese Riwier lagen / hadden wy veel harde winden ende somtijdts veele reghen ende onweder.

Den 9 Januarij hebben wy onse leste water t'scheep ghehaelt/ende den 10 zijn wy t'zeyl gegaen om onse reyse te vorderen / maer teghen de middagh kreghen wy de wint uyter Zee/soo dat wy 't weder setten by't Leeuwen Eylandt/vinghen dien dagh veel visch ende voghelen.

Den 12 voer onse Sloep nae de Pinguins Eylanden/om Pinguins te halen maer cost door quaet weder die dagh niet weder aen boort comen / maer vernachte inde Spieringhbay / quam sanderdaeghs smorghens vroegh aen boort/gheladen met Pinguijns/maer waren deur groote menichte bedorven/ en wy worpense over boort. Des naemiddaeghs de 13 zeylden wy uyt porto Desire, maer alsoo't stille wierdt setten wy't buyten de haven/daer na begon't weder te koelen/wy lichten onse ancker ende zeylen t'zeewaert in.

Den 18 saghen wy smorghens Sebalds Eylanden zuydoost van ons ontrent drie myelen/die legghen vande Straet verscheyden/naer 't schryven van Sebaldt de Weert/oostnoordoost/ende west zuydwest ontrent vijftich myelen/ wy hadden smiddaechs de hoochte van 51 graden.

Den 20 saghen wy veel steenkroos dryven/bemerkten dat wy harde stroom hadden / die om de zuydwest ginck / hadden smiddaeghs de hoochde van 53 graden/wy gisten ons 20 myelen van lant bezuyden de Strate van Magellanes.

Den 21 hadden wy 's middaeghs de hooghde van drie en-vijftich graden

Den 23 smorghens vroech kreghen wy een zuydelijcke wint / dan teghen de middag wierdet stil / daer nae liep de windt westelijck/smiddaeghs wiepen

pen wy grondt op 50 vadem ſwarte ſandt gront met kleyne ſteentgens/doen kreghen wy een noordelijcken wint met ſlecht water en moye weder/het water was bleeck als of wy binnens lants waren ghewceſt / en zeylden zuyden ten weſten aen. Ontrent drie uren na de middag/ſaghen wy Lant int weſten ende zuydweſten/ende openbaerde hem corts daer nae ooc in het zuyden/hadden des Avonts een noordelijcken wint ginghen ooſtzuydooſt aen/om boven het landt te blijven/het koelde heel dicht met hol water, ſoo dat wy de Marſſeyls inde marſſen ſetten.

Den 24 ſmorgens vroeg wierden wy het lant aen ſtuyrboort gewaer ende lagh niet boven een groote mijl van ons/wy hadden daer gront op 40 vadem ende een Weſtelijcke wint/het landt ſtreckt ooſt ten zuyden/met ſeer hoog geberchte dat wit van ſneeu lagh bedeckt. Wy ſeylden al by dat landt langs/en beooſten dat ooc ſeer hoog ende hackelich aen te ſien was. Deſe landen leken tuſſchen beyden door een goede paſſagie te weſen vermoedent te vaſter / om dat wy merckte datter een harde ſtroom om de zuyd tuſſchen deſe landeu in liep/hadden ſmiddaeghs de hooghte van 54 graden 46 minu: nae de middag kregen wy een noordelijcke wint. Wy liepen nae deſe openinge toe/maer tegen den avont werde het ſtil/en dreven dien nacht met harde ſtroom ende weynighe windt heen. Wy ſagen ontelbare menichte van Pinguijns/ooc Walviſſchen by duyſenden/ſo dat wy gheſtadich daer op moeſten paſſen met aenloeven ende draghend houden/om de Walviſſchen te myden/op dat wy haer niet op't lijf en zeylden.

Den 25 ſmorghens waren dicht by't ooſtelijck landt/dat was ſeer hooch ende hackelijch/ende ſtrect op de noord zyde ooſtzuydooſt heen ſo verre wy ſien conden wy gaven dat de name van het Staten Lant/maer het Lant daer beweſten ons/dat noemden wy Mauritius de Naſſou. Wy vermoeden datmen aen beyde zijden goede reede ende ſandt-havens ſoude vinden/want het was aen beyde zyde met ſchone ſant-ſtranden / ende moye opgaende zant gronden. Viſch/Pinguijns ende Zeerobben zijn in grooten overvloet / oock gevogelte en water ghenoech/dan boomen en conden wy niet ſien. Wy hadden eenen noordelijcken wint in't gat gingen zuydzuydweſt aen/met harde voortganc/ ſmiddachs hadden de hoogte van 55 graden en 36 minuten/en ſetten doen onſe cours zuydweſt aen/met dichte koelte en reghen/met ſtyve voortganck. Wy ſagen het landt bezuyden het gat van't weſtelijckſte eyndt van't lant Mauritius de Naſſou af ſtrecken weſtzuydweſt en zuydweſt heen / ſo veer wy beooghen conden / al heel hoogh ende hackelijch lant. Des avondts liep de windt zuydweſt/en wy liepen dien nacht zuydweſt over met holle dyningen uyten zuydweſten/en ſeer blau water/daer uyt wy oordeelden ende voor ſeecker hielden dat wy groot ende diep water te loef waert hadden / niet twyfelende of dat en was de groote zuydzee/daer over wy ſeer verblijt waren/houdende dat by ons een wech ontdeckt was/die tot die tijt toe de menſchen onbekent was geweeſt/gelijck wy dat oock naderhandt bevonden waerachtich te lyn. Wy ſaghen hier uytermaten groote Jan van Genten ofte Zee-meeuwen grooter van lijf als Swanen/hare vleughelen uytgeſtreckt zynde waren elc meer als een vadem lanc. Deſe Vogels deur de ongewoonte van menſchen te ſien qua-

men by ons op't schip sitten/lieten haer van het volc grypen ende sonder betal dootslaen.

Den 26 hadden wy smiddags den hoogte van 57 graden/met een vlieghende storm uyt den westen ende zuydwesten/die het gheheele etmael duerde/met geheel hol ende blau water. Wy lietent zuydwaert over staen met een schover-zeyl/sagen int noordwesten noch hoog Land/snachs wenden wy 't noordwestwaerd over met een schover-zeyl.

Den 27 hadden wy smiddags de hoogde van 56 graden 51 minuten/was kout weder met hagel buyen en regen/hadden den wint west ende westzuydwest liepen eerst zuydwaert/daer na noordwaert met schover-seylen gestadich.

Den 28 hebben wy smorghens onse Mars-zeylen daer weder by geset/hadden holle duyningen uyt en westen/hadden den wind eerst daer na noordoost/liepen eerst zuyden daer na west/ende west ten zuyden aen/hadden smiddaegs den hooghde van 56 graden 48 minuten.

Den 29 smorgens met den dagh hadden wy eenen zuydoosten wint/deden onse cours zuydwest aen. Na den vrokost sagen wy voor uyt twee Eylanden west zuydwest van ons/en ontrent de middag quamen wy daer by / maer en brochtent daer niet boven/soo dat wy daer benoorden moesten om loopen dat waren dorre grouwe klippen/met noch eenige/klippen daer om lagen leggende op de hoogde van 57 graden bezuyden de linie Equinoctiael/wy gaven die den naine van d'Eylanden van Barnevelt nae den E. Heeren Johan van Oldenbarneveldt/Advocaet vanden Lande van Hollant ende Westvrieslant. Wy seylde al west noordwest aen / tegen den avond sagen wy weder land int noordwesten / en westnoordwesten van ons/dat was het landt bezuyden de Strate van Magellan en streckt al zuydewaert aen/was al hoog geberchte met sneeu bedect/eyndende met een scherpe hoeck / die wy noemden de Caep van Hoorn/en leyt op de hoochte van 57 graden 48 minuten. Wy hadden doen schoon weder/kregen savonts een noordelijcke wint en hadden holle dyninghen upten westen / deden onsen cours al westelijck aen/bevonden dat aldaer stercke stroom om de west ginck.

Den 30 hadden wy noch dyninghen uyt den westen met blau water en stercke stroom/die al om de west ginck/'t welck ons al vast vertrouwen gaf dat wy een open wech hadden inde zuydzee/smiddachs hadden wy de hoogte van 57 graden/34 minuten.

Den 31 smorgens hadden wy de wint uyt de noordelijcker handt/ginghen west aen/hadden smiddachs de hoogte van 58 graden na de middach liep de wint te westen/en zuydwest en variabel/doen waren wy de Caep van Hoorn ghepasseert/ende conden gheen landt meer sien/maer hadden holle dyninghen uyt ten westen en seer blau water/'t welck ons doen noch meer en ten vollen verseeckerde dat wy de ruyme Zuydzee voor uyt hadden/ sonder eenigh landt. Wy hadden hier variable winden/ met veel reghen en de hagel buyen soo dat wy 't dickwils over ende weder wenden.

Den 1 Februarij hadden wy kout weder/met een storm upten zuydwesten/ so dat wy met schover-seylen by lagen/legende noordwest ende west noordwest

Den

14

Den 2 hadden wy eenen westen wint/liepen zuydwaert/en hadden smiddaeges de hooghte van 57 graden 58 minuten / en bevonden 21 graden noordoosteringe der naelde. Zagen dien dach meenichte van groote Zeemieuwen en ander ghevoghelte.

Den 3 hadden wy smiddags de hoogte van 59 gr 25 minuten was tamelijc weder maer hadden harde wint upten westen / hadden dien dach geweest na onse gissinge op de hoochte van 59 graden en een half / maer hebben geen lant noch eenige teycken daer van't zuyden vernomen.

Den 4 hadden wy des smiddags de hoogte van 57 graden en 43 minuten/ hadden variable winden/meest upten z.w. wenden dickwil heen en weder na de windt liep/hadden noch na wy nauw bemerckten 13 graden noordoosteringhe.

Den 5 hadden wy een stercke stroom upt den westen met hol water/so dat wy gheen seyl en conden voeren / maer moestent laten drijven tot believen van de wint.

Den 8 smorgens liep de wint zuydelijc /en wy liepen westwaert over/ontrent de middag liep de wint by't n. w. en wy wendent zuydwaert over/hadden de hoogte van schaers 59 graden/hadden voort variable stercke wint upten noordwesten/end noordnoordwesten/met mist/koude/hagel/sneeu/en lagen met schover-zeylen by/liepen westwaert over. De volgende dagen hadden wy al koudt / kaeckich / mottich ende daerbeneven oock gheheel mistich weder.

Den 12 kregen alle het Scheepsvolc dry dubbelde rantsoen van wijn/tot een vreuchden teecken van onse victorie/om dat wy de Strate Magellaen doen oost van ons hadden. Ten selven daghe wierdt by ghemeen advijs vanden breeden raet upt versoec ende aenhouden van onse Opper coopman de nieuwe door-tocht (die wy ontdeckt hadden tusschen de Landen van Mauritius de Nassou ende het Staten-landt) den name ghegeven van de Passagie ofte Strate le Maire/hoe wel die met meerder recht wel hadde mogen behoren te heeten/ de Straete van Willem Schouten / naer onsen Schipper / als door wiens kloecke beleyt ende zeemanschap / t zelve aldermeest bestaen ende uptgevoert is. Geduerende den tijt dat wy de voorsz nieuwe Strate passeerden/ ende bezuyden dat nieuwe gevonden lant om seylden / al tot dat wy de west zijd vande Strate Magellaen gepasseert waren/hadden wy meest den tijdt veel stercke stormen / seer hol water dagelijcx regenachtich / mistich mottig en dysich weder / met veel haghel sneeu soo dat wy niet weynich armoede en ongemack passeerden. Maer tghene wy soo geluckelijck ondeckt hebben/ heeft onse gemoet verstreckt / dat wy alle swaricheydt als niet te rugghe stelden met alle couragie manlijck sochten te voorderen soo veel wy mochten.

Den 13 hadden wy noch veel reghen ende mistich kakich weder / sagen veel gevoghelte ende Zeerobben alsoo datse ons niet te tellen waren/in sonderheyt de vogelen die seer sterck by ons Schip heenen swierden/tot onser verwonderingh.

Den

Den 14 hadden wy de hooghte van 51 graden en 50 minuten/hadden noch al mistich mottich ende kaeckich weder/gelijck ooc den 15/doch slecht water hadden de wint westelijck/en deden onse courss noordelijck aen wy bevonden oock dat de stroom met ons liep om de noord.

De volgende dagen hadden wy noch als voren de wint uyten noordwesten noordnoordwesten ende westelijcker hant/op den 23 doen kreghen wy de generale zuydelijcke wint en goet weder/hadden holle dyninghen uyten zuydt westen smiddags hadden wy de hooghde 46 graden 30 minuten.

Den 24 haelden wy onse boven-geschut uyt het ruym/en hebben dat op ghestelt.

Den 25 hebben wy onse bramseyls en boven-blinde weder opgestelt als nu ghecomen zijnde in een vredige Zee/daer wy stormen en ongheweerte waren ghepasseert.

Den 27 hebben wy oock onse onderste lag geschut boven gehaelt/ende weder op gestelt/want in porto Desire hadden wy dat alle beneden gebracht ende alle wint-vangh afgenomen/hadden dien dagh smiddaegs de hoogde van 40 graden effen/met moy weder/en zuyden en zuydzuydoosten wint/en goede voortganck/gelijck de voorgaende dagen/en ginghen al noord aen.

Den 18 wiert by den Raedt ende de vier Stuyrluyden geresolveert/dat wy aen de Eylanden van Iuan Fernandes souden zeylen om aldaer te ververschen also sommige van ons volck door het groot gheleden ongemack heel zeemoet/ende sommige niet weynich van't scheurbuyck ghequelt waren/hadden dien dach de hoogte van 35 graden 53 minuten. Des avonts maeckten wy kleyn zeyl om niet by nacht op't landt te vervallen/en om dat wy snachts niet en souden voorzeylen/gingen noord noordoost aen.

Den 1 Meert smorghens met den dach saghen wy de Eylanden van Iuan Fernando, recht voor uyt noordnoordoost van ons hadden een zuyden wint/met moye koelte en moy weder. 'Smiddaegs quamen wy daer by hadden de hoochte van 33 graden en 41 minuten. Dese Eylanden zijn twee in ghetal beyde heel hooch lant/het kleynste dat is het westelijckste is een dorbaer Eylant/niet dan kale bergen en klippen/maer het grootste dat is het oostelijckste/is ooc vol hooch gebergte/maer vol geboomte ende seer vruchtbaer/daer is menichte van Vee/als Verckens ende Bocken/aende custe oock upsprecckelijke menichte van goede visch/soo dat Spaenjaers daer somtijdts comen by visschen/en in korten tijdt haer schepen vol vanghen/die zy na Peru voeren.

Wy liepen aende westzyde van dese Eylanden henen/het welc een misslag voor ons was/moesten daer beoosten om geloopen hebben/om op de reede te comen/die leydt op den oosthoeck van het groote Eylandt/want alsoo wy van bewesten om/ende achter't lant quamen/geraeckten wy onder't lant inde stilte deur dien het landt hooch ende steyl is/so dat wy niet conden anckeren.

Daer na sonden wy onse boot na lant om te diepen/die quam savonts weder aen boort en brochten tydinge dat sy byt land grond hadden geworpen op 40 ende 30 vadem sandgront/de welke allenckxkens op droogde tot op drie vadem toe/wel bequaem om te anckeren neffens schoone groene boomen/stont lieffelijc aen te sien/dan zy en waren om de kortheydt des tijdts niet aen lant

en

en dat zy daer't versch water in overvloet van't hooge lant hadden sien comen af loopen/saghen oock veel Bocken ende ander ghedierte/op 't ghebe[rch]te/dat zy niet wel van verre costen bekennen: zy hadden oock in korte tijdt een goede meenichte van schoone visch ghevanghen/so haest en haddense de hoeck niet in 't water laten gaen/of terstont wasser visch aen/so datse gestadich sonder ophouden niet gedaen hadden als visch ophalen / waren meest Corcobado ende Steenbrasems/en hadden oock menichte van Zeewolven gesien. Dese tydinghe maeckte het Scheepsvolck alle seer verblijt/by sonder sommighe die het scheurbuyck hadden/hopende hier ten vollen te ververschen/ende lijfs ghesontheyt te becomē. Des nachts werdet stil/so dat wy met de stroom heen dreven.

Den 2 des morghens waren wy met het schip weder dicht onder't lant maer en conden so nae niet comen/(hoe veel weer dat wy oock deden) dat wy gront konden bewerpen/wy sonden weder eenigh volck na landt / sommighe om te visschen/en sommighe nae Vee te gaen soecken / zy konden wel menichte sien van schoone Verckens / Bocken end ander Gedierte/maer om het kreupelbosch wille niet beloopen noch besetten. Terwijlen dat sommighe wat water haelden/hadden die inde boot waren / ontrent twee tonne visch ghevangen al met de hoeck Daer mede moesten wy dat schoone Eyland verlaten / sonder meer daer van te ghenieten.

Den 3 des smorgens waren wy wel ontrent vier mylen beneden dese Eylanden ghedreven / niet tegenstaende dat wy het gantsche etmael onse beste hadden gedaen om te beseylen/'t welc ons ten laesten beghon te verdrieten/siende dat het onmoghelijck was die te becomen/daeromme is doen by den Raedt/goet ghevonden ende besloten dat wy d'Eylanden souden verlaeten/ende onse cours volghen om onse reyse te voorderen/alsoo wy alle daghen een seer goede windt hadden over't hooft laeten wayen/tot seer groot leet wesen ende verdriet vande siecken / die daer mede alle hope van haer leven verlooren / dan Godt versacht. Dese Eylanden leggen op de hooghde van 33 graden 40 minuten.

De resolutie ghenomen/setten wy onse cours noordwest ten westen met een lustige koelte uyt en zuyden/ende goede voortganck.

Den 11 passeerden wy voor de tweede reyse den Tropicum Capricorni met een zuydooste wint / ende noordnoordweste cours / kreghen wy den generalen oosten ende oostzuydooste windt/vervolghden noch met den noordnoordwesten gangh tot den 15 toe/tot op de 18 graeden/ doen veranderden wy van cours / en sloten dien dagh onse roepsloep in malkander /om die te gebruyken so wy by eenighe Landen mochten comen.

Den 17 hadden wy de hoochte van 19 graden/deden onse cours west noordwest.

Den 20 hadden wy de hoochte van 17 graden/en seer holle dyningen uyt en zuyden/de windt als voren al oostzuydoost / en ginghen west noordwest aen/hadden op ons Compas een halve streeck noordwesteringhe. Saghen dagelijx veel pijlsteerten en andere gevogelte. Pijlsteerten zijn spierwitte vogelen/met roode becken ende rootachtige hoofdekens/hebben lange witte ghesplete[n] steerten van twee of derdehalf voeten lang/men vint die in alle deelen van

de wereld waermen comt/syn vande groote van een gemene Zeemieu.

Den 24 hadden wy de hooghte van 25 graden/deden onse cours west aen/ hadden alle dagh holle deyningh uyt den zuyden/hoe wel wy gestadigh stijve koelte hadden uyt den oostzuydoosten/ het gink alle dagen stijf voort.

Den 3 April Paesdagh hadden wy de hooghde van 15 graden 12 minuten hadden gheen afwijckinghe maer de naelde track recht noorden ende zuyden. De scheurbuycke begost seer onder ons volck te ontsteecken / en de helft was daer al mede besmet.

Den 9 stierf Jan Cornelisz Schouten Schipper op't Jacht gewecst / en broeder van onse Schipper Willem Cornelisz Schouten / na dat hy wel een maent aen een seer quade sieckte hadde gheleghen.

Den 10 smorghens na dat het ghebedt gedaen was wiert de doode buyten boort geset / ende na vroeghkost sagen wy't land noordwest/ende noordwest ten noorden van ons ontrent drie mylen / dat was een leegh Eylandt en niet groot. Wy sagen hier oock een groote menicht van meeuwen ende vissch/ ende setten onsen cours naer Eylant toe/meenende aldaer eenige ververschinghe te krijgen/die wy overmids het scheurbuyck grootelijcx van nooden hadden. Tegen de middag quamen wy by't landt/ende wierpen 't loot maer hadden geen grond/ waer over wy onse Sloep uyt setten/om te sien of wy geen grond souden vinden. De Sloep wederkeerende/seyde gront gehadt te hebben op 26 vadem/ontrent een kleyn musket-schoot van lant ende seyde oock gesien te hebben veel Haeyen/ende andere visch van sulcke slach als wy aen Ioan Fernando ghevangen hadden/maer wy en dorsten met ons schip so dicht onder de wal niet komen / vreesende voor eenich perijckel. Teghen de middagh voer onse Sloep weder na landt toe om te besien wat offer te krijgen was/daer komende/konden zy met de Sloep opt Eylant niet stranden /sy swommen en trocken malkanderen aen landt/ latende de Sloep op dregh ligghen. Des avonds quamen zy weder aen boort/maer hadden niet uytghe echt dan alleen dat zy brochten een deel groen kruyt dat van smaeck was als Hollandsche Tuynkars/seyden gevonden te hebben eenige plaskens water dat van dien dach geregent was. Het Eylandt/naer ooghmercken/scheen met hoog water meest onder te vloeyen/ hadde anders niet dan buyten om een rant als een dijck met groene boomen / schoon om aen te zien / ende in 't midden van 15 graden 12 minuten en van de Custe van Peru verscheyden nae onse gissinge 925 myplen. Dit etmael was de windt noordelijck/ende wy gingen weder west aen na de Eylanden van Salomon/en lieten dat Eylant den naem van 't Honden Eylandt. Des snachts wayde het stijf met een groote slach-regen/so dat ons groot zeyl een stuck wechs uyt de lijck raeckte.

Den 14 was de wint oost en oostzuydoost /de cours west ende west ten noorden/koelte en weder als voren/sagen veel vissch en vogelen/en des na namiddaegs sagen wy weder een leegh Eylant noordwest van ons/dat seer groot was streckende noordoost en zuydwest/waer over wy altesamen seer verblijt waren/op hope van water en ververschinghe te krijgen ende liepender na toe/ settende onse cours noordwest aen. Tegen den avont/wesende met ons noch wel een myl van landt quammer een Canoe ons te ghemoet/met 4 Indianen diege-

die geheel al naeckt en root van cleur waren / met seer swart ende lang hayr. Sy bleven altijt een goedt stuc van't schip roepende ons eerst toe/ende wysende dat wy aen lant souden komen/maer wy konden haer niet verstaen/noch zy ons/hoe wel wy haer in spaensche/Maleysche/Javaensche ende onse Nederduytsche sprake toe riepen. Des avonts met Sonnen ondergang quamen wy by't lant maer hadden geen gront/noch ooc veranderinge van water hoewel wy ons so dicht by't lant begaven/ dat wy daer wel een musket opgeschoten souden hebben/waer over wy het wederom t'zeewaert wenden/ende de Canoe ging doe na landt/daer hun een groote meenichte van Indianen op de strand waren wachtende. Ende weynig tijts daer na quammer wederom een Canoe van landt na t schip toe maer wilde ons/als de andere niet aen boort komen. Sy riepen wel/en wy mede/maer conden malcanderen niet verstaen /en haer Canoe viel om dat wy't sagen maer zy haddense metter haest weder overendt/ ende waren met een gauwicheyt terstont weder daer in/zy wesen ons al voort na land toe en wy haer wederom na 't schip/doch zy wilden niet komen waer over wy weder onsen cours gingen/ende't Eylant verlieten/zeylende zuyden en zuydzuydwest aen om boven't landt zeylen. Dit Eylant is niet breet dan seer lang / staende vol boomen / het welcke soo ons dochte Palmites ende Cocos boomen waren/ leydop de hooghte van 15 graden 1[illegible] minuten / ende heeft een witte sandt strandt. Des snachts saeghen wy op verscheyden plaetsen vieren opt lant/maer over wy seer verwondert sijnde seyden tegen elkanderen/ datse als bose lieden niet veel goet met ons inden sin souden hebben gehadt indien wy aldaer hadden comen te landen / so sy het maer in haer macht hadden om ons te beschadigen. Doch gelijc konde niet gelijc voldoen / wy mijdeden haer ende sy oock ons.

Den 1[illegible] smorgens soo wy snachts ontrent thien mylen zuyd-zuydwest hadden ghezeyld /zeylden wy smorgens dicht onder't landt langhs/daer saghen wy oock veel naeckte menschen langhs de strandt/roepende ende krytende(so't scheen)dat wy aen landt souden komen/daer quam wederom een Canoe van 't landt met drie Indianen naer ons toe/die mede riepen/doch en wilden ons als voren niet aen boort/maer roepden na ons Sloep toe/daer zy dicht by quamen ons volc bewees haer alle vrientschap/haer gevende eenige Coralen ende Messen/dan zy konden malkanderen niet verstaen. Een weynigh tijdts by de Sloep geweest hebbende/scheydense daer van/en quamen so na ons boort/dat wyse een tountjen toe wierpen/het welcke zy wel namen / dan wilden haer in't schip niet begeven / maer wel in onse Sloep/die wederom van lant quam/sonder iet uyt gerecht te hebben/overmits hare grote wantrouwigheyt: want sy niet rechschapen noch vroom en hielden/om datse so schroomachtig haer hielden/daerse nochtans indiense haer nevens de onse wel gedraegen hadden/geensins hadden te vreesen/als die haer int minste niet en sochten te krenken/maer die vrientschap begeerden en met haer beleefdelijc te handelen. Sy nu aldus leggende te tonteren in den Sloep gaven haer niet tot schip selfs/daer wierde van de onse gevraegt waerom datse haer niet int schip vervoegden/maer sy en conden ons noch wy haer ooc niet verstaen/also dat wy aldaer op malcanderen keeken. Immers na dat zy lang aen boort geweest hadden/quamen ten lesten eenege

een inde Galderye / die de Spijckers van de Vensters voor de Coopmans en de Schippers kooyen uyt trock / ende stackse wech / verborgh die in zijn hayr / sy waren seer begheerich nae yser / jae sy trocken en meenden ooc de bouts met handen uyt het schip te trecken. Wy wildender een int schip houden / en daer teghens een van ons volck met hun inde Canoe aen Landt senden omme met haer vrintschap te maken / dan zy en wilden niet. 't Was seer diefachtigh volk / gingen heel naeckt hadden alleen een doecrken van Matten voor haere schamelheyt / haere huyt was geteekent met verscheydene figuyren / als slanghen / draecken ende diergelijcke gedrocht ende stondt daer op heel blauw / als oft het met bos-kruyt daer op gebrant hadde ghewecst. Wy schonckense eens inde Canoe zittende wijn: zy wilden het schaelken niet weder geven / wy sonden onse sloep wederom na land toe met 8 musquettiers ende ses man en met Zabels. Onse ondercoopman Claes Jansz en de coopman van 't Jacht Aris Claesz voeren mede / om besien wat daer op 't Eyland was / en de vriendtschap met haer te maken / dan soo ras als zy stranden dat het volck den de barninghen van 't Land quamen / quamen daer wel 24 Indianen uyt een bosch met groote knodsen ende wilden den onsen haer geweer benemen / ende de Sloep op het drooghe trecken / gelijck sy dan ooc twee van ons maets hebben ghedaen / diense uyt de Sloep naemen / ende meendense int het Bosch te brengen / maer de Musquettiers, die haer musquetten noch drooch waren schoten drie musquet schoten inden hoop / so dat ons volc sonder twijfel meenden dat daer eenige dood geschoten of doodelijc gequest waren. Sy hadden ooc lange stocken met seker e lange getackte dingen voor aent eynd / het welck so ons docht swaerden van swaert-visschen waren / ooc wierpense met slingers / dan quetsten God danck niemand van ons volck niet. Flits boghen hadden sy niet dat wy saghen. De onse saghen oock eenighe Vrouwen / die de mans om den hals vielen ende kreten / dat wy niet wisten wat het beduyde / dan meenden dat het was om de selve te doen scheyden. Dit Eyland gaven wy den naem uyt oorsace dat wy daer geen gront konden vinden om te ankeren / het Eyland sonder grond was aende buyten kant een smalle streec land / vol Palmites boomen dan binnen int Land vol sout water. Ende also wy sagen dat hier voor ons niet ten besten was / berieden wy ons daer over om van daer te scheyden / en wy namen derhalven onse cours weder t'zeewaerd west aen / met een oostelijke wint. Wy hadden hier slecht water / en geen dyningen / gelijc de voorleden dagen uyten zuyden / daerom wy vermoeden dat zuydwaert meer land moest wesen / leyd op de hoogde van 15 graden verscheyden ontrent 100 mylen van 't Honden Eyland.

Den 16 des morghens in den dagheraet / sagen wy wederom een Eylandt / dat be noorden van ons lag / zeylden daer na toe / daer by komende vonden wy dat als de voorgaende / sonder ancker grondt zynde / van binnen mede al verdroncken land / doch aen de kandt stont het vol geboomte / maer gheen Palmites noch Cocos boomen. Wy setten onse Sloep uyt om te diepen dewelcke aen lant komende geen gront en hadde waer over zy wederom aen boort quamen / sonder yet uytgerecht oft eenighe menschen ghesien te hebben Daer na sonden wyse ander mael uyt om te besien of zy eenige ververschinghe oft wa-

ter aen lant souden vinden / ende weder komende/zeyden zy versch water ghevonden te hebben niet veer van't strandt/in een put of e kuyl/het welcke wel niet galey vaerjens aen strant was te brengen / maer seer qualijck t'scheep te krijghen/want de Sloep door de barningen die daer waren moest op de drogh blyven ligghen/ende't volc moesten malkanderen met een touw door't water aen landt / en de dan weder aen boort trecken / so dat het seer periculeus ende moepelijck was aen lant te komen/daerom wy oock niet meer als vier vaten waters haelden. Wy vonden hier noch sulc kruyt als wy op 't Honden Eylant gevonden hadden dat de smaeck hadde van Cuynkars daer van wy een sack vol t'scheep brochten/als mede eenige krabben/ooc schulpen en hoorens daer slacken in waren/seer goet van smaecke. Des avondts gingen wy wederom onsen cours west aen / de wint was oostelijck / en hadden dit mael en tamelijcke koelte met regenich weder ende slecht water. Ten selven daghe hadden wy't de hoogde van 14 graden 46 minuten. Dit Eylant leydt vijftien mylen van't voorgaende/en wy gaven 't de naem van Water-lant/om dat wy daer eenigh water hadden bekomen.

Den 17 gaven wy ons volc dien dagh 's middaghs water/en kooc ten een groote ketel warmoes van dat groene kruyt als Cuynkars dat wy van 't Eylandt Water-landt hadden ghehaelt daer van het volck merckelycke baet ende verquickinge kreghen/teghen het scheurbuyck.

Den 18 des morgens na vroeg kost sagen wy wederom een leeg Eylandt/ zuydwest van ons strecken de west noordwest en oostzuydoost so veer als wy sien konden ende was ontrent 20 mylen verscheyden van't voorgaende. Wy hielden der na toe/ by't lant komende voer onse boot heen langs de wal om te diepen / alwaer zy seyden grondt ghehadt te hebben op een hoeck/daer een rif afstreckte/op 20/25 /ende 40 vadem / seer steyl afloopende ontrent een musket schoot van lant/waer over wy 't boot met de leeghe water-vaten derwaerts sonden hoovende water te vinden. By het landt komende/lieten zy de Schuyt op de drogh ligghen buyten de barninghen ende trocken malcanderen door de Zee met een tou aen landt als vooren: zy sochten een stuck weeghs in't bosch na versch water / maer also zy gheen ghewapen mede ghenomen hadden/ende een wilt mensch saghen die welcke so haer dochte / een flits boogh inde handt hadde/keerden zy terstondt weder na de Schuyt toe ende quamen aen boort/ sonder yet uytgerecht te hebben. Als zy een stuck weeghs van landt waren/ quamender vijf ofte ses Wilden op de strandt / dewelcke / siende dat de onse wech waren/keerden weder nae't bosch. Op dit Eylant stonden seer veel groene wilde boomen/ende't was van binnen oock al vol sout water. Ons volc t' scheep komende waren gantsch met vlieghen bedeckt/so seer datmen niet van haer en mocht bekennen / haer aengesichten / handen Schuyten en al / jae de riemen so verre die uyt het water waren't was al met vliegen swart bedect/ een wonder om sien. Dese vliegen quamen met haer aen ons boort en vlogen ons allegader so dick om't lijf en in't aengesicht/dat wy niet wisten waer wy ons daer voor zouden verbergen/so dat wy qualijc conden eten ofte drincken/ alles wiert daer van vervult/wy wreven ons aengesicht en handen/maecten klappen/ sloeghender so veel wy conden/dat duerde twee ofte drie dagen met

seer groote quellinghen / daen kreghen wy een dichte koelte / waer door met gestadigh vervolghen wyse wierden ten eynde van 3 ofte 4 daghen wederom quyt: wy gaven dit Eylandt de naem van 't Vlieghen Eylandt / ende setteden onse cours daer aff / hadden dit Etmael veel reghen / ende ooc de volgende daghen / so dat wy by de regen veel water ghegaerdt hadden / so met lakens als met zeylen / dat ons seer wel te passe quam / des nachts lieten wy 't sacht gens voort gaen en ooc somtijts drijven / om niet by doncker op sodanigen laeghen vlacken Eylandt te vervallen.

Den 23 hadden wy de hooghte van 15 graden / 4 minuten / en creghen doen weder holle dijninghen uyt den zuyden / die ons de volgende daeghen noch al by bleeven / hadden de wint uyten noordoosten / meest oost ende oost ten zuyden / daer wierde ghesept dat Terra Australis / dat wy sochten / noch 250 mijlen voor uyt lagh.

Den 25 dito / gaerden wy wel vier vaten water vande reghen / hadden noch al holle dijninghen uyten zuyden / gelijckmen in de Spaensche Zee gemeenlyc heeft uyt den noordwesten.

Den 3 Aprilis hadden wy noch al oostzuydooste wint / ginghen west aen / hadden smiddaeghs de hooghte van 15 graden 3 minuten / wy saghen die dach veele groote Dorados, het welcke de eerste waren / die wy in den Zuydzee ghevanghen hadden.

Den 9 hadden wy de hooghte van 15 graden 20 minuten / ende waren doen na onse gissinghe op 1510 mijlen van de Cust van Peru en Chili. Des middaghs recht na den eten saghen wy een zeyl / het welc so ons docht een Barck was / komende uyt den zuyden / liep noorden aen teghen ons over. Wy hielden daer terstont na toe / ende als hy by ons quam / schoten wy met ten boegh-stuc aen stuerboordt over / om dat sy souden strijcken / dan zy wilden dat niet doen / waer over wy noch eens schooten / maer sy en wilden noch niet strijcken. Doe setteden wy onse Sloep uyt met thien Musquettiers om haer te crijghen / en na haer toe roepende / schooten wy noch eens achter haer om / doch alles sonder meeninghe om haer te raken oft te beschadigen / maer noch streken sy niet / dan sochtent so veel sy conden te ontseylen / ende wonnen de loef van ons / doch de Sloep die haer te kloec was / roepde haer in / ende doen de onse ontrent een half musquet schoot van haer waren / schootense viermael met een musquet / als wy haer genaeckten / en dicht aen boort waren / sprongen sommige mans van verbaestheyt buyten boordt. Onder anderen wasser een met een kleyn kindt / ende noch een die gequetst was / hebbende drie gaten inde rugghe / doch 't was niet seer diep: want het was een schamp-schoot / dien haelden wy weder uyt het water. Sy smeten ooc veel goet buyten boordt / het welck waren Matjens / ende ooc drie hoenderen. De onse sprongen in dat scheepken en brochtense aen ons boord / sonder dat sy haer int minst te weer stelden / gelijck sy oock gheen geweer en hadden. Aen ons boort wesende / haelden wy twee mannen / die noch int scheepken waren over ghebleven / welcke ons stracx te voete vielen / kussende onse handen en voeten. Het eene was een heel out grijs man / het andere een jongh ghesel / en wy en verstondense niet / dan tracteerdense wel aen ons boord / en ons volc roepde na die buyten boord gesprongen waren / om te ver-

ghen/doch sy creghender maer twee/ die op haer riemen dreven/ende sy lieden wesen ons oock na de grond/willende seggen dat het ander volc verdroncken was. D'een van dese twee de welcke gequest was/die wy verbonden/ hadde geel lanckachtigh hayr. In dit schipken waren wel acht wyven met drie jonge kinderen die noch sogen ende oock eenige die wel negen oft thien Jaren out waren/ soo dat ons docht dat sy in alles wel 25 sterck hadden gheweest/ waren geheel naeckt mannen ende vrouwen / hadden maer een weynigh voor den schamelheydt. Teghen den avondt setten wy de mannen weder aen haer boort/ die hare wyven wellekom waren/ende vande selve ghesoent wierden. Wy gavense Coralen (die sy om haer hals hinghen) met sommighe messen/ ende bewesense alle vrientschap/gelijc sy ons weder deden/ons gevende twee fraye Matjens ende twee Cocos noten/want sy'er niet veel en hadden/ dat was al haer eten en drincken/ja sy hadden't water uyt de noten al ghedroncken/so dat sy geen drincken meer en hadden. Wy sagen oock dat sy sout water uyt de zee droncken/ende gaven't ooc aen haer jonge kinderen te drincken/ het welck ons docht teghen natuer te strijden. Sy hadden sekere kleetjens/die sy voor haer schamelheydt deden/ende heur mede bedeckten teghen de hitte der Sonne/ van drollighe coleur. T was root volck die haer smeerden met olie / ende de vrouwen hadden al kort hayr ghelijck de mans per soonen in Hollant/en de mans hayr was lanck en geverwt / dat seer swart was. Het Scheepken was van fatsoen als in de figuere hier neffens afghebeeldet is/ seer wonderlijck aen te sien / was van twee langhe ende fraye Canoen daer vry een goede spatie tusschen beyden was. Op elcke Canoe ontrent in t midden/waren twee heel breede plancken van fray root hout gelept om t water te schutten en daer haddense voort plancken boven over gelept van d'een Canoe op d'ander/die wel vast op malcanderen gewoelt waren/ende so wel voor als achter/stacken de Canoes noch een groot stuc uyt/het welck boven heel dicht toegemaect was om't water te schutten. Voor op d'een Canoe aen stuerboort stont een man op t eynde met een mick / daer een besaen met de roede in lag. Het zeyl was van matten/ende hoe de windt quaem/sy waren meest altijdt reedt om te seylen sonder dat sy Compassen ofte eenighe Zee-instrumenten hadden / maer wel hoecken om mede te visschen daer af't bovenste was van steen/het onderste van swart been/ofte Schilt-padden schilt/sommighe hoecken waren oock van Peerlemoer. Hare touwen waren fraey/ende wel so dick als een kabel tou / gemaeckt van schier sulcken stoffe als de Vijch korven in Spangnien. Doen sy van ons zeylden/setten sy haren cours zuydoost aen.

Den 10 was de wint zuydzuydoost ende zuydoost ten zuyden/ de cours west ende zuydwest/ende des morgens na de vroegh kost sagen wy aen backboord seer hoogh ende blauw landt/ leggende zuydwest ten zuyden van ons ontrent acht mijlen/ daer wy na toe liepen/ende zeylden den gheheelen dach meest met een moye koelte / dan conden het niet aen boordt seylen / waer over wy des nachts of ende aen hielden/des avonts sagen wy een seyl een groot stuc beneden't landt/ende korts daer na een ander / mede een groot stuck daer beneden/ 't welc so ons docht/Visschers waren/want sy dickwils gingen weer wenden/ 's nachts vuyrden sy/ende quamen naer malkanderen toe.

Den 11 smorgens quamen wy met den dagh by een Eylandt/dat was heel hoogh / en noch ontrent twee mijlen daer bezuyden saghen wy noch een laegh Eylandt/ wy seylden in't daghen over een banck van 14 vadem diep / steenighe grondt / legghende ontrent twee mijlen van landt / soo haest wy daer over waren/ conden wy wederom gheen grondt werpen.

Een van de voorsz zeyltjes quam na ons toe/wy lieten een galeyvatien achter uyt dryven / meenende dat zy heur daer mede aen boordt zouden palmen/ maer zy konden het niet krijghen/maeckten't los/ende namen't na haer/ ende deden weder aen het touw twee Cocos nooten/ ende drie of vier vliegende visschen/roepende ons vast toe/maer wy condense niet verstaen / dan ons docht datter betekende/dat wy het touw weder aen boort souden trecken. Dit volc voert in haer scheepkens ooc een Canoe/ die zy ter geleghener tijt uyt setten/ ende zijn seer kloecke Zeehelden. Hare Scheepkens waren van t selve fatsoen als hier voor af vermaent is/ sy zijn seer wel bezeylt/ja vaeren soo hardt/ datter seer weynich scheepen in Holland zijn die het verbeteren souden. Sy staen achter aen met twee riemen/staende op elck Canoe achter een madt/ en lopen somtyts met haer riemen ooc wel voor als zy wenden willen/ wende ooc wel van selfs/ als zy de riemen maer uyt het water haelden/en lieten gaen / oft alleenich voor de wint lopen. Wy setten onse Sloep uyt om te diepen/die weder comende / seyde grond gehadt te hebben op 14/ 13 en 12 vadem schulp-grond/ ontrent een Gotelingh schoot van land / soo dat wy daer na toe liepen om te setten/ ende namen onse zeylen in. De wilden dit siende / wesen ons naer het ander Eylandt toe / en zeylden ons ooc voor: maer wy setten het even-wel aen het eynde van't Eylandt op 25 vadem sandt-gront / een grote Gotelingschoot of twee van dit selvighe Eylandt. Dit voorschreven Eylandt dat is een hooghe bergh/van fatsoen by na als een vande Eylanden van Molucken/staet vol gheboomte / meest al Cocos boomen/daerom wy het noemden het Cocos Eylandt. Het ander Eylandt is veel langher/streckende oost ende west. Soo haest als wy geset laghen quamender drie Scheepjens /die gins en weder rondom ons boort zeylden. Daer quamen oock wel neghen ofte thien Canoes aen boort/so van't lant als uyt de Scheepjens onder andere warender die 2 witte breede vaentien lieten vlieghen/ het welke wy van ghelijcken deden. Haer Canoes/die elck drie ofte vier man op hadden/waren voor stomp en achter scherp/heel uyt een eenigh root hout ghemaeckt. Hier mede konden zy seer uytnemende snel schepen/ende als zy by t schip waren/spronghen zyer uyt/ende swommen ons voorts aen boort/hebbende de handen vol Cocos noten ende Obas wortelen/die zy tegen ons veruylden voor spijckers ende Koralen/daer zy seer begeerigh na waren/gaven vier ofte vijf Cocos noten voor een Spijcker/oft kleyn snoertjen Koralen/so dat wy dien dagh wel 180 noten ruylden/ ja zy quamen ten laetsten so dic aen boort/dat wy seeker niet en wisten waer wy ons wenden oft keeren souden Wy sonden onse sloep om aen't ander Eylant te varen/en te sien of het daer niet beter souden wesen te liggen/ want wy hier inde openbare zee lagen/dan de sloep maer vant boort wesende / ende langhs de wal varende / worde omsingelt van 12 ofte derthien Canoes van't ander Eylant/daer noch veel andere toe quamen/daer van 't volc

schen als dol te wesen / hebbende sekere stocken van hard houdt inde handt/ ghelijck Assagaien/voor aen de punt scherp/en wat ghebrant sy waren onse sloep aen boort / ende meenden onse volck die afhendich te maecken / maer sy genootsaeckt haer te redden ende weren/schoten driemael met een musket daer zy eerst mede lachten ende gecten/meenende dat kinderspel was/maer de derde reys werde een in sijn borst gheschoten dat het achter uyt quam. Dit siende zijn met gesellen/Scheepten stracx daer na toe om hem te helpen/ende vindende dat hy so gequest was/hielden terstont allegaer van de sloep af/ scheppende na een vande zeyltjens/de welcke zy toe riepen/en de wilden hebben dat zy ons overzeylen zouden/so ons docht/maer zy wilden niet/want haer Canos hadden aen boort gheweest / daer wy haer wel getracteert en de vrint ende vrintschap bewesen hadden. Dit volc was seer diefachtich/stalen dat het ons volc aensag een dieploot/daer een vande Stuerluyden mede diepten/jae al dat zy sagen wilden zy nemen ende mede wech swemmen/gelijcker oock ettelijck deden / die een van onse Matroosen ontnamen zyn kussen/deken ende Ky/andere namen messen ende wat zy meer krijghen konden / daer zy dan stracks mede buy en boordt sprongen ende wech swemmen/soo dat wy des nachts onse Sloep moesten in setten / uyt vreese dat zyse afsnijden en daer mede deur varen souden/sy waren uyttermende begeerich van't yser/trocken over al aen de hoofden vande spijckersen aende bouts van meenige om die uyt te trecken ende nemen/maer satten te vast Dit volck waren fraeye kloecke mannen wel gheproportioneert van leden/groot van statuere/waren al naekt en ongewapent/alleenlijck haer schamel deel wat bedeckt/hun hayr was verscheydelijc gheciert / 't sommighe kort/oock't sommig cierlijck gefrizeert/sommige hadden langh hayr aen vlechten opgebonden / op verscheyden manieren / waren sonderlinghe swemmers. Dit Cocos Eyland leyt op de hoochte van 16 graden 10 minuten.

Den 12. heeft de President den Opper en onder Stierman hun Caerten van van Australia en Nova Guinea ghegeven/om datse uyt souden mogen sien/ en gissinghe maecken.

Den 14. een eenparighe coelte van den Oosten. Heden was het thien maenden dat wy uyt het Texel gheseylt waren/en wy meenden in thien Maenden/ Terram Australem te bezeylen: naer middagh sagh Bartholomeus Pieters een Assistent eenich lant leggende Westnoordwest van ons/ ontrent twee mijlen/ daer op staende eenich gheboomte/als de Turburones, een groot Eyland/doch heel laeghe/ so dat wy gheheel verheucht waren/ besonder de Crancken/om de verversching he wille. Setteden onse cours derwaerts westelijck aen/ om aent Noord-eynde van't Landt daer boven te loopen / en Ancker gront te soecken. Aldus seylende saghen een Canoa/ met vier geele naecte mannen naer ons comen : zy hielden een stuck vant schip/en riepen en creten/ hadden so het scheen veel te seggen/ maer conden haer niet verstaen/noch zy ons/wat wy wenckteden/ riepen / Trompetten bliesen/ de witte vlagghen uyt wierpen/'t was al te vergeefs. Wy quamen onder het lant/ maer wierpen geen gront/ liepen t zeewaert. Corts daer nae comt wederom een andere Canoe / riepen ende tierden gelijc;maer daer was niemant van d' onse die haer verstonde. Niet con ende

anckeren / resolveerden wy onse reys te vervorderen. Dit Eylandt is by gissinge twintig Mijlen int ronde streckt meest Noort-Oost/en Suyt-West/ lach op de hoochte van veerthien graden vijf en dertich Minuten / sijnde seer leegh lant als deTurberones , en vol Cocos Boomen : daer was oock water midden int Eylandt. Saghen volck by het Bosch aen de water-cant sitten/ twas uyttermaeten geel/na den rooden treckende/met peck swert lanck hayr/ inden Neck opghebonden. De President sach een Man die een wit Cleetien om sijn middel hadde/die in een Prautjen scheptede.

Den 15. smorghens/als wy een stuck ter Zee waren/hielden weder nae het Eylandt toe/en hadden hoope van Ancker-gront/om de witte sant-Strant: maer vonden ghen:het volck van't lant wenckten ons met haer Cleetjens/en groene Tacken dat wy aen lant souden comen en het Schip volghende: De President sonde ons Sloep uyt om te diepen /daer-en tusschen quam een Canoe af met drie mannen/die met haer te woort quamen/maer conden se niet verstaen en gavense drie Messen ende wat Coraeltjes dat haer wel aenstont. Zy gaven ons volc terstont de slincker Hant / en maeckten vrientschap met hun / leggende boort aen boort : ten lesten wesen haer d'onse dat zy nae ons Schip souden varen/t'welck zy deden / maer met schroom:zy hadden ons veel te seggen en loeghen verwonderden haer over het aenschouwen van't Schip/ dattet so hoge seylen had/maer overcomen wilden zy niet blijvende met haer Prau aen boort leggen:schancken haer te drincken/maer proefden qualick/en na langh wachten hielden onse Schael : thoonden dat se wel Yser begeerden/ hadden de ysere Spijckers ende Bouten uyt het Schip trecken willen / proevende over al soo dat wy haer twee ofte drie Spijckers gaven / daer zy blijt om waren.wy gaven haer Broot en Kaes/ t welck zy neder leyden. Al yserwerck was haer gadingh/maer hadden niet voor ons.Zy hadden swart hayr/dat eenighe op bonden boven opt hooft / of achter inde Necke / zy zijn heel bruyn geel van vel/de Vingheren al ghepicquecrt met swe te langhe strepen/en oock met Ka erkens en Kuyten vol werck.waren vet/gelaten sterck/ groot van statuere/en corpulent:platachtige Neusen/gaten in d' Ooren / daer zy de Spijckers en Coralen die zy van ons creghen in steecken : bedeckten alleen de schamelheyt met een lapken/oft een fijn Guinees Matjen om haer middel /tusschen de Beenen doorgehaelt.Zy bleven al by de Sloep daer zy geerne de Dregghe uytgestolen hadden:quamen ooc wel in de Galerije maer daelden terstont weder neder. Ten laesten besloot de President datmen de Sloep anderwerf soude uyt senden om alle ghelegenthevt te weten/sont 5. Musquetiers naer lant/met Aris Claessoon,en Claes Janssoon,met wat ruyl goet/alsoo zy te verstaen gaven dat daer Verckens en Hoenderen waren en sagen veel Cocos Boomen:aen landt condemen niet te rechte raecken/mits zy terstont het volc aentasteden/inde sacken soeckende naer yser /ende Spijckers / hadden een onder de voet/die zy overweldichden / en twee droeghen zy teghens haer danck na het Bosch/dat d'onse siende schoten met drie Musquetten inden hoop/doen scheydense. En alsoo hier gheen gront te krijghen was/gaven het Eylant de naem van sonder gront , dat rontsom mae palmites Bomen was beset/en binnen met sout water vervult: Gheen apparentie van vrientschap siende hielden

dragen-

dragende inden achter-noen/volghende onse cours west aen met een Suyt/ Suyt-Oosten wint/hadden savonts groote regen. Het Water liep seer slecht/ vermoededen derhalven dat hier noch eenich Landt most ontrent wesen / van d'Eylanden van Salomon, Terræ Australis : Dit Eylant lach op 14. graden: wy conden niet mercken dat het oyt van yemandt beseylt was: mits d'armoede die daer was: de Vrouwen hadden Cleetjes om't lijf van de Buyck tot beneden de knyen: schenen haer Mans te beklyven/dat zy so rou met d'onse ghehandelt hadden/daerom wy door ginghen.

Den 16. een ure voor de Sonne/sach onse Schipper weder landt/heel leeg/ sandich/clippich en veel gheboomte/maer noch Cocos, noch Palmites/docht ons onbewoont. Sonden de Sloep om te diepen/wierp veertich Vadem waters/maer niet bequaem om te leggen: d'onse gingen aen lant/vonden Cuylen met varsch water. Vonden oock Thuyn-Cars/en Oost-Indische Salact/sonder anders: Vulden vier Vaten waters/conden niet meer crijghen om de barninghe. Brachten een sack Cars/en Salaet daer wy Moes af coocksten / dat Siecken verquickede. Ginghen onse cours West Suyt-West / met labber weer/en cleynen voortganck: begheerende opaft boven de vijfthien graden te wesen/om de Bay van Quiros niet voorby te seylen/ alsoo wy vermoededen t' vaste landt hier ten Suyden dicht by most wesen. De President noemde dit lant/Waterlant, om dat wy wat waters ghecreghen hadden/alhier legghende op veerthien graden ses en veertich Minuten.

Den 17. sagen wy verscheyden soorten van Vogelen met breede vleugelen: so dat wy seecker waren datter landt int Suyden was. Gaven van daghe ses Mutskens water/om die Vaten die wy ghecreghen hadden: ons beviel oock een goede reghen/die veel waters by brochten.

Den 18. wast moy stil weder slecht water/sagen in de Ly weder leeg lant: smiddaechs hadden wy de hoochte van 15. graden: lach ontrent twintich Mijlen van Waterlant, Suyt-West van ons. Sonden terstont de Boot aen lant/vonden niet dan dat brack water was / saghen een witt Mensch loopen met een Boghe in sijn handt aen strant of hy Visch wilde schieten/groot van stature: en d'onse geen ghewcer hebbende vertrocken straer: als zy op de vaert waren/vertoonden haer ses Mannen op de Strant/die oock straex int Bosch wederkeerden.

Den 22. hadden droef weder / met een Noordelicke wint / veel Donders en Blixems int Suyden/ginghen West aen.

Den 23. hadden weder dyningen van den Suyden : dochten dat bezuyden ons geen Lant conde wesen/oft't most verre van ons sijn hadden smiddaechs de hoocht vijfthien graden vijftich Minuten.

Den 24. dercoelte uyt de Oostelijcker handt/al-te-met een racck die reghen by brocht/daer af het water werde ghegaert: saghen veel ghevoghelt.

Den 28. smiddaechs de hoogte 15 graden /de wint al continueerde vanden Oosten / ende wy hadden op die tijdt onse Cours West ten Suyden aen gheset / doch vorderden dien nacht gheheel weynich/ alsoo wy meest stilte hadden.

 Den

Den 13. smorghens voor Son laghender al twee Canoen aen boort / die d' oude voet hielden in de Coopmanschap / maer daer naer quamender wel vijf en veertich met Cocos, Bananes, Verckens / Hoenderen : Een Vercken voor een vijf-duym / ruylden in twee uren wel seven hondert Cocos, en andere Waren. Daer na saghen wy eenige Canoen van achteren comen / en ons dochte dat de Coninck dien zy Latou heeten / daer in was : en quamen al om ons Schip / daer wy achterdacht in creghen : het principaelste zeyl was gheschildert met een Figuere van een Haen / van coleure ros en grau / dat volchden zy allegader / en dat voor door de Vloot / als ordre stellende : als zy nu in slachordre waren / soude wy ons Ancker lichten / ghelicht hebbende / seylden / doen quam ons aen boort legghen een van haer Canoen ; met groot ghehuyt / of zy ons wilden vervaren / en wierpen fel met Steenen : en wy schoten twee of drie schoten / so dat eenige op de plaets bleven legghen / andere swommen deur / met de Vrouwen die by haer waren. Wy besloten vastelick dat zy alle haer macht by een hadden ghebracht / nuts datter wel thien hondert Menschen by een waren. Het Scheeps-volck hadde geerne met ghewelt te lant ghevaren / maer twerde by de President ende de Raet afgheslaghen.

De Overste die daechs te vooren aen 't Schip quam / die presenteerde den President een vrucht gewas daer een Wortel aen was / dien hy niet wilde aennemen / en gaffe weder : maer daechs daer na bracht hy het wederom / ende gaft uyt sijn Canoa aen sijn volck / die hem dien brochten / bethoondent datse goet was om te eten / selfs die bijtende en suygende / maer spogent weder uyt / waer uyt hy suspitie nam dat zy hem wilden of vergheven / of van sinnen berooven : also men sulcke vruchten elders vint. Het Eylandt dat een Mijl van ons lach / gaven wy den naem van Verraders Eylandt, om dat den Meesten hoop van 't Land : van die plaetse was ghecomen.

Den 14. was het duyster weder : alst op-claerde sagen wy ten Westen een ander Eylant seven Mijlen van ons : doch niet so hooch als Cocos-Eylandt / lach dertich Mijlen van het ander. Het scheen twee Mijlen lanck te wesen Suyt en Noort / op de hoochte van Cocos-Eylandt sesthien graden stijf ; als wy onder de Wal quamen / zijn terstont Canotjens naer ons ghecomen / wel 27. soo dat wy qualick conden looden / waeren oock diesachtich / en wilden de Lijn grijpen / en 't Loot afsnijden / maer wy dreychden haer met Steenen te werpen uyt de Galderije / trocken aen de Bouten. Onse Sloe[illegible]nck naer lant om te diepen / dien meenden zy t'overvallen / maer als d'onse twee schoten ghedaen hadden / velden zy der twee inde gront stortende / en quamen niet weder op : doen vluchteden zy alle aen lant / en riepen bou, bou, bou : geen kennisse hebbende van 't schieten. Daer quam een Canoe van 't lant die na de Dooden soude sien. De Sloep vant geen gront / dan niet de neers op de Wal te legghen / wesende weec-Steen gront / van twintich tot dertich / veertich / vijftich Vadem. Wy saghen veel Cocos-Boomen, en veel Hutten / saghen het volck lanck het Landt loopen / jae boven op ghebercjte : de bende was swert aen te sien / hoorden de Vogelen van 't landt singen seer melodienselick. Dit was een volc van fatsoen / met het voorgaende : zy en wisten niet van Verckens oft Hoenderen / als de President haer die noemde, in haer Tale Wacka en omò ; soo dat

wy

wy hier niet creghen dan die vier vlieghende Visschen die wy eerst met haer verruylden voor eenighe bondelkens Coralen / doen wy noch vrienden waren/ en souden oock wel vrienden ghebleven hebben / hadden zy het op verraet niet aenghelept: Onse President hadde geerne also by ons groot gebreck van water was / met het schip aen den Oever ghelegen / ende met grove Stucken een weynich ghespeelt/om een clare bane te maecken / en dan de Sloep te mannen met Musquetten/en so met gewelt water te halen/maer hy werde overstemt. Dit Eylandt noemde onse President de goede hope / om dat wy allegader ghehoopt hadden daer ververssinge te crijghen / die wy wel ghebreck hadden.

Den 15. smiddaechs hadden de hoochte van sesthien graden twaelf Minuten/wint van Suyt-Oosten/onse cours West: daer waren eenige die wel gewilt hadden Noort-West cours namen/maer onse President en vont niet gheraden.

Den 17. smorgens wast seer lieffelick weder: hadden smiddaechs de hoogte van 16. graden ruym. Dese dach werdender by de President ordre gestelt op 't water dat seer minderde / en dat een yder soude hebben een half Mutsken Spaensche Wijn / in plaetse van broech-Cost / t'savondts vonghen wy een Albicoret aen een Peerlemoeder Hangel: werde heden besloten by de President ende de Raedt West Noort-West aen te gaen.

Den 18. quam de Sonne op claer en lieffelick: hadden den gheheelen dach tamelicke coelte van den Westen en Suyt-westen: maecten reeckeninghe nu te wesen duysent vijf hondert vijftich mijlen van de Cust van Peru: wy hadden gheen dyninghen uyt eenighe quartieren / dat ons dede dencken ontrent lant te sijn/of ten minsten int Suyden van ons: van't Noorden hadden oock gheen dyninghen gehadt: De Piloot comende in de Galderye seyde tegen onse President, dat de wint West was /wy mochten wel Noorden aengaen: en ginghen Zuyd'west ten zuyden aen: het beviel onse Schipper seer wel/ende wilde hem raden het Roer op te douwen/ en noord aen te gaen/ daer op hy seyde/dat ment tot de middagh toe soude laten door staen/hooghte ghenomen hebbende/ sullen malcander wel spreecken: hy hadde wel ghewilt / dat men al west aen gespoort hadde/om het goet ghevoelen dat hy hadde / dat wy noch landt aen dese zijde van Nova Guinea soude vinden / doch hy werde niet met vreden gelaten/ hy moeste resolveeren / so datse by Resolutie onder elcander ghenomen/ Noorden aen ginghen /gaerden snachts wel vijf Kitten met water.

Den 19 smorghens was het claer weder/ maer stil / naer Noen coeldet uyt den zuyden/hadden de cours noorden / waren op de hooghte van 15 graden.

Den 20 dito / smorghens sagen wy het land/en waren vry genadert/ maer lach noch wel drie mijlen noordelijc van ons.

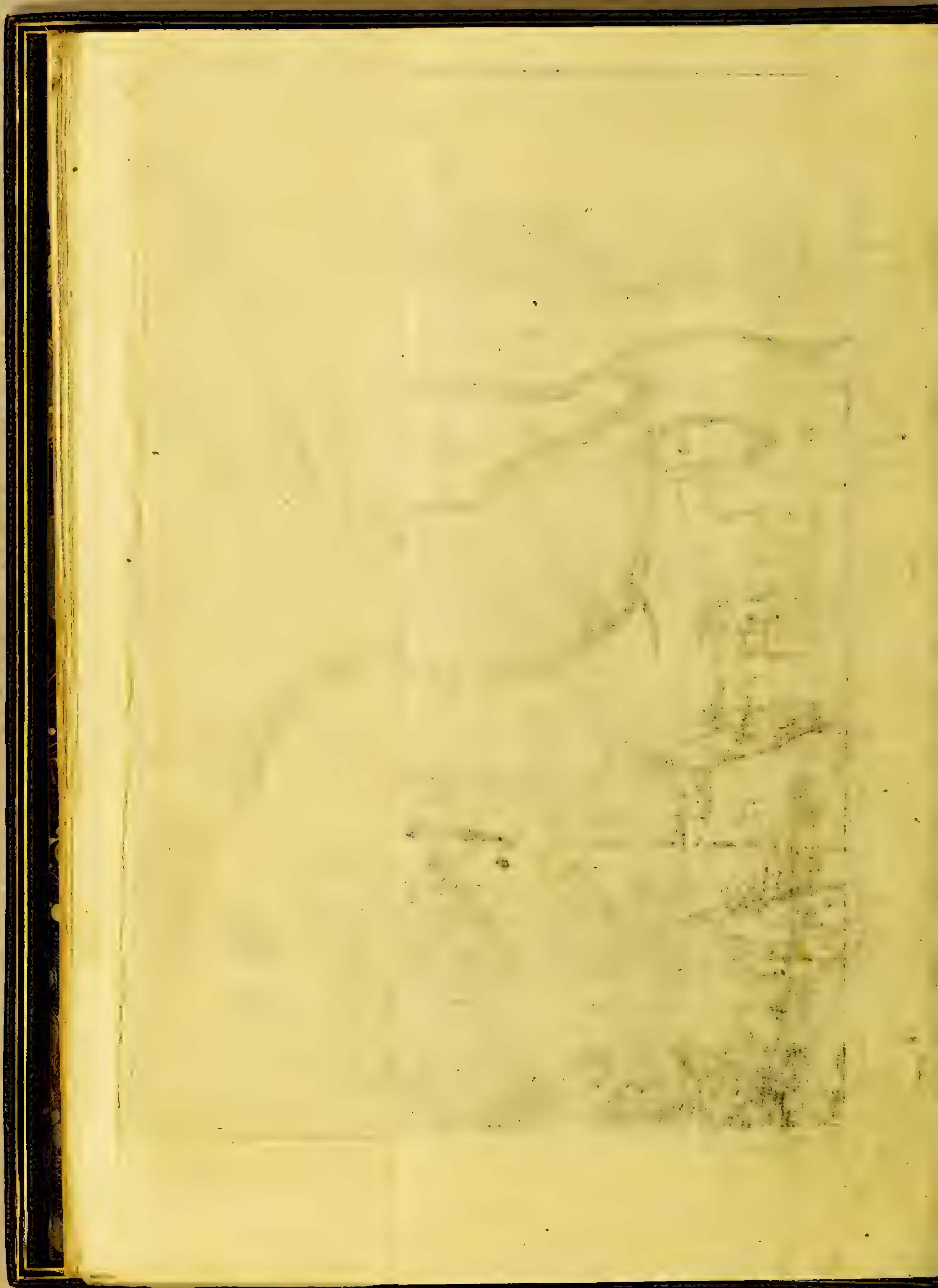
Den 21 waren wy 't Land wel een goet stuck ghenadert/ dan waeren wel 2 mijlen daer noch af/ saghen dat het seer hoogh landt was / en vol gheboomte/de Strant al van wit sandt/ vol Cocos boomen / ontrent de middagh saeghen wy veel Canoes van verscheyde plaetsen/quamen achter het Schip met wel 24 teffens / clommen inde Galdery/ en steelden als Raevens. En dan soo ginghense vluchten na lant.

Daer

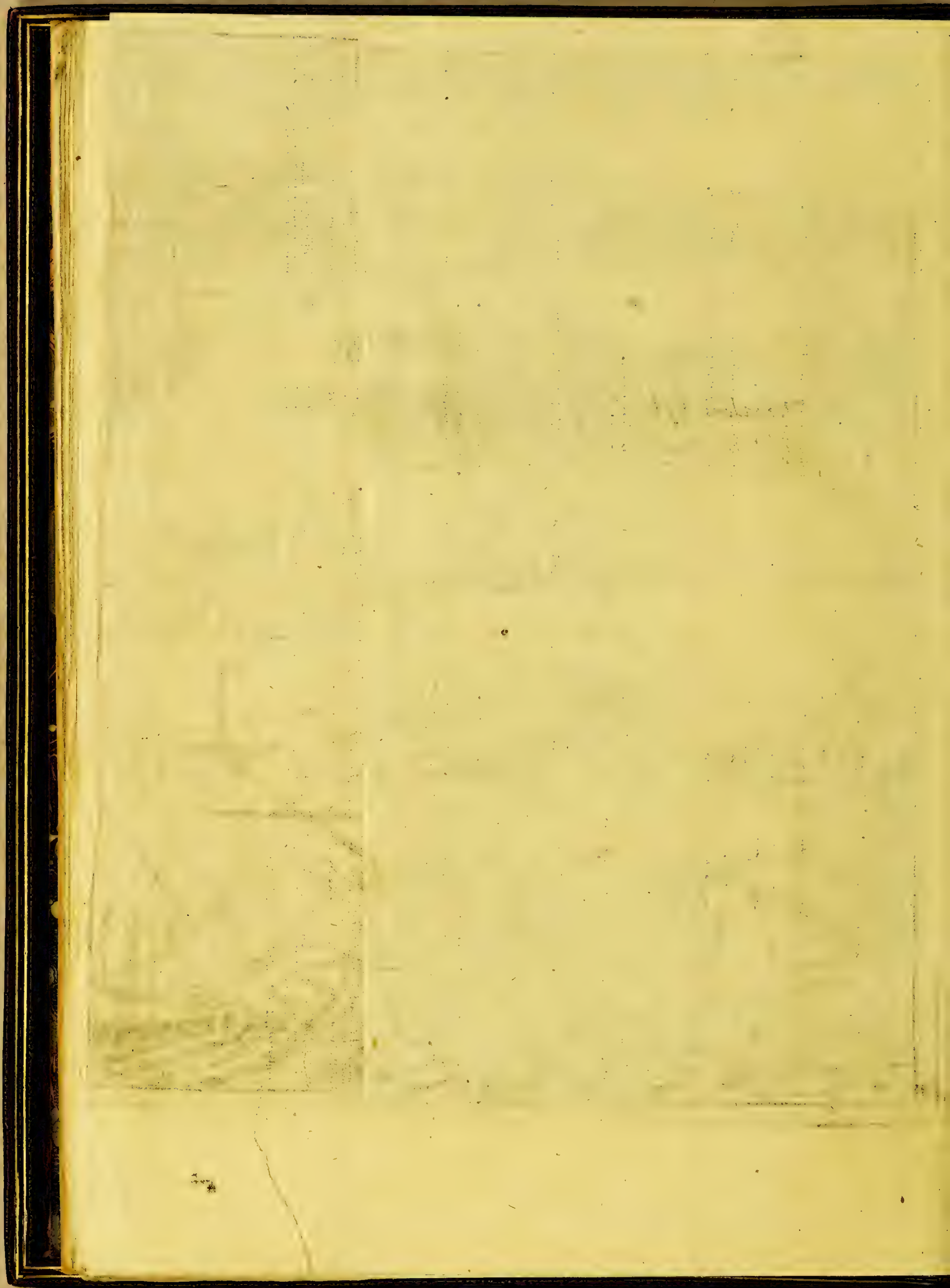
Daer na quamen weder eenighe Canoes by ons / en wy seyden datse ons Cocos ende andere Fruyt van't landt halen souden / en schoncken een rist Corael'jes aen haer Oversten / t'welck wy niet weten of hy gedaen heeft: alsoo wy gheen gront hadden / setteden onse Sloep met de hooch-Bootsman en opper-Stuerman uyt / met acht Musqettiers om te diepen / maer vonden gheen gront om te anckeren: als onse Sloep vertrock van de wal / wildense de Sloep besetten / lieten de Assagien over't hooft waeyen / en quamen so na dat zy met knodsen ons volck souden gheslaghen hebben: doen gaven d'onse vyer / met hun Steenstuck en Musketten / schotender drie doot / en creghen een Canoa / daer een doot Man met sijn been onder den doft vast was ghe schoten / en lach met het lijf int water / d'andere waren int water ghesprongen: daer laghen oock twee Knodsen in / door het aendringen van den hooch-Bootsman hy beweecht wesende met advijs van den onder-Stierman / door den noot van water alsoo wy maer een Vat water hadden / wiert dien nacht het besluyt van den Raedt van Noordt op te gaen aen Zee / weerhouden end sijn voorstel ghevolcht / van by te houden dicht by het landt / om op den dach met de Sloepe by het landt langs te varen / ende ghewapender hant water te soecken.

Den 22. smorghens creghen wy een slachboug / dat wy vry hooch seylden / met een reghen caeck / dat wy recht midden van't Eyland aen stevenden / tot onsen grooten geluc. Deden de Sloep diepen / vont 50. Vadem sant en schulp-gront / daer over wy seer verblijt waren / mits wy een Rivierken sagen van een groote Valleye door de Boomen door comen daert niet barnde / en seer goet aencomen was / wy seylden voor de wal soo naer / als goet was / tot dat wy grondt hadden / tot ontrent vijf en veertich Vadem. Onse Sloep die werde nu wat gemijt / besonder alsoo daer een Musket los ginck onverhoets / die schrick maeckte. Van daghe bestonden wy te ruylen ses hondert of seven hondert Cocos, water / Colabassen / Patattes / en anders meer: daer quaem aen boort eenighe die brochten een Wortel Acona, op haer Hooft al buyghende / en stuypende in de Nec leggende / een out man dede eerst een Oratie / daer d'andere int eynde al op schreuden / maer wy ontfinghense niet / dan wierpen zy dien in 't water / wy sagen wel datse dien knauweden / maer niet aten / daerom zy dien niet weder brochten: wy bedieden haer datse Cocos, Bananas, Verckens en Hoenders souden brengen / dat deden zy oock en wy gaven haer Coraeltjens / en Spijckers. Zy brochten de eerste Verckens gebraden / maer niet genoech / en seer grusich / mits het hooft bebloet was / hadden het Ingewant uyt ghetrocken / en gloeyende heete steenen van binnen ingheesteecken / en met groen Cruyt ghevult. Dese Steenen waren daer in ghelept om van binnen oock te braden Wy meenden datse dagelijcr Vereken mosten eten / om dat wy daer veel aen lant sagen loopen / doch twijfelden of dese van d'Oversten mochten comen / al hoe wel nochtans wy die betaelden / met een Mes / een scheerken / en eenighe Coraeltjens. Doch het scheen dat het derde levende Vercken quam als schenckagie van den Oversten / wesende een cleyn tamelijck Vercken / dat met een Canoa alleen / met twee oude Mannen van landt afghesonden werde / van een plaetse daer haer Belay, dat is des Coninex sitplaetse was: Zy staeckent van verre

L
M
N
F
E
B
C
D
A
H
I
K
3

Cocos Eijlandt
Isle de Cocos
Verraders Eylandt
Isle des traistres
4

verre op/en bondent terstont aen een touwe dat wy van de Galerye af lieten/ soo wy alle het goet van dage hadden ghedaen / sonder dat yemant binnen scheeps-Boort quam: wy handelden oock seer vredich met dit volck van daghe / en betroudeden ons hun waren / niet pooghende wat te stelen. Daer quam een partje Vrouwen af/met een Prauwe/een teecken van vrientschap/ besagent Schip/en de Beelden achter aen de Galderye/met groote verwonderinge/staecken haer vingers aen het Teer en Pec van't Schip en roockent/ 't beviel hun wel: wy speelden op Trompetten en het Veeltje/dat behaechde haer seer. Wy sonden onse Boot / en Sloep aen landt om te diepen/brochten tydinghe datter een schoone Bay was om te legghen / seer slecht en stil / is een Haven / by een Rivierken / soo dicht aen landt/dat men uyt het Schip het volck soude connen bevrijden om water te halen/en goede Ancker-gront. De Schipper seyde/dat hy nu Terram Australiam hadde ghevonden / soo wel alst hem beviel een Rivier van versch water / veel Verckens aen lant/en anders/ dat onse Maets seer wel behaechde. De Schipper stelde voor hier vijf Weken te blijven leggen/en den Sloep op te setten: Wy ruylden ses groote vlieghende Visschen/maer zy haddense seer lief/en mosten een Spijcker of risken Coralen voor een Visch gheven. Creghen oock een Corcovade voor een groote Spijcker.

Den 23. corteden wy ons Schip aen de wal in de bocht/aen de waterplaetse: t'volc van't lant sachmen met troupen/ meest by de Belay, daer wel vijf hondert Menschen vergaderden/om Raet te houden so het scheen/met stockjens. De Vrouwen ende Kinderen viellen in Praukens en quaemen ons Schip besichtighen. De luyden van andere Dorpkens quaemen met Tackjens af waeyen / tot een vrede-teecken / houdende die voor haer Hooft: andere deden reverentie/het hooft by naest tusschen de knien buyghende / creghen van dage wel ses hondert Cocos. t'Savonts quam een grijs out man van lant/ brocht vier Conasterkens jonghe Cocos sonder bast/die schenckende van wegen den Overste/en niet voor begheerende. Hy noodichde ons aen lant te comen/maer wy bedieden hem dat wy dat niet deden sonder Ostagiers. Die aen 't Schip gheweest waren/werden/terstont omcingelt / om te discourreren van de wonderen die int Schip waren.

Den 24. smorghens ginck Aris Claessoon, Reynier Simonsoon, en den jonge Cajuyt-wachter/alsoo in conformiteyt van't gene wy hun gisteren beduyden aen lant: sy quamen met vier Ostagiers oock af/wy deden se inde Cajuyt drincken en eten: het schenen seer treffelicke Persoonen te sijn van qualiteyt/hadden twee Sonen aen boort/die mede quamen/de schoonste Jongelinghen die men vont/van Persoonen/Oogen/Hayr/Lijf/Leden/en so goede contenantien dat het wonder was. De onse ginghen aen lant/met veel benselingen tot presenten/als Coraeltjens/brant-Spieghels/een glase Ketting/een roode Mutse: sy hadden groote sin in het Hemt van Aris, so dat hy noch sont om een Hemt. De President gaf een van sijn eyghen Hemden / sont daer by twee Messen/ twee groote Bellen: als Aris aen lant quam / wert hy wel ontfanghen. De Coninck dede hem groote reverentie/en nedrich bewijsende / lach by cans een half ure met de Handen t samen/d'aensicht teghens d'Aerde buckende/en sit-

tende

tende op haer Indiaens/ al perplex/ bleef soo langhe tijt legghen/ soo dat Aris Claessoon oock die reverentie dede/ en moste hem op rechten/ hy custe Aris Claessoon, voeten en handen. Een ander principale Man die by hem sat/ dede van ghelijck die huylde en creet als een kint/ hadde wonder te segghen en te wijsen/ hy leyde de Voeten van Aris in sijn Neck / dede hem op een Matje sitten/ en selfs op d'aerde: hem vernederende als een Worm. Hy dede hem de presenten langhen die hem seer aengenaem waren/ segghende Awoo, Awoo, Sont aen boort drie oft vier jonghe Verckens. Doen werde oock toeghelaten water te haelen/ soo dat vijf Booten vervult werden: als ymant ons belettede/ sont zijn Dienaers hy sloech een Vrouwe datse qualick conde op staen/ so furieus was hy. De President hielt daer-en-tusschen de Ostagiers/ die gheerne wech wilden/ met spelen op de Cieter ende Violons oock met dansen/ schreef haer tale op. Daer-en-tusschen quamen veel Canoes aen boort en ruylden alderhande Waer: na ons gissinge warender wel 40. so met Vrouwen ende Kinderen ghe- laden/ dat het een playsier was te sien: Daer clam een achter aen de Canier/ ende nam een Sabel/ wy roepden hem na/ maer conden hem niet crijgen/ desen Vogel aen lant comende/ wert hem de Sabel ontnomen/ en door den Coninck aen boort ghesonden en in de Cajuyt gebracht/ dat ons wel beviel/ zy wesen aen haer hals/ meenende so de Hercules, dat is de Coninck/ den Aucheur geweten hadde/ noch soude hy hem 't Hooft afghesneden hebben. De Coninck hadde gheboden dat wy eens souden schieten sonder schade/ dat gheschiede/ maer hy was bevreest/ dat hy wech wilde/ maer Aris Claessoon hielt hem voorseyde dat hy gheen schade soude hebben. Snuddaechs setteden wy onse Ostagiers aen lant/ ende zy de haere. Van daghe werde het Rantsoen verbetert.

Den 25. wast een schoone dach weder: smorgens ginc Aris Claessoon, Daniel le Marie des Presidents Broeder en Claes Iansz aen landt. De President sont aen de Latou tot een present een Coperen Beckken met een Mas Coraelen die wit waren/ en wat zaet voor Cadijs/ t'welck hem seer aengenaem was. Ons schuytgen ginck te Visschen/ vingh een cleyne soode. Die van't lant quamen met Cocos, maer d'onse warense nu sat. Daer quamen eenighe stercke Mannen ons aen boort/ als Se gianten/ die groote en hoeckepijl over d'ander hadden van 's Coninckx weghen/ maer wy hielden haer niet in ostagie/ so dat het nu al vaste vrede was. Een out Man quaem met een schoon Braetvercken aen boort/ en vereerde ons dat/ met de ootmoedichste reverentie ter Werelt/ wy Spijcker/ en wat Coralen/ hy ginck daer mede door wel ghecontenteert. Andere van Adel tot drie/ oft vier toe/ quamen seer vrijmoedich aen boort/ met tacxkens daer vrede-Vaentjes in hinghen in de handt/ en waren met groen Loof van Cocos-Bladeren om den Hals behanghen: zy leyden haer Aenghesichten plat op't Schip neder/ de Handen t' samen in de schoot van de President legghende/ custeden sijne Voeten/ een langhe wijle niet dervende op sien: sagen geeren d'Oliphants Tanden: hy liet haer de Horologien/ Bellen/ Spieghels/ Pistoolen sien/ en gaf haer wat. Naer de middach gingen zy weder aen lant/ en brachten den Coninck een present: Een Tinne Lepel/ daer voor de Coninck schonck/ een vet Vercken: en een Voghel op een stockjen daer zy veel af houden/ als een Duyve: sonden hem weder een glasen Ketting/ een mas Coralen/

len / alsmede een ghemeen slecht Haemerken/dat hun seer wel beviel.

Den 26 morghens is onse President met Aris Claessoon aen Landt ghevaren/ mede neemende eenen Trompetter/ end een present voor den Coninck/ een Cloot-Spieghel/wat Coralen/ wat Gout-draet en Lovertjes: aen Lant comende lagh de Coninck op den strant/op de steenen/heel neder geboogen/ de handen t'samen/d'aengesicht tegen d'aerde/heel nedrich of hy bad/ghelijck de Turcken: wy deden hem mede reverentie/en deden hem opstaen / ginck met ons onder de Belay, om den regen/dede een Matte voor spreyen/ daer hy ons dede op sitten: hy ginck selfs bezijden de Matte sitten/ als of hy't niet weerdich was. De President dede de Trompetters blaesen/ daerse seer in verwondert waren/ seggend Awo, Awo. Eenighe waren by naest vervaert / om het ghelupt dat het maeckte. Hy dede ons een Caenasster met eenige Cocos-noten brenghen/die settede hy eerst in zijn hals/ en buygende tot op de aerde/ en leyde die voor zijn voeten/om te eten/ alsoo hy dede. Daer na quam den onder-Coninck by ons/al sonder spreecken/al met het Aengesicht naer ons toe/ eerst ten zijden uyt/met de handen in malcanderen / voor zijn Oogen/ dan laetende hanghen:daer na liep achter uyt / eenighe woorden over luyt / met grooten authoriteyt spreeckende/ sprongh hoogh een sprongh / ende viel willens op zijn naers neder/de voeten op zijn Snijders onder het Lijff slaende/ende dat op de steenen neder/daer na sprac hy een Oratie/met seer groote stemmigheydt voor alle de Omsitters/ niemandt aensiende / dan had het gezicht na d'Aerde/ ofte na den Hemel slaende/dat ghedaen sijnde/bestont hy wat te eten/ namentlijck van een Limoen/ een grove Vrucht sonder smaeck / met rimpels van buyten ghecronckelt als een Pijn Appel/en elck creegh soo een op een bladeken / elck door den Dienaer voor-ghedient zijnde / daer op droncken zy van den dranck der Wortelen Atona het sap/dien zy eerst knauwen/ ende dan op een hoop legghen/wasschen dan haer handen/en gieten daer water op / dan neemense een handt vol wercks en cleyndent daer door/daer van zy elck wat geven / in een bladt van een Boom/dat zy weten te bereyden/als een Peper-huys. Onsen Præsident schonck den Coninck een Cloot-spieghel/hem bediedende dat het de forme was vande Sonne ende Mane/die oock soo rond en blinckende waren: hy wees haer dat zy dien aende Balck van den Belay souden hanghen/ als zy oock deden. Onse Maets vinghen dien dagh twee seltsame Visschen/ seer dick van lijff/ en dick van Cop / zijnde ghevleckt van boven op het Vel als eenen Sperwer/met witte Ooghen op't bruyne Vel/hadden vleugelen ofte seer grote Vinnen soo groot als een Rocche-steert / daer tusschen een seer dunne steert hinck: was by naest het fatsoen van een Vleermuys.

Ter wijl de Præsident en Aris Claessoon by de Coningen saten/dede hy haer alle eere aen: jae het quam soo verde met de Præsident en Aris Claessoon datse de Croonen vande Coninghen op't Hooft creghen: daer werde onse Præsident als een Jongman die sulcke eere wel toe quam voor zijne onuytspreeckelijcke moeyte/ en sorghe / die hy int begin ende uytvoeren van soo moeyelijcke reyse ghedaen hadde/ gecroont Coninck van het Eylandt/ en Aris Claessoon onder-Coninck. Dese Croonen waren ghemaeckt van witte smalle langhe Veders/ die boven en onder aent eynde verciert waren/ met kleyne roode en groene Ve-

E derkens

kens/ schoncken oock een Duyfken. Het Duyfken was van boven wit tot de Vleugels toe/ voorts swert / die Buyck was met roode Veeren gheschildert. Ter wijle zy met de Coningen doende waren/haelden wy al water.

Den 27. voeren eenighe van d'onse weder aen landt / met de Trompetters om de Coninc met blasen te vereeren/ende om Verckens/mede nemende alderhande Coopmanschap / maer conden niet crijghen te coop of te schenck mits zy weten dat zyse selfs gebreck hadden/trocken haer Buyck in/en wilden segghen dat wy haer eten souden uyt het Schip brenghen. Ontrent den avondt vinghen d'onse een soode/daer af zy de Coninc eenige vereerde/diese al terstont rau op at/met Hooft en Steert/en Ingewant/en was hem seer aengenaem. Ons volck dansten/songhen en speelden met de Inwoonders inden Mane/zy op haer Trommel / en dansten op haer maniere / en d'onse dansteden op onse maniere een ronde Dans daer zy seer om loeghen. Aris Claesson ende Claes Iansfoon schermden teghens malcander met het gheweer/dat zy seer verwondert waren.

Den 28. creghen wy noch twee Verckens van de Coninck ende onder-Coninck/maer wy mosten dien dierder betalen:de Maets waren vast besich om 't water te halen. Heden quam de Latou vant ander Eylandt by desen / om te besien wat voor volck waren:dese scheen met grooter suyte/en authoriteyt/en magnificentie te comen/mits hy van dese gheweldich ge-eert worde/en t'was maer een Sone van d'ander Coninck/ soo dat Aris verveert was/maer werde van hem gheanimeert om te blijven om te eten. Nae noen ginck de President selfs aen landt met sijn Pistool / en een Roer en't Vier slach/alsoo het versocht was om eens te sien/daer over zy haer verwonderden. Terstont maeckteden zy ghereetschap om te eten / daer werde ghebrocht soo groote menichte van Acona,datse ons by naest beschansteden/oock ghebraden Ousij,en Cocos: het schijnt uit de maniere te wesen dat d'eene Coninck d'ander soo onthaelt: zy braecken al de Acona aen stucken / en maeckteden een dranck daer af die zy al in't lijf droncken: daer naer vertrock de Coninck / daer wy blijdt om waren/ om dat wy te vrijer waren.

Den 29. arbeydeden d'onse stedich int water halen. De President liet hem aen lant setten om het geberchte te sien / en de ander sijde van het lant/aen de Zee-cant:vonden onder weghe des Coninckx Broeder alleen sitten/of hy ons verwachtede/en ginck met ons/hadde ons geerne beneden ghehouden / maer waren daer niet mede gedient/soo verre ons in't Landt te begheven/om datse dickwils Oorloge teghens malcanderen hebben : int opgaen quam de onder-Coninck ons ghevolcht/daer in wy seer verblijt waren dat zy ons conduseerden/door den rechten wech / voorgaende/ons waerschouwende:ginghen van d'eene Berch op d'ander/aen de watersprongen om te drincken die zy wisten : daer naer leydense ons weder naer strant/onder-weghe dorst crijghende/clam de onder-Coninck selfs/met een Strick om sijn Voeten om vasticheyt te gheven/clom op de Cocos Boomen,met sulcken rassicheyt als een Cat : en pluckstede de beste Cocos af/die openende op een sonderlinge maniere : gingen sitten rusten in een schoone plaetse van't Bosch/daer veel gevogelte was/en dronken vande Cocos zo smaeckelick als opt tot twee toe:die seere vol waren: wy sagen

een

een ander Eylant heel perfeckt/en zy wilden/dat de President met syn Pistool daer na schieten soude / om dat zy haer souden braveeren / mits zy Oorloge hadden/en al-te-met overcomen/en schuylen haer in de Holen/steeckende haer geboomte aen brandt. Van't gheberchte comende / quamen ons de Vrouwen te ghemoet/die zy voor ons deden dansen. En alsoo het middach was namen wy de onder-Coninck met ons aen boort om te eten/aen Tafel sittend/seyden wy/dat wy nu waters ghenoech hadden/maer dat wy noch thien Verckens/ Cocos, Vbes-wortels, en wat Matjes van doen hadden / als die hadden vercregen/dat wy dan binnen twee daghen souden vertrecken / hy dat hoorende/ creet over-luyde/ende liep in de Galderije/toe roepende die goede tijdinge sijn volckjen mits zy vreesden dat wy al haer spijse souden op eten / alsoo zy selfs niet veel en hadden : dese onder Coninck was seer nieus gierich/bekeeck alles/ onder en boven/ende in de Mars climmende/ siende oock seer naer het Beeltwerck aen de Gaelderije.

Darentusschen comt selfs de Coninck met sijn Adel aen boort / mede brenghende een Vercken/ende een Canaster Cocos, die hy presenteerde/legghende in sijn hals/buckende tot den overloop/settende het voor de voeten van de President, en bleef so voor hem leggen of hy hem aen badt: doen hy op stont/settede hy de Coninc by hem neder op een Cussen/doen dede de Coninc den President, en Aris Claessoon, van sijn Adel tillen en heffen met groote Ceremonie / boven haer hooft/en hieldense soo een wijle/doen settedense weder neder/met een treffelicke magnificentie/ alst de Coninck geboodt. Het schijnt dat dit een teecken by haer is van groote vrintschap en eere. De President leyde hem inde Cajuyt/en thoonde hem een Spiegel/daer hy niet in dorste sien : schonck de Coninck sijn Belle in sijn slaepplaetse/en twee Messen/met noch ander beuselingen : van daer/werde hy ghelept inde Combuys/en onder int Schip/daer hy de Stucken dertich in getale sach / dede daer voor oock sijn reverentie : oock int ruym daer hy alle de Vaten met waters sach/ d'Anckers/en Ballast: daer naer in Constapels-Camer / daer zy alle over verwonderden. De President seyde / dat hy daer mede Donder en Blixem conde maecken / ghelijck die inde Locht domineert/liet hem de Pompe en Compas sien/dat alles hem een nieuwicheyt was te sien. Alles wel ghesien hebbende/ginck hy met onse Boot/en onse President naer lant/met so grooten vreese/of hy een Godt hadde geweest. Hy en de Coninck werde uyt de boot nae de Belay ghedraghen / en onse Generael ginck met hem daer onder sitten/tot dat wy wat aten en droncken : daer naer ginck hy met de onder-Coninck wandelen/om het Bosch / 't Lant en de Inwoonders woningen te besien / en sach de Boeren van een Dorp dat vorder lach danssen/oock de Vrouwen/en jonge Dochters/daer onse Matroosen al te varen vrolick onder waren met dansen en speelen. Teghen den avondt quamense allegader weder aen boort / ende Daniel le Maire inde maneschijn ginc met een deel van d'onse Visschen/met Aris Claessoon, als zy de soode gevonghen hadden/ginghen zy by de Coninck/die zy vonden geaccompaigneert van eenighe jonghe Dochters/die naeckt voor hem dansteden / op een sonderlingh Instrument / als een Pompye / en op dat gheluydt maeckt en zy haere sprongen / dat een lust was om sien by-desen : Oock d'Onse vergaten haer

 selven

selven niet/ om haer te vermaecken by den Coninck/die met haer inden hande sloech/en lachte/en was soo uytnemede vrolijck/dat wonder was. Ter wyle de onse dansten en speelden by den Coninck/ hadden de Inwoonders ses ofte seven Visschen genomen/dat wy den Coninck aengaven/die seer ontstelt was en groote Inquisitie dede/ slaende twee vande Inwoonderen soo dapper/ dat hyse by naest doot sloech. Zy aten alle-gaeder den Visch gheheel rauw ende ongeschavent op.

Den 30 smorgens op de vroe kost/ quam een Canoe aen boort/ ons Generael brenghende een present van twee Verckens/en eenighe Cocos, vande Larou vereert/wy gavense wat Visch te eten van onse Tafel/ die zy met grooten yver aten/ende leckebaerden als oft zy bancket aten/om dat zy dien rau eten/ ja quallen: gavense elck een Spijcker/daer zy mede door ginghen. Daer nae quam veel Fruyt vanden Coninck/om dat hy al de Boeren ghecommandeert hadde wat versch op te brenghen/ teghen ons vertreck. Aris Claessoon en Daniel le Maire, de Broeder van onsen Generael/brochten smiddachs den onder-Coninck te gast/ die wy treflijck tracteerden. Cort daer na saeghen wy den Coninck van het ander Eylandt / met al zijn Edelen/ al schoone Matjens/ wel ghecleet/ en haere Vrouwen / met eenighe Canoes te water / mede brenghende hun eten van Fruyten: by desen Coninck comende/ groetende malcander met drollighe Ceremonien/ laghen op d'Aarde met haer aengezichten/ende handen op de steenen: dan gingense legghen teghen het Schip/dan teghen de Riviere. Ten laetsten ginghen zy by malcanderen sitten/zinghende haer Adova, en dit was de groote Orankay, oft opperste van beyde Eylanden. Onse President / of Generael ginck selfs aen landt om dit Volck te zien: zy setteden hem ter standt op een Matien/ daer sloech hy vier int kruyt/ ende ontstack de Lont / en Claes Ianssen schoot de Pistool af daer zy over verwonderde. Zy begheerden dat men nae de Cocos schieten souden / dat werde ghedaen dat het Water daer uyt liep. Die op 't Schip schoten een licht Stuck af naer lant op het gheberchte aen/dat seer balderde/zy waren soo vervaert/dat zy bestonden te vluchten: daer naer sagen wy dat zy de Verckens brochten/negen int getale/ ende werden ons van de Arikis gheschoncken/met haer oude reverentien/en wy dedense terstont aen boort brenghen: wy gaven haer oock Coralen/een Byle/2. Messen / Coper Beckens en Ringen: die sy deelden aen die/die de Verckens gebracht hadden. Doen bestonden sy te eten / brachten eerst Wortelen van Acona, en t'gewas: en settedent de Coningen / de Edelen/en Vrouwen voor: oock een deel gebraden Verckens / met Cruyt ghevult / soo datter wel Spijse was voor 500. Menschen die ontrent ons saten: wy creghen onse portie. De spijse werde alsoo bereyt/zy bestonden allegader dit Cruyt te cauwen / en alst cleyn genoech was / namen zy het uyt de Monden / en versameldent in een grooten houten Back/versamelt sijnde/goten zy daer Water op/mengdent en kneedent onder een/ en presenteerdent de Coningen om te drincken/en oock den Adel. Daer werden veel Vbes-wortelen ghegheten: oock sesthien ghebraden Verckens/so gruysich toegemaeckt/dat yselick om sien is. Daer-en tusschen vereerden haer onse Trompetters ende Trommeslagher met het lieffelicke geluyt haerder Instrumenten/ daerse haer in vermaeckten.

Den

5

Den 31. smorghens waren wy doende om ons anckers te redden. Nae de broech-Cost comen de beyde Coninghen aen boort/en brochten ses Verckens/ tot een vereeringhe/en de Maets verruylden veel, Oufy Bananes, en Cocos, soo dat elck Man seven Cocos creech. De Latouw riedt den grooten Coninc dat hy soude het Schip besien/als zy alle hare Ceremonien en lieden geabsolveert hadden/maer hy dorste het niet bestaen:/doen nam onse President den grooten Coninc by der handt: dat een seer fraey bequaem Man was/ seer vrien delyc/ ende leyde hem inde Cajuyt/daer hy hem toonde de Printe van zijn Excellentie/seggende dat dat onse Ariki was/heel int wapen / en thoonde hem oock een Spieghel/en Bellen/en de Caert/wees hem ons Landt / zijn Landt t en naeste gelyc/en scheen dat hy daer wat van apprehendeerde / hy schonc elck eenen Schale Wijns/en sy deden bescheet: van daer leydese in de Galderye / en soo voorts door't gheheele Schip: hy vereerde haer weder een bosken Coralen / een Mes/ een Cam / ende wat spijckers/maer elcke Edelman een spijcker. Daer was een vanden Adel die Cuypers Yseren voor gheftolen hadde/van onse Coninck van de Bay, hy dat siende sloegh hem in de Neck / wel soo/ dat hy van't boven Net most schampen.

Corts daer na ginck onse Generael met Aris Claessoon aen landt/om hem noch eens te wasschen in de Reviere/dat hy oock dede/daer naer gingen zy na de Coningen toe/om haer te groeten en Adieu te seggen/zy spreyden Matjens voor ons/om op te sitten/en als zy verstaen hadden dat wy datelic t'seyl wilden/gaven zy ons noch eenighe schenckagien/en wy haer oock/alsoo gheleyden zy ons aen Strant/en scheyden van haer. Dese Menschen leefden seer armelick/in huysckens die aen Strant stonden/gebout van Bladeren van Boomen/ hadden inden omring vijf en twintich Voeten nau twaelf Voeten hooch. De deure moest men al buckende in-cruypen / het Huysraet was een deel drooch Cruyt/om daer op te rusten/hier en daer in een Hoeck stont een Hengel/elders een Cnodse: dat Huysraet saghen wy in 's Conincks Lodgie. t'Is een sterck Volc/groot van lijve t welc bleeck daer aen/als onse Generael van geberchte quam en moede was/ presenteerde de onder-Coninck hem op sijn naeckte Schouderen te nemen/en soo af te draghen / daer wy't quaet genoech hadden alleen door de quaede ganghen te gaen: Zy waren van coleur bruyn Geel/ hoovaerdich in haer Hayr / dat verscheyden was gheciert / in't binden/in friseeren/in't vlechten: Eenighe scheenen Borstelen op't Hooft te hebben/so steyl stontet. Het Vrou-volck was leelick/met hanghende Borsten: het scheen dat zy van d'eerbaerheyt niet veel Wetten hadden/so ghemeen was het by haer de Lympten over te treden. By haer was gheen Goodts-dienst / leefden als Beesten/hadden gheen kennisse van Coophandel. Het schijnt dat dit Volc is van d'eerste Eeuwe/om dat al haer noot-druft hinck aen de Boomen en wies en de Vis die zy vinghen aten zy rau. De Generael noemde dese Eylanden ter eeren van de Stadt Hoorn, De Hoornsche Eylanden, en de Bay, de Eendrachts Bay, ter eeren van ons Schip. Wy verlooren hier een Ancker / en ginghen t'seyl/met een Oost/en Oost Noort-Ooste coelte/onse cours was Noorden/ende Noorden ten Westen. Onse plaetse daer wy gheleghen hadde / lach op veerthien graden/ses en vijftich Minuten.

 Den

Den eersten Juny : smorghens laeghen de Hoornsche Eylanden van ons zuydzuydoost : hadden smiddaghs de hooghte van 13 graden ende veertigh minuten.

Den 2 smorgens quam de Sonne claer op/ de windt van oostelijcker hant: onse cours was Noorden ten Westen: smiddaechs hadden de hoochte van 12. graden : saghen noch gheen lant en de Generaels ghevoelen was d' Eylandt van goede Hope en de Hoornsche Eylanden, die Eylanden zijn/diemen Salomonis noemt; altijt zy hebben goede conformitevt met het seggen Quiros : en t' is seeker dat hier ontrent Australia Terra is: wy sagen gheen gevogelte/dan een cleyn Lant-Meenken.

Den 3. ginghen al den ouden cours / met eenvarighe Wint: saghen gheen lant/onse Stierman hadde gissinge ghemaeckt/dat wy al verre achter Nova Guinea souden wesen: maer onse Generael was altijt van contrarie opine/smiddaechs hadden de hoochte van 12. graden begonnen nu Albecoretten te sien.

Den sesten/smorgens quam de Sonne claer op/saghen al noch geen Lant/ onser cours was noch Noort-West / en de Windt Oostelick. Onse President quam in discours/en hadde groote achterdencken met de Schipper en Stierlieden van veel Westelicker te wesen / en Nova Guinea al ruym op sijde te hebben / waer door wy met malkanderen resolveerden als volcht van Noorden aen te gaen/om te sien waer wy waren/en so langhe onse cours te houden/dat ons docht dat wy uyt den droom waren : so dat wy op de vroech-Cost noorden aen ginghen : smiddaechs hadden de hoochte van elf graeden.

Den 12. quam de Sonne onclaer op: Desen avont werde resolutie genomen met de volle Raet/en alle Stierlieden/van onse cours West aen te stellen / om onse reyse te vorderen: Hadden smiddaechs de hoochte van drie graden sesen veertich Minuten.

Den 15. smorgens cours en wint als voren/met schoone coelte/grof blau Water/grove dyningen van den Suyt-Oost/dat wy seer slingherden/so dat wy noch geen beschuit hadden van de Suydt-Oost Steert van Nova Guinea, die wy behoorden te hebben / als wy daer be-Westen waren : smiddaechs de hoochte van 4 graden / dertich minuten.

Den 18. de wint van de Noordelicker hant/onse cours West: wy vingen een Boniet, saghen veel Vogelen/en Visch : smiddaechs de hoochte van 4 graden/ en vijf en veertich minuten.

Den 20. quam de Piloot met groote blijdtschap segghen dat hy lant sach: eerst Suyt-waerts van ons/met groote Heuvelen en Berghen: en lach al boven de 5. graden: wy dreven den gantschen nacht sonder Seyl / om op 't lant niet te loopen.

Den 21. smorghens maeckten wy weder Seyl/en saghen dat het seer leegh Lant was : daer naer sagen noch meer Eylanden/ groot en cleyn tot ses toe seer leeg en cleyn geboomte. De President giste dat het Heuvelich lant dat wy gisteren sagen/een beginsel was van Nova Guinea : doch bevonden aen malcanderen vast was / door een leeghe vlacke Strant op eenighe plaetsen wat hoochachtich / sijnde als leeghe witte Duynen : saghen een Rif afloopen ten Noorden en Noort-West in Zee/daert seer op barnde/een groot stuck in Zee/

en

en feylender be-Noorden om: wy faghen van 't Eylandt naer ons toe-komen twee Canoes met Volck/daer in wy seer verblijdt waren / hopende verkent te raecken/wachtende haer in /zy hielden al te loef waert van ons/en 't scheen dat zy vervaert waren / d'eerste hadde vier Man / en d'andere ses gewapent met Bogen en Pijlen : wy gavense wat Corallijens / daer zy seer graech naer waren/en gaven te kennen dat zy die haer Overste souden brengen aen Lant. Dit volc was al wat bruynder en swarter/als aen 't Hoornsche Eylant/het Hayr geelachtich/haer Knevels waren oock afghesneden : Onder haer was een out Man met een geelen grijsen Baert/seer dick en vet/mede ghebrant en ghepicqueert oft gheblaut was / ghelijck in de vorighe Eylanden : zy hadden veel Figueren op de Armen en Borsten / deckteden oock haer schaemte met Bladeren of Basten/gheen Cleetjens. De Canoes en 't scheppen als voor heen/ maer gheen Rieden als d'andere om visschen : De Canoes oock niet so polijt/ het scheen datse Stocken hadden in plaetse van Rieden:en hadden een spraecke met die aen 't Hoornsche Eylant/zy brochten gheen verversschinge/al ist dat het Lant vol Cocos-Boomen stont/en kenden Ousij,Lieu,Fontij,Povacca : en seyden Ajouta ne ay,dat op haer landt gheen en was/dan wel veel aen het ander lant/dat zy ons wesen West aen te legghen / daer den Ariki woonde : wy vonden hier gheen Ancker gront/setteden derhalven onse cours West-waert. 's Middaechs hadden wy de hoochte van vier graden 47. Minuten.

Den 22. De Wint continueerde Oost en Oost Suyt-Oost / met schoone koelte/wy hadden smiddaechs 4. graden vijf en veertich minuten/ ontrent den avont saghen wy West ten Suyden van ons / ontrent anderhalff ofte twee Mijlen/een leeg-Eylant/daer wy be-Noorden om hielen/en 't quelde ons dat de landen soo leech waren : t'was van het voorgaende 32. Mijlen / Oost en West streckende/en dit Eylant ontrent Noort-West/wy gingen Noort-West ten Westen aen/om boven/oft be-Noorden om 't Eylant te seylen/en te schouwen twee cleyne drommelkens Boomen/die gelijcke water stondensoo ghende voor droochte. Dit Eylandt noemde onse President Marcken,om de ghelijckenis diet daer mede hadde.

Den 23. gingen wy den ouden cours/en sagen eenige Water-Slangen/dat een teecken is van lant gemeenlijck.

Den 24. smiddaegs hadden wy de hoogte van vier graden vijf en twintich Minuten. Cort na de hoochte genomen was/sach onse President ginck selfs nae boven / ende sach hooch lant voor uyt en waren twee leeghe/en een hooch Eylant:resolveerden onsen cours te nemen Suyt-West aen/en saghen dat het al hooch lant was/steyl opghebickt en Clippich daert seer tegen barnde. Bovenwarense schoon effen int aensien/seer playsant met veel geboomte/en uytnemende veel Cocos-Boomen,maer conden op een Mijl aen lant geen Anckergront crijghen. OnsePresident noemdese de Groene Eylanden:met voort seylen deden haer noch cleyne Eylanden op/maer lietense alsoo den avont aenquam:Hielden den gantschen nacht by/met Suydelicke Wint/tusschen beyde Eylanden/die vijfthien Mijlen van malcanderen laghen.

Den 25. smorghens saghen wy een hoog Eylant/met een deel heuvelkens / hielden daer boven ten Suyden om / ende naer toe: twijfelden of het de Custe

van

van Guinea soude zijn verlatende het ander hooch Eylant: dat van de President genoemt werde Iohannes Eylant / en lach op de hoochte van 4. graden/ en 15. minuten. S'middaechs waren wy seer dicht by de Custe/dat wy Menschen op de Strant ende Huysen saghen/maer conden geen Ancker gront crijgen: wy sagen veel roocx op't ghebercghte/en Bosschagie oock Cocos Boomen playsant om sien: wy quamen by een hoeck daer wy dochten Ancker-gront te wesen/en manden onse Sloep ghewapent/om te diepen: maer eer de Sloep af was/saghen wy een Canoe afcomen nae de Sloepe/die heftich na de Maets wierp ende slingerde/oock Flitsen gebruycte/maer so haest d'onse eens schooten ginck die door. De Sloep wedergecomen sijnde/ginghen onse cours/t'volck van't lant liep en riep ons naer/al guytende en wenckende met Tacken van Boomen. Hier scheen een Bay te sijn/en creghen gront dicht onder 't landt/op vijftich Vadem/sant en cleyn keeselinghen/setten op vijfen veertich Vadem: S'avonts/en by de Maen quamen twee Canoes om't Schip henghelen/maer wy verstonden haer niet / wy trommelden / trompetteden / en speelden op Beckens daer zy goet behaghen in hadden: maer waren seer bevreest: wy quamen soo veerde dat wy haer Coralen thoonden in de Mane schijn/en wy wierpense haer toe/derhalven zy lachteden en hadden wonder te seggen onder malcanderen: men gaf haer oock wat spijckers daer zy op haer maniere ons af danckteden.

Den 26. quamen ons s'morgens vroech wel 7. Prauwen aen boort/en voeren vast rontom/maer hadden niet voor ons/dan Assagayen/Steenen/Cnodsen/houte Sweerden/en Slinghers/nochtans gaven wy haer Coralen/en alderhande snuysteringe/op dat zy ons verkens brengen mochten doch begosten met Slinghers op ons Schip te werpen en smijten/ soo dat wy met een boegstuck daer onder speelden/doen vergonck haer de couragie / en schepteden allegader wech: d'onse setteden stracx de Boot uyt/en vervolchdeden hare Vyant/ int water door-slaende/steckende al die zy conden crijgen: so datter wel thien bleven/en drie ghevangens cregen/die d'onse aen boort brachten om te rantsoeneren voor Victualie / maer waren seer ghequest: oock veroverden zy vier Prauwen/daer zy eenige van haer Wapen in vonden/en verbrandese. De gequetsten verbontmen/maer d'eene sterf stracx.

De President gheboot na de middach dat men de twee gevangen in een gemande Sloep soude setten / en met haer lancx de Wal varen/om te tenteeren oft men eenighe provisie voor haer conde becomen voor't Rantsoen: men vernam eerst geen volck de vreese wasser in: ten laetsten quamen der drie uyt het Bosch op een singhel-strant/en onse ghevangens riepen haer toe: men roepde voort op een plaetse daer een hooch Velt met gesaeyt graen stont / lanck met Ryzen/en daer quam niemant voor den dach / doen lieten wy den ghequesten ghevanghen aen lant loopen / en men gaf hen noch Coraeltjens / een Mes/ en Daniel le Maire hadde hem een stick van een Slaep laecken gheschoncken/ om hem te wissen/alsoo hy seer bloedede/en dat op goet gheloof/ dat hy Verckens soude brengen: mits wy dese twee op thien Verckens gestelt hadden: die by ons bleef was een out Man/en werde die tocht niet verlost/ s'avonts quamen ons by twee Canoen/hebbende een cleyn Verckien/dat zy vertuyldeden: wy

creghen

creghen oock een seer excellent Bos Bananes. Dese Natie hadde aen beyde sijden der Neusen / gaten gheboort/in de welcke zy Ringen hadden/voorwaer een selt saem spectaeckel.

Den 17. alsoo het derde pert van ons water weder uyt was / volden wy weder onse Booten. Heden creghen wy een vet Verckcn om te verruylen / wy gaven daer voor een Becken/wat Coraeltjens/ twee Spijckers.

Den 28. quam ons een groote Prauw aen boort / daer wel eenen twintich Man in was/sijnde achter en voor heel hooch fraey opgeboept/dit volc was eerst wat schou:daer naer quamen naeder / besaghen de Beelden/ende Leeuwen van de Gaelderije met verwonderinge. Daer naer quam noch een Canoe aen boort/daer in een Man hadde een Bos Pinange op sijn Hooft brenghende als een present. Als onse ghevanghen niet ghelost werde / setteden wy hem aen landt: wy hoorden daer naer op de Trommel spelen/wy vermoededen dat het was door blijtschap.

Dese Inwoonders gingen meest al naeckt/deckten nu de schaemte/sijn niet of weynich op't lichaem ghepiequeert/dan hadden veel littekens / oock waren zy niet gebrant als de voorgaende Eylanders: van middelbare groote/vet en wel gevoedet / veel droeghen een Calabasken daer Calck inghesloten was/ daerse Pinang met eten: Zy deden reverentie met haer Mutsen af te doen/en boven't hooft in de hant te houden: Haer geweer bestont in Assagaien Slinghers en Cnodsen/en houte Sweerden: zy beten in de dosten/ jae alle de Touwen aen stucken: als wy sonder ghewecr waren / vielen zy ons aen't lijf te bijten: in somma/'t was een quaet verradich Volck: maer met Musquetten warense te temmen. Ons docht dat wy Onilie op't Velt saghen/en dat Cocos Nooten haer beste eten was: Wy hoorden Papegaeyen roepen en saghen groene als in West Indien. Inde nacht lichteden wy ons Ancker / met cleyne coelte.

Den 29. smorgens waren wy neffens de Noort-Wester houc van de Baye, hebbende te nacht met stilte maer ontrent anderhalf mijle verniert / de Windt uyt den Suyden: smiddaechs hadden wy de hoochte van drie graden/en vijf en veertich minuten gaende langs de Wal/Noort-West ten Westen: wy sagen dat het een vaste Custe was/en voor Nova Guinea: de Inwoonders zijn ghenaemt Papoos: meest swert / ontrent den avont saghen wy noch drie hooghe Eylanden/die van't groot Eylan tlaghen ses mijlen.

Den lesten/smorghens was de Wint variabel en wy waren neven de Caep daer hem't lant ontviel om de West/ daer naer Noortlick scheen een Baye te wesen. Wy creghen veel Canoen van't Lant seer fraey opgeboept/en schoontjes met Beelt-werc uytgehouwen/en geschildert. Zy brochten ons gantsch gheen verversschinge mede/deden wel alle teeckenen van reverentie in de Handen en Mutsen op't hooft legghende / oock haer Spietsen eenighe aen stucken breeckende/dat zy thoonden dat zy ons niet wilden beschadigen/comende heel vrijmoedich by ons inde Galderije/ende Cajuyt. Zy deckteden haer schaemte met Bladekens: wy lieten haer onse Pistoolen affschieten: zy ginghen seer manierlick wech d'een d'ander plaets maeckende: songhen eenighe Liedekens over Maeltijt in teecken van danckbaerheyd- gaven: so overbrochten wy den

dagh zeer vrolick/zonder yet te stelen. Sy stoncken zeer nae vet oft smeer/als die aen Capo bonne Esperance. Haer tale was anders als die gene die aen't vaste landt/die oock haer vyanden waren/zy hadden oock veel litteeckens int lijf/veel desorm int aensicht/met camuse Neusen/groote Lippen/en Monden. Zy bestreecken haer Baerden met Calc/en haer Hayr op't Hooft waer mede zy seer haer hovaerdye thoonden. Van dit Volck quam niet / al hoe wel wy haer bewesen dat wy wat gebreck hadden.

Den eersten July smorgens dreven wy in stilte / waren te nacht qualick twee Mijlen West aen verniert. Naer de vroech-Cost quamen veel Canoes af/die wy meenden dat ons eenighe verversching brochten/maer hadden wat anders in de sinne. Zy quamen heel stout aen / en hadden anders niet als Wapen en/thoonende ons die / of wy dat goet wel conden:nu zy vinghen aen en quetsteden onse Moyses die opt Ancker stondt in sijn Billen/met een Assegaje/noch een ander onder sijn armen:daer op ooc alle d'andere begonnen aen te vallen/met Slinghers en Steenen: doen wast onse beurte/en loosden vier grove Stucken met een deel Musquetten/so datter een dosijn bleef. Terstont vervolchde haer onse Sloep/en creech een Canoe, daer een in doot lach / de andere twee vluchteden in't Water / van die welcke een werde doot gheslaghen d'ander wesende een jonghelinck van achthien jaren/namen zy ghevanghen: en noemden hem Moyses / nae de naem van die ghene die ghequetst was: en oock het Eylant daer onder dese Tragedie was geschiet. De andere Canoen vluchteden alle haers weechs. Smiddags hadden 2 graden en twintig minuten. De Wortelen van Boomen aten dit volck in plaetse van Broot.

Den 2. smorghens in ly voor uyt West van ons / saghen wy hooch lant uyt comen/sijnde met het uytterste lant van gistere avont al vast aen een/sijnde tusschen beyden een heel schoone Baye ofte inwijc/al leegh lant: so dat dese Cust met bochten uyt en in loopt: dat op de syde van ons af lach/ ghelecc seer de Custe van Guinea, wy hieldē ons Cours West Noort-West aen / naer een Caep van hoochachtich lant/daer achter saghen weer leech Lant allengskens ontvallende. Smiddaechs de hoochte van drie graden en 15. minuten/wy liepen ontrent twee Mijlen buyten't lant/en saghen een groote Berch.

Den 3. smorgens met den daghe hadden wy het hooghe lant op de zijde: en ginghen stijf voort: en sagen stracx voort gheen lant weder. Had men het gevoelen van den President ghehouden en ghevolcht/men soude aen Bagboort altoos't lant ghevolcht hebben/soo wel by nacht als by daghe yet int gesicht hebbende. Ontrent den avondt saghen wy weder West Suyt-West van ons hooch lant.

Den 4. smorghens. Dat hooch lant saghen wy vol gheboomten groen/en oock roock: Ter wijl wy alsoo door de Eylanden liepen/sagen wy aen Stuerboort vele cleyne Eylandekens / op de hoochte van twee graden dertich Minuten. Wy hielden onder een Eylant om't Ancker te werpen / maer de nacht onderliep ons / en hieldent by de gantsche nacht / dat ons geen voordeel dede/ so dat wy het lant niet aen deden/onse Schipper meende dat het Ceram was.

Den 5. hadden wy veel kaecken ende Donder/en Blixem: Variable Winden/ Smiddaechs de hoochte van drie graden / acht minuten: wy bevonden hier

tamelijcke stroom om de West gaen. Savonts saghen wy weder ten westen
van ons in ly/twee laege Eylanden/daerom seylden wy so hooch als wy con-
den/aenloevende om' tboven te seylen / al Suyd op tot de hooghte van Banda.

Den 6 hadden wy de heele dach variabel weder/ met regen en wint. Smid-
daegs bevonden wy de hoochte van vier graden / en tien minuten. Voormid-
dag sagh Aris Claeszoon lant / een Bergh ghelijc Gondenapi j in Banda, ons
Schipper affirmeerde, dattet Banda was/maer men bevondt corts contrary/
mits men daer by wel noch drie of vier spitse bergen sag die branden: en daer
om Vulcani bergen genaemt werden : men vondt goedt het landt aen te doen/
daerom ooc de heele nacht by hielden.

Den 7 smorgens / waren wy een goet stuc weegs van den Vulcaen bergh/
daer wy na toe zeylden/meenende daer boven te zeylen/tusschen't Eylandt en
het vaste lant deur/doch conden niet/seylden beneden om /en hielden dicht by't
lant lancx/en quamen terstont in See/zijnde twee of drie Canoes naer ons toe/
maer waren banghe van ons/riepen ons toe / maer conden het niet verstaen/
noch oock onse ghevangene Moyses, nae by't lant comende quamen twaelf
Canoes ontrent ons Schip / in elck vier of vijf of ses Man. Dit volck was
veel geelder/alst voorgaende /oock haer Canoes waren van ander fatsoen/ en
wy conden gheen Ancker grond krijgen/en de In-ghesetenen brochten gheen
ververfschinge, derhalven resolveerden wy te zeylen na een ander leeghe hoeck
van het groot land af streckende westzuydwest van ons/soo verre als wy sien
conden: aldus seylende met moy weder en ruymen windt / saghen weder twee
of drie Eylanden: lieten wel vier cleyne Eylanden/hoogh aende slincker-hand
noordwaers van ons legghen / daer van ons een dochte continuelijck te rooc-
ken : smiddaghs lagh de Vulcaen ontrent anderhalf mijle van ons Oost ten
Noorden. Het water creegh hier een verschepden Coleur of wy by een Rivier
waren/geel/wit en groen/wy saghen hier dryven veel Houts/Boomen met de
Wortelen/tacken van Boomen: Dese nacht dorsten wy niet seylen / en saghen
drie Vulcanen, drijvende om de west.

Den 8. gingen wy Westelyc aen/en waren snachts ghedreven recht boven
het leeghe landt /of wy geseylt hadden/saghen weder voor uyt een hoogh Ey-
landt/en west uyt lagh meer landt/redelick hooch/al continuerende/en gingen
soo al voort/ Smiddaechs hadden wy de hoochte van drie graden acht en
veertich Minuten. Savonts nae den eten/ vonden wy op tseventich Vadem
gront/ Daer quamen ons Canoes aen boort/ met twaelf man/ recht achter de
Gaelderije / seer bevreest zijnde: wy gaven elck wat Craelties/ maer hadden
geen ververschinghe/ het scheen dat zy seer graech waren naer linnē / Laec-
ken /Cleedinge/en roode Mutsen: Dit volck scheen heel Barbarisch / drollick
van fatsoen; Moyses conde haer niet verstaen/en was voor haer bevreest/dorst
by haer niet aen landt gaen; vreesende mogelick dat zo hem souden eten. Haer
hayr was Peck swert : het waren rechte Papoos: nieusgierich als Apen/om't
Schip te besien. Bevonden hier de hoochte van 3. graden 34. Minuten.

Den 9. was de windt uyt de Suydelicker hant /soo dat wy niet achter den
houck in de Baye die wy conden sien/costen comen. Wy sonden onse Sloep om-
den hoec om te diepen /en lancx het Land, wy wapenden dien met 2 Steen-

Stucken/en thien musquetiers/vont over al goede gront: wy lichten ons Ancker/en vonden twee Dorpen/terstont quamen veerthien Canoes van lant/daer veel Cocos-Boomen stonden: wy lieten Ancker vallen op ses en twintich Vadem: terstont quamense met Vrouwen en Kinderen om't Schip rontsom te besien/jae swanghere Vrouwen/'t was een teecken van vrede: eenighe hadden Assegayen/Flitsen/gheen Slinghers/noch Steenen/noch Cnodsen/zy brochten eenighe Cocos, die wy haer afruylden met moeyte voor Coraeltjens. Snachts hadden wy Donder Blixem en Reghen.

Den 10 quamen weder veel menschen aen boort/maer brochten niet dan veertich ofte vijftich Cocos: wy spraecken van Verckens/die zy beloofden te brenghen/maer quamen noyt: het waren recht-schapen mensch eters/hebbende een leelicke coleur/hadden seltsame cieraet om den hals/van Hoorentjes ende Zee-Schulpen en Verckens-Tanden/haer Knevels waren afgheschoren: De Vrouwen Borsten hinghen tot den Navel toe/als een Darm: de Buyck soo groot als een Tonne en de Rugh met een Bult/daer zy een Kindt op setteden: smalle Beentjes als Spillen/en arme Aepen aensichten: alsoo zy ons niet en brochten/resolveerden te verreysen.

Den 11. voor dage lichteden wy het Ancker/liepen buyten twee Eylanden om/t'een seer hoogh en t'ander leegh: daer wy ontrent een groot Dorp aen't water saghen: nae middach sagen wy weder een leegh Eylandt voor aen legghen/daer wy savondts voor by raeckten. Men mach hier op letten/dat Nova Guinea streckt meest al Noort-West ten Westen/somtijts wat Westelicker/somtijts wat Noordelicker.

Den 12. den heelen voormiddach hadden wy al stilte: dochten dat wy dese spring al beroyder weder soude gehadt hebben/maer t'was al schoon weder: so dat wy al soetjes by de Wal langs liepen West Noort-West: smorghens saghen wy het Landt voor uyt heel lanck: smiddaechs de hoochte van drie graden: sagen veel houts drijven uyt de groote Revieren comende/daer veel Mossels en Crabben aen hingen/gheaccompaigneert met swerte Zee-Vogels/wy sagen heden veel Visschen van alderhande slach/bevonden dat wy groot voordeel van de Stroom die ons om West settede/hadde/als dese gantsche Cust langs altoos is. Het Blixemde seer alle nachten door de dagheliicksche hitte.

Den 13. Noch docht ons dat het een doorgaende Custe was/met veel Bayen en bochten/en Havens: al-te-met hooch Lant/somtijdts leegh lant/snachts hadden wy een Travade.

Den 14. seylden wy al lancx het landt: ontrent vier oft vijf Mijlen van de Cust: Onse President hadde gheerne wat dicht aen gheweest om sijn Caertjen beter te maecken/maer onse Schipper was seer vervaert voor 't lant. Heden saghen wy veel Visch/en Jan van Genten. Nu bevont onse Piloot wel dat het de West-Cust van Guinea was/alsoo hy altoos sustineerde dat wy aen de Suyt-syde souden vervallen/sprack derhalven vele desperate woorden/wy saghen veel groente van verre op't lant.

Den 15. saghen wy leeghe sant-Strant/al vol geboomte/smiddaechs hadden wy de hoochte van 4. graden en 15. minuten. Hier was veranderinghe van Water/bleeck groen. De Maets waren graech om te diepen/en vonden

op veerticH Vadem gront/en zy saghen terstont twee oft drie Canoes, die na ons quamen/maer daer was een in/die nae ons wilde schieten/soo schoten wy eerst met loos Cruyt/daer nae in ernst: op het Schip meendense oock dat zy onse Sloep overvielen/en schoten 2 Gotelinghen af/d'eene op Strant/d'ander naer het Bosch/daer zy met troupen stonden/en vlooden terstont wech:en also de vreese nu int volck was/werde gheresolveert dat men op het cleyne Eylant soude landen wel ghewapent:so dat de Schipper selfs mede voer/maer als de Inwoonders saghen dat zy landen wilden/vochten zy so furieus en manlick/ dat zy met Flitsen quetsteden veel van d'onse/sae wel sesthien:d'onse stonden ooc niet stil speeldender met Steen-stucken ende Musquetten onder dat het stoof:als het nu so op en campen ginck/was onse Schipper seer vervaert om ghequetst te worden/en croop onder de Doft of Bancke daer die Roeyers op saten/al hoe wel hy oorsaeke was dat d'onse nu de Indianen eerst schoten/haer braverende met syn Coretelas/Matroos die coddich is dit siende/noemde hem daer Doft-crupper. De President siende van't Schip af dese Water-strijt/ ende dat de Indianen heftich vochten/schoot seven oft acht schoten/en wonde eenige van de Vyanden/derhalven zy stracx ooc wech schepten na de Strant/ met groot verlies.

Den 16. smorghens het Ancker ghelicht/en dieper inde Bay ghezeylt tusschen beyde Eylanden/op 6 Vadem Cley-gront/wy vernamen dien dach geen Canoen, van die ghene die ons daechs te vooren by waren ghewesst. Men resolveerde de Sloep/en boot uyt te setten/alst oock ghesschiede/ginghen wel gemonteert heen/zy voeren aen een cleyn Eylant/mede-brengende twee hondert 't sestich Cocos-Nooten, Ontrent den avont quam een Indiaen als vrede versoeckende met syn Canoe ontrent ons/en wierp ons toe een Hoet die dachs te vooren verloren was int vechten. Dese Inwoonders zijn heel onghecleet.

Den 17. Zijn wy wat beter in de Bay gecomen om ons Volc te bevrijden/ die aen landt souden gaen/oft met haer handelen. Daer werde geresolveert in dien zy voormiddach niet en quamen/dat men des nae middaechs met gewelt de Cocos souden halen. Daer-en-tusschen quam een ghewapent Man af/met een Canoe, en hadde eenige Cocos, die hy boven stroom werpende/by ons liet drijven ten laetsten werde hy stouter/quam onder de Galderije/en bont los de Coraeltjens die wy aent barnhout vast gemaeckt hadden. Doen quamen d'andere oock by/en brochten ons al dat wy wilden/voor Messen/verroeste Spijckers/en Corraeltjens. Zy verruylden aen ons hare Bogen en Pijlen: ooc eenige geele Wortel tjens/so dat zy heel met ons wel te vreden waren.

Den 11. quamense smorgens vroech al weder by ons/wy hadden den gantschen dach genoech te doen om te verruylen:so dat wy creghen negen hondert 't sestig Cocos:smiddaegs quam een Man met twee Vrouwen ons aen boort: en onse Maets voeren om de soode/die zy met cregen:daer in die Inwoonders ons seer behulpich waren.

Den 16. door't versoec van de Matroosen om gaen te Visschen aen't groote Eylant/gaf de President verlof/en om te sien of daer meer Visch was:t'welc zy ooc deden met believen der Inwoonderen/die den segen hielpen trecken. Wy sagen van alle canten vele Vrauwen aencomen/daerom wy onse Maets aen

boort riepen/vermoedende quaet/maer elck quam so vrymoedich aen boordt/ dat wy ons verwonderden/manghelende soo veel wy begeerden: Zy noemden haer Eylant Moa,en dat daer over lach/seyden zy was Insou:maer het hooge Eylandt noemden zy Artimoa,en waren so haestich om te handelen/dat d'een ander verdrongh/meest soeckende Coralen.

Den 20. smorghens in de dagheraet/quamen de Inwoonders weder met twintich Canoen aen boort:daer onder oock groote seyl Prauwen waren: zy waren seer graech om ruylen / alsoo wy ghesegt hadden dat wy wilden van daghe wech seylen/zy brochten ons veel Cocos, soo dat een yder wel vijftich Noten creech/oock soo veel Bananas als wy begheerden:zy drongen op de sijde van't Schip malcanderen/elck wil de de eerste zijn/thoonende haer Wapenen/haer Spijse/al om te ruylen/voor Spijckers/en verroest goet. Dit volck was so nieusgierich niet om Schepen te sien / vermoeden was derhalven dat hier vele Spaengjaerts geweest waren/also wy ooc aen de Porteysen merckteden. En alsoo de wint goet was / lichteden wy ons Ancker / als wy van alles versien waren. Naer middach seylden wy voorby drie Eylanden die hooch waren/waren drie Mijl groot/heel groen/vol gheboomte. Wy saghen al voort uyt lant/ginghen onse cours al West Noort-West aen/de wint Oost ten Noorden/variabel/met goede coelte.

Den 21. smorgens wast duyster weder/dat wy het lant nauwelick conden sien/soo dat het met een bocht ons scheen t' ontvallen. Nae noen sagen weder landt/maer al Eylanden / dreven dicht onder een cleyn Eylant: en wierpen sant-grondt/en schelp op vijfthien Vadem: en settedent om den dach te verwachten/wy saghen al vieren op dese plaetsen ontrent ons: hadden oock veel reghen/Blixem/en ghedonder.

Den 22. sagen wy heel perfect de gront:doen saghen wy dat het 14. Eylanden waren/legghende tamelicke spatie van een. Wy hadden smiddaechs de hooghte van een graet besuyden: Ons volck was uyt om Visch/maer vingen niet om de rudsige Strant/en hadden bevonden de Eylanden onbewoont vol dicht Bosch:legghende acht en twintich Mijl van Moa. Wy resolveerden buyten de Eylanden/en be-Noorden om te loopen/en dan de Cust te soecken/ die hier Suyt-West lach/hooch uyt streckende.

Den 23. lichteden wy ons Ancker sonder schade:wy seylden boven de Eylanden/savonts sagen wy een hoeck/om daer boven te comen/van 'twas heel clam/en sagen naer ons afcomen negen Canoen,groot en cleyn/wat hoog op de Ternataensche wijse/ de Prauwen redelick ruym/datter een man in sitten conde:zy quamen seer ghewapent met Flitsen/waren eerst wat vervaert/roepende Sano, dan winckende/dan de Cocos op't hooft leggende/zy roeyden ons lang naer/met grooten yver en wy deden oock teeckenen van vrede/tot datse aen onse Galderije quamen/wy gavense wat Coraeltjens/zy staecken terstont de handen toe/als grijpende naer een grooten Schat/ om dat zy die seer achten om den hals te doen. In een van dese Canoen, was een Overste / die als het hem niet nae sijn sin gink/dede alle de andere afleggen/en begeerde datse naer ons souden Flitsen/datse niet begheerden te doen/daer over hy gram wert en sloech dapper sijn Slave/die achter hem sat. Hy hadde een Kettingh om sijn

hals/

Hals/ die onder zijn armen door ginck/ van ghecoloreert bast/ die aerdigh ghemaeckt was. Als wy dese quyt waren / quam van een ander hoec een ander soorte met lang ghecrispt hayr: gietende daer Water over/ tot een teken van vrede/ Ringhen door de Neusgaten / die groen waren : eenige door de Ooren Parlemoerder Ringhen om d'Armen: eenighe hadden Tennen-Ringhen doort middelschot van de neus / brochten Cocos , veel gebraden Visch/ Toebac/ een slecht van Pruymen met swarte gladde Steenen/ ooc Meloenen/ die wy al voor Coralen die zy Oaraija heeten / en verbrande Messen cochten. Dit volck hadde weder een andere tale als die van Moa, oock was het een ander Natie niet swart/ en langher van hayr/ meer na de Papoos treckende : en conden niet de Ooft-Indische Tale / noch Aru,Kay;Gilolo,Ternate,Papoos : wy cregen van haer een Warmoescop/ en een Schotel seer grof/ met root en groen gheschildert/ 't was Porceleyn/ daer zy seer licht afscheydeden/ voor twee riskens Coralen/ so dat onse meyninghe was dat hier wel Spaensche Schepen gesien waren/ om dat zy so nieusgierich niet en waren na ons Schip/ het bleec oock aen geele Indiaensche Coralen/ als van Amber, die een vrouwe hadde/ die de President verhandeld van haer/ om een riske Coralen. Snachts hadden wy stilte/ maer goede voortganck door den stroom.

Den 24. smiddaechs hebbende de hoochte van twintich Minuten/ seylden wy langs een schoon groot Eylandt / maer dedent niet aen: 't was een van die Eylanden by Nova Guinea lagen/ t'welc de President sustineerde te voren: en de Caep ,de Caep goede hope: om dat wy nu voorseecker waren/ waer wy leefden/ en goede hope hadden/ om nu by onse Lantsluyden te comen: wy sagen aen Stierboort noch een cleyn Eylandeken leggen/ liepen tusschen dat door: so wy gantsch het Lant verloren, dat de President seer verheuchde/ om dat alles nu nae sijn calculatie toe ginc aten seer hertelick van de Visch/ ende het Fruyt dat ons ghebracht was. Het werde heden oock geresolveert be-Suyden de Linie te blijven/ om so het moghelick was/ tusschen Guinea, ende Gilolo door te loopen: en onse Schipper meende noch in Louua en Conbella te comen/ also hy meende achter Gilolo te sijn : maer de President hadde de beste kennis/ dat men noch wel wat Cust soude hebben/ ghelijc wy daechs daer naer t'evonden.

Den 25. 26. saghen wy aen bagboort veel lant leeg en groot / Suyt Suyt-West van ons: daer na weder wat hooch: savonts saghen wy dat wy so aengaende in een Sack geseylt souden hebben/ daerom ginghen wy wat Noordelicker/ en lieten die drie Eylanden die wy int Noorden saghen / aen stierboort leggen : noemende het grootste Iacobs Eylant/ om dat het op S. Iacobsdach gesien is gheweest. De Cust liep noch al Noordt-West / ende Noort-West ten Westen aen.

Den 27. smorghens dede hem de hooge Custe van Nova Guinea weder op/ wy seylden daer anderhalf Mijl ontrent : op eenighe plaetsen was het weder leegh : smiddaechs hadden wy de hoochte van neghen en twintich Minuten be-Suyden de Linie: wy souden gheerne eens aent hooge landt geset hebben/ maer het was te stille/ en dreven vast met de stroom heen.

Den 28. smorghens wast noch al stil / en wy waren van de Cust ontrent vijf Mijl: conden noch al qualick het eynde sien.

Den 29. wast dijsich regenachtich weder / en wy waren nu een half Mijl van de wal: saghen weder veel Croos Bladeren drijven: ontrent de middach werdē wy al weder cleyne Eylanden gewaer / die dicht onder de Cust laghen: liepen voort lancx het Lant dat vol gheboomte was / maer onbewoont / alsoo geen Canoes af quam. De wint was Noort-Oost / onse cours West ten Suyden: snachts sijnde eenighe Mijlen van t'Landt / en clare Mane-schijn / voelden wy een Aertbevinghe int Schip / maer duerde niet lang: nochtans perturbeerde die soo de Maets dat sy uyt de Coyen sprongen / eenighe meenden dat wy stieten / men wierp het Loot / men vont gheen gront.

Den 30. smorgens sagen wy voor uyt lant / daer nae scheen het een Eylant te wesen: naerder comende sagen wy so wel aen backboort als aen stier-boort lant / dat wy gedwongen waren by te houden. Dien dag haddē wy so schrikelicken Donderslach als opt meenden dat sy schaede in ons Schip hadde ghedaen / so beefde het / en scheen heel door de Blixem in brant te staen: doen volchde reghen / die niet weynich was.

Den laetsten: bevonden wy ons in een groote bocht / soo dat wy rontom belemmert waren met lant; gingen Noort aen / nae de Oostelicsten te sien of wy enige Canoes souden sien / de stroom / en t water comende uyt Revieren hielden ons van de Custe: savondts wierpen wy' t Loot / en vonden gront op thien / twintich / dertich Vadem: Wy settedent op twaelf Vadem dicht onder het landt: dat ons docht heel woest en onbewoont.

Den eersten Augusti: smorgens was t de gantschen dach stil / so dat wy den gantschen dach in stilte dreven: en sagen voor uyt lant / heel verre om de West strecken / met een hoec / en een cleyn hooch Eylandt daer van legghen / hopende dat het daer een eynt soude nemen / en dreven so al met de stroom lancx de Cust: wy sagen oock vele schoone Bayen en Inwijcken / daer wel te legghen was / alsmen profijt conde doen. Het lant was met Boomen becleet / als een Wildernisse: wy hadden smiddaechs 12 minuten be-Suyden na de Presidents reeckeninge: maer saghen wel Eylanden die be-Noorden die Linie laghen / wy lieten savonts het Ancker vallen op Cracle / en steenachtighe gront.

Den 2. smorgens waren wy genootsaekt om't Ancker te crijghen onder de Steenen van daen: wy creghen het Tou ongeschent / maer wy lieten de halve handt onder de Clippe. Dese dach seylden wy voor de tweede reyse door de Linie / snachts hadden wy een proper coelte / van de Suydelicker / de stroom scheen om de Noort te trecken.

Den 3. was onse cours ten naesten by West: en saghen veel Eylanden aen Bagboort / corts daer naer quamen wy in groote cabbelinghe van water seylende / van heel slecht water in onstuymich / en saghen terstondt dat het een Rif en droochte was / en hadden thien / twaelf / vijfthien / achtien Vadem sandtgront: maer alsoo het teghen de nacht ginck / wy vonden goet hier te setten / en lietent Ancker vallen op twaelf Vadem. Men sach ses groote Walvisschen: De President achtede dit de droochte te wesen / die in alle Caerten beneden de Papoos leggen. De stroom Naelde eerst loopende Suyt-West / daer na Noortwaert daer na West. Onse gissinge was dat wy het lant van Nova Guinea geeyndicht hadden / als daer lancx by geseylt twee hondert tachtentich Mijlen.

Den

Den 4. desen dach liepen wy in Zee/saghen gheen lant meer: wy deden ons beste om het leeghe Eylandt te beseylen / maer de Stroom verleyde ons/ hier hadden wy een schrickelicke wint: snachts hielden wy by/ om niet op't lant te seylen.

Den 5. liepen wy na t'voornoemde Eylandt/en quamen te beseylen: De hoogte was smiddaegs dertich minuten be-Noorden. Onder het lant comende saghen veel Cocos, ende Palmites-Boomen, corts daer naer quam een Prau vol volcx onder het lant/ met een witte vrede-Vaen/ die na ons toe quam/ wy trompetteden: maer zy vertrocken daer naer: terstont quamen andere uyt die ons aen boort quamen/ wy spraecken met haer Malays, Ternataens, en Portugees. Zy wesen ons dat wy be Suyden het lant om mosten/ en niet be-noorden/ en dat wy in twee daghen wel in Bachian conden syn. Dese Natie was als Ternatanen, Tydoresch, eenige als Boeren van Gilolo, altemael geel van Huyt/ met swart Hayr/ gecleet met Indische Cleetjens/ Broecken/ Pijtgens/ en Tulbanden/ seer eerbiedich ons groetende / goeden dach: Tabe Kuan: haer Mutskens afdoende op syn Christens: wy saghen oock een met een swarte Portugeessche Vilt/ die oock Portugees sprac: zy waren van manieren als die in de Molucques woonen: zy seyden dat zy Moors waren / en van dage Vrijdach sijnde/ hielden zy haer Sabbath: zy hadden Toebac, Cocos, Bananes, Rijst. Erweten, Boonen, Verckens, Hoenders, Visch en brochten het ons: wy saghen mede Paradijs-Voghels / daer wy haer een af ruylden. Eenighe droegghen Tinnen-Armringen/ ooc van Yvoirs/ en geele Ringhen aen de Vingers/ veel van onse slechte Maets/ meenden dat het Gout was. Wy vernamen naderhant in Soppy dat dese plaets heetede Maba, en Tydorees: oock dorsten haer niet boven begeven/ denkende dat wy vyanden van de Spaenjaert waren/ zy waren seer begeerich na Manna, Manna, dat zijn Coralen / zy seyden ons mede dat het hier quact legghen was. Wt alle dese omstandicheden sagen wy wel dat wy aen een hoec van Gilolo waren/ en dat wy haest by onse vrienden souden comen/ daer wy goet tracktement vinden souden / mits dit scheeps leven begon te verdrieten. Onse gissinghe was dat wy nu de derde reyse onder de Linie Æquinocti ael waren.

Den 6. smorgens wast tamelick goet weder/ die van het lant quamen weder met sommige Prauwen, om met ons te handelen: t'welc zy ooc deden: maer de wint favorabel sijnde/ gingen door / om ons reys te absolveeren/ maeckten onsen cours/ Noort aen/ om den hoec van Gilolo te winnen.

Den 7. als de daghraet quam / saghen wy gheen landt / en de koelte continueerde van den Suyden: ons cours was Noort aen: smiddaechs hadden wy reghen/ teghens den avont claerdet op/ en saghen hooch lant te loefwaert op van ons gissende te wesen de Noort-cant van Gilolo: de hoochte hebbende van drie graden be-Noorden: wy liepen dan beneden lancx daer Moratay leyt/ Suyt-West van ons.

Den 8. smorghens was het dijsich weder: onse cours West Noort-West/ met hal water/ smiddaechs was de hoochte 4. graden: snachts was het boos weder/ met stercke windt / en duyster weder/ en veel reghens/ met Blixem en Donder.

Den 10. smiddaechs de hoochte was/van drie graden vijf en veertich Minuten/snachts scherpede de wint/dat men Suyt Suyt-Oost most en seylen: Resolveerden soo lange over dese Baugh te seylen/als wy conden / om boven Bornea te seylen/en met de Suyde winden by Celebes lancx te loopen.

Den 11. en 12. sagen wy weder lant / aen de Noort-hoeck van Gilolo, al-temet dreven wy door den stroom uyt het gesicht/al-te-met saghen wy het weder/maer wy condent niet beseylen/hadden hier veel Travades.

Den 13. en 14. hadden wy noch al de by-legger/ met veel regens ende storm: de stroom was ons hier hartste vyant.

Den 15. hadden wy smiddaechs de hoochte van 3. graden be-Noorden/wy en conden doen geen lant sien.

Den 17. was de windt voormiddach Suyt Suyt-Oost /en Suyden / wy wendent West-waerts ten naesten by/om't lant te beseylen/welc wy nauwelick conden becomen: soeckende grondt /vonden geen: wy dreven den gantsche nacht in stilte.

Den 18. waren wy voor by den Noort-hoeck van Gilolo, en dreven met de stroom in-waerts: Nae noen /quamen drie Prauwen van lant naer ons toe/ met een vrede-Vaen/zy quamen aen boort/seyden ons van de ghelegentheyt van't lant: de wint liep Suyt-West /en wy liepen na de Bay voor Soppij, daer ons de Inwoonders wesen dat een Dorp was /en goede Ancker-gront: daer oock het Jacht de Pauw ghelegen hadde/ontrent twee Jaer geleden/een goet stuck van't lant was een Rif van steen-gront/hadde thien of twaelf Vadem diepte: daer over sijnde setteden wy het op ses en twintich Vadem / een stuck binnen de Banc. Zy quamen terstont over/mits zy Ternataens, en Hollandrs gesint zijn/zy conden wat Malays soo dat wy haer beduyden wie wy waren/ daer in wy en zy seer waren verblijdt: wy verstonden oock van haer dat wy in Ternate conden wesen/met goeden Wint: zy hadden eenige Visch en Crabben/ die zy ons vercochten voor Coralen: en waren van de Sangage gesonden / om te besien wat Volc wy waren/wy waren hier op de hoochte van twee graden seven en veertich Minuten be-Noorden de Linie.

Den 19. wast somerachtich weder: smiddaechs de Windt van de Noordelicker hant sijnde/liepen wy na de Bay/en setteden op twaelf Vadem Schulp-gront. De Inghelanden quamen terstont met verversschinge aen boort vercoopende ons Rijs/Schilt-Padden: Sagu, Hoenders en Visch voor Cāmen/ Bellen/Spijckers/daer zy wel mede ghedient waren.

Den 20. waren wy noch al besich met verwisselen/creghen veel Sagu: De Rijs wilden zy alleen voor Lijnwaet verruylen. Desen dach quam alhier een Correcor om Rijs van Ternate, en seyde datter wel seventien grote Schepen in Ternati, laghen / te weten Hollanders die na Manille wilden. Wy trocken hier met onse Zegen Vis.

De nae-volghende dagen versagen wy ons noch al van alderhande Provisie/soo van Rijs/als Water: oock van versche Vis/als Steen-Brasems: Banannes, Cocos-Nooten creghen wy in abondantie. Dit Volc was goet van natuer / Vyanden van de Spanjaerts / staende onder het ghebiët van de Coninck van Ternati, die zy oock voor haer Souvereyn hielden. 't Is niet te seg-

ghen/

ghen/ofte schrijven/hoe groote veranderinge ende blijschap het ons gheweest is/te zijn in een plaetse daer wy soo vrij waren:en so veel Victualie conden becommen als wy begheerden/hebbende afgeleyt so een moeyelicke/periculoose reyse t'scheep hebbende vijf en tachtich cloecke Mannen / sonder vooraet by naest/en alle nootdruft ten eynde:soo dat wy Godt hooglick danckteden.

Den 25. alsoo wy hier gedaen hadden/gingen wy t'seyl / uyt de Reede van Soppy: van alles wel versien zijnde.

Tot het eynde van dese Maent liepen wy al over en weder over.

Den eersten September/en de tweede was de windt meest Suyt-West wy liepen dicht onder het Lant/daer veel Clippen en Steenrotsen van't Lant af waren/hier was ons de Stroom seer tegens: ende wy liepen achter een Eylandt dat onbewoont was/en settedent op veertich Vadem/al schoone gront/onse Maets waren aen lant vingen een soode / ende brochten vijftich Cocos aen boort:zy hadden der veel aen lant gheghe'en.

Den 3. bleven wy al liggen onder het lant/hadden cakich weder/met regen. De President met sijn Broeder Daniel,en de Stierman gingen aen lant clom opt geberchte/meynende daer boven op te comen/om over te sien de gelegentheydt van't lant daer achter ofter eenige passagie mochte zijn/maer zy conden niet boven comen/also t seer wilt en woest was: int nedergaen liepen zy groot perijckel van neder-stoorten/als zy een verkeerden wech namen/ende ten laetsten behouden by ons quamen.also wy besich waren met versch water te drincken/daer zy mede of droncken:Als zyt scheep gecomen waren/voeren wy met onse Boot door een holle Clippe/die in't water stont/als door een Sluyse/wy sagen terstont weder een cleyn Eylant om den hoeck/maer roeyden na boort.

Den 4. nae dat wy hier anderhalf etmael hadden gheleghen/gequelt met variable winden/hebben t'Ancker ghelicht/de wint zijnde West Noort West/meenende dat wy de stroom te laet hadden / om tusschen de Eylanden/en het vaste lant door te comen:wy liepen hier over en weder over met weynich profijts:soo dat wy de vijf Eylanden perfect sagen door malcanderen/het eerste was ghenaemt Bihoa: het tweede daer de President op was Doij, het derde Tuacaro,het vierde Pou,het vijfde Salangarij,dat is geelachtich / en leech/legghende na de Cust van Gammacanorre. Dit zijn de vijf Eylanden van Moro.

Den 5. bleven wy hier een gantschen dach leggen/door de contrarie wint: De Visschers voeren uyt om Visschen/vingen wat Crocovade,een seer schoone Vis/terwijl ons volck aen landt was/quamen drie Mannen seer schielick uyt het Bosch vallen/met Schilt en Sabel schermutserende/niet wetende oft zy daer mede geckteden /oft int ernst was/zy dit siende riepen:Orang Hollanda:dit is:Wy zyn Hollanders,so liepen zy terstont aen Strant/ ende zy gooten Water op haer Hooft in teecken van peys/en namen d'onse in den arm / en lachteden:voeren met d'onse aen boort/brochten een gebraden Vis:zy quamen daer van Gammacanorre om Sagu int Bosch te soecken : Zy conden weynich Maleys:wy setteden haer weder aen lant/als wy haer vereert hadden / met wat Corael jes/belovende Verkens en ander goet te brengen.

Den 6 liepen wy teghen over het Eylant Salangarij: ancker gront 17 vad.

Den 7. Deden wy weder nieuwe vlijdt/ sonder profijt / des middaeghs

 eeghen

cregen wy een Prau aen boort/die brocht voor de Capitano een ſoode Vis:wy ſchoncken hem weder drie Scheerkens/drie boſkens Coperdraet / wat Coralen drie Olye-glaſkens:ſoo dat de Vis ons dier quam te ſtaen. Ons volc ginc daer naer Viſſchen/en creghen ſo veel Vis als alle de Maets conden eten.

Den 8.9.10.11. hadden wy continuele Suyt-Weſten wint/hebbende alle deſe dagen door contrarie windt ende calmte/niet meer dan twee Mijlen gewonnen. Onſe Preſident met Aris Claeſſoon, manden de Sloep / en voeren naer Gamacanorre, maer zy quamen daer niet / maer ontrent een Mijl oft twee daer by hadden gheweeſt:ſoo dat ons niet moghelick was Suyt Weſt aen te loopen naer Ternate.

Den 12.den windt noch als voren:Onſe Schipper Willem Cornelis Schout, ginck met een wel gemonteerde Sloep nae Ternate,daer hy wel bekent was/ meer de eenige ververſſchinge voor ons te becomen:den ſelven daghe lichteden wy weder ons Ancker:maer lietent vallen op vijfthien Vadem ſandt-gront/ dat ons ſeer verdroodt.

Den 13. voeren onſe Maets om te viſſchen/brochten ons ſo veel Viſch als wy begheerden/als oock drie wilde Verckens / die de Boeren van't lant haer brachten/die zy ooc aen boort brochten:en verclaerden ons dat zy die becomen hadden met de Jacht der Honden:wy betaeldenſe tot haer eyghen ſegghen.

Den 14. viel de wint uyt het lant/wy maeckteden seyl/en wonnen 12 Mijl: doen moſt het Ancker weder te gront.

Den 15 na middach creghen wy een proper coelte / liepen lancx de Wal/en een goet ſtuc weechs voor by de Bay/en ſteyle-Berch/daer wy int comen van Loloda peyſterden/weſende den hoeck van de Eylanden Toggeſonij ſeer ghenaeckt/ſo dat wy wel 5 mijlen vertierden/deſe dach hebbende de ſtroom te baet.

Den 16. ſmorgens waren wy ontrent anderhalf Mijle voorby d'Eylanden Toggeſongij,en Loloda : in een bocht leggen:t'was dyſich weder/ al-te-met regende het:voor de middach claerdet op/ en ſaghen de Berch Gammacanorre boven uyt de Wolcken ſteecken:voorts ſagen wy Ternate en Tidor, als oock het Eylant Irij:aen de Weſt-ſijde ſaghen wy een hooge Berch Sabubu.

Den 17. was de windt variabel/ niet tamelicke coelte / deden ons beſt om Ternate aen boort te crijghen/dan comende voor de bocht van Sebou, quam daer een Schip uyt / de Morghenſterre van Rotterdam / ſijnde een van Spilbergens Schepen/die doen al over een half jaer in de Mollucces gheweeſt was: in dit Schip was de Admirael Verhagen,en de Gouverneur Iaſper Ianſſoon: als oock onſe Schipper/ die ſo langh by dit volck gheweeſt was/en wy quamen deſen dach beyde voor Ternate. Varende den Commandeur met de ſchipper terſtont aen landt/alſoo daer een Boot quam vande Generael om haer te halen/t'welck doen ter tijt Laurens Reael (alſo de Generael Gerrit Reynſt,tot Iacatra overleden was) die ons wel onthaelde/ooch de gantſche Raet van Indien,die doen ter tijt daer meeſt was. Voorts verſtonden wy hoe de reyſe van Spilberghen,was afghelooyen / dat ſijn Jacht voor de Mont van de Straet Magellanes ontvoert was/oock dat al eer hy daer quam in de Revier Spirito Sancto veel van ſijn volck verloren hadde. Dat hy twee Maenden tijts doorghebracht heeft in doortocht van de Straet. Voor zijn de de Cuſt van Chili,en

Peru

Peru lancx geseylt heeft/een Stadt Payta genaemt/geruineert heeft. Ooc dat hem ontmoet waren acht Spaensche Schepen/daer van hy de Admirael/en de Vice-Admirael met noch een ondergebrocht heeft/met weynich buyts/en verlies van sijn volck. Ooc dat hy Lima,en veel Bayen/en Inhammen door-snuffelt hadde/met geen profyt. Derhalven lancx de Cust van Nova Hispania, nae de Manillas was overghesteecken/en so voorts na het Vaderlant gereyst. Datter oock thien treffelicke Schepen gereet waren/om de Vloote in de Manillas leggende/die op Ternate was uytgerust te bespringen. Oock met droefheyt hoorden wy het deerlick ongheluck van den Admirael Pieter Bot:hoe hy op Mauritius gebleven was en nau de helft van't volc gesalveert. So dat ons lief was te verstaen de staet en gelegentheyt van onse Lantslieden:en besonder van de stant ons Vaderlants.

Ontrent den avondt wierpen wy ons Ancker/voor Malege in Ternate;bevonden op elf Vadem sant-gront. Onse President geaccompaigneert met den Schipper lieten haer stracx aen landt setten/om by den Generael Laurens Reael,die in Geraerts Reynsts plaetse ghecosen was te comen/en hem haer moeyelike reyse te verhalen:Hy tracteerde haer magnifikelic/daer present waren d'Admirael Steven Verhaghen,en Iasper Ianssoon Gouverneur van Ambon, t'savonts quamense weder aen boort.

Den 18. also wy veel plonderinge over hadden/van het verbrande Jacht/vont onse President goet/met de Schipper/het ghene dat wy te veel hadden/te vercopen:'t welck zy oock deden:ghelt maeckende van onse beyde Sloepen/en vier Gotelingen van't Jacht/oock van een goede partie Loots/daer by waren neghen Anckers/twee groote Touwen/en andere dingen:'t beliep in alles duysent drie hondert vijftich Realen van achten. Soo dat beyde partijen wel gecontenteert waren.

Alhier bleven wy leggen noch acht dagen/alsoo wy niet claer waren/om t'seyl te gaen:oock lieten wy hier vijfthien Man/van ons volck blijven/met haren vrije wille/alsoo zy het eerst versochten/en daer naer haer verheurden aen de OostIndische Compaignie/met goede verbeteringe van gagie. Voorts hebben wy hier onse ledige Vaten gevult met water:en om dat onse cost op't Schip meest op was/cochten wy van den Generael/twee last Rijs/Een leggher Azijn:een leggher Spaensche Wijn:als oock drie Vaten Vleesch: betaelde haer naer haer contentement/ghelijck zy ons oock deden.

Den 26. smorgens waren de President,en onse Schipper by den Generael t'onbijten/die haer met den gantschen Raet/een eerlic uytgeley dede/van achteren volghende en comende op de strandt/met een Vaendel Soldaeten/die in volle slachordre drie mael haer musquetten afschoten tot een Adieu. Aen boort comende/wast stille/maer ontrent de middach creghen wy een coelte van de Suydelicker hant/en gingen onder seyl/met den Morghensterre van Spilbergen,die wy veel te cloec waren int seylen/die na Motir wilde. Wy namen over Monsieur de Breen,en Ian Philippe Lijfschut van den Generael/om haer te Bantan te brengen: De Schipper van de Morgensterre,vereerde ons met wat Porceleyn/en Keersen/en een pottile met Boter.

Den 27. dreven wy den geheele dach in stilte/onder de wal van Tidor:dicht

voor by de Fortresse der Spaenschen /, soo dat zy by naest souden ons connen gheschoten hebben/hadden wy wat naerder gheweest: En stroom mede hebbende/en een coeltjen crijgende/quamen wy desen dach voor by Pottebackers Eylant/genaemt Pulo cavalle, dat wy savonts neffens Motir waren: snachts seylden wy op de lanckte van Machian.

Den 28. smorgens saghen wy de Eylanden van Caijo en Gourieties, en dreven in stilte. Nae onse gissinghe passeerden wy voor de vierde reyse de Linie Æquinoctiael.

Den 29. sagen wy Bachiam voor steven een seer groot wijt streckent Lant/ leggchtig/en seer flanckerende met veel hoecken en bochten/voor de middach waren wy neffens Machiam, al in stilte drijvende/oock den gantschen nacht.

Den 30. hadden wy noch Bachiam aen Stier-boort / en Gilolo aen backboort/en sagen voor uyt eenige andere cleyne Eylanden.

Den eersten October sagen wy aen Bagboort gebroocken Lant/met sommige Heuvels /wesende/t Suyt-eynde van Gilolo. Daer naer saghen wy een groot Eylant/ghenaemt Obij.

Den 2. sagen wy het lant Zeram, en setteden onse cours Suyt Zuyt-West/ om Burro aen boort te crijghen.

Den 3. sagen wy de Eylanden Manipa Kilang, Burro. Smiddaechs hadden wy Burro aen Bagboort/op 3. graden be-Suyden de Linie.

Den 4. 5. 6. was de windt meest Suyt Oost/liepen voorby Burro, Cabessa Calica, den sevensten passeerden wy Cambona: en waren snachts niet verre van Buqueronnes.

Den 8. smorgens de wint van de Oostelicker hant/savonts passeerden wy twee Eylanden die cleen waren: en oock't leeghe lant van Celebes, daer op wy veel vieren saghen.

Den 9. smiddaechs waren wy ontrent Macafszar en liepen om Madura aen boort te crijghen/snachts hadden wy al eenparige coelte.

Den 11. was de wint cours als voren/savonts coelde het op/van de Oostelicker handt, en wy hadden nae middach op vijf hier Vadem grondt gheworpen/by een Rif dat men noemt Pater Nosters, dat wy wat te naer waren/en mochten groene plecken barningen/en drooghte sien.

Den 12. en 13. noch de selfde cours en wint: wy saghen desen dach/het Eylant van Madura aen backboort van ons.

Den 14. waren wy al voorby Madura gheseylt: en sagen de Custe van Iava: en seylden dien dach voorby Tuban: soo dat wy veel Visschers vernamen met haer Prauwen uyt Zee comende.

Den 16. hadde wy de coelte uyt het lant: nae middachs quamen wy voor Iapara, settende het op 5. Vadem Cley-gront/neffens t Schip Hollandia van Amsterdam, dat hier ghecomen was om Rijs/en in Ternate te voeren. Desen dach voer onse President aen lant/om ververschinge te coopen/alsoo de Beeste hier genoech en goet coop waren/als oock Hoenderen/Eyeren/Tamarinden/ Arack/Visch sae alle Lijftocht.

Den 17. en 18. was de Wint snachts uyt het lant/en over dach uyt ter zee/ wy ververschten ons hier treffelick: van Rijs/ Boontjes en gedroochde Vis.

Den 22. hadden wy alle onse Provisie in/wy verloren hier een Ancker/also hier veel Travaden waeyen/die ons het Tou aen stucken brack.

Den 23. ginghen wy t'seyl nae Iacatra, wy hadden doen in ons Schip vijf levendige Hoorn-Beesten/om onderweghen te eten.

Den 28. des avonts setteden wy neffens den Ruyghen-hoeck op derthien Vadem/sijnde 3. Mijlen van Iacatra.

Den 29. setteden wy het voor Iacatra, veerthien Vadem: en wy vonden daer drie Engelsche/en vier Duytsche Schepen/ als oock een Ioncke, die na Banda wilde om te handelen, also zy conseyt hadde van de Compaignie/voor haer eygen profijt. Dese nacht overleet een man op ons Schip/die d'eerste was van de reyse/maer op't Jacht warender twee gestorven: Godt zy gelooft/die ons bewaert heeft.

Den 30. sloegen wy onse Seylen af: En daechs daer naer/brochten wy alle onse Siecken aen lant; op de na middach quam oock voor Iacatra de President Ian Pietersen Coenen, met het Schip Bantam ghezeylt.

Den eersten November: Als wy voor Iacatra laghen/werde onse President, met de principale van ons volc ontboden van de President, die met sijn volle Raet was vergadert/en hy verclaerde/dat wy mosten afstaen van al't ghene dat wy daer gebracht hadden/so't Schip en Goet/en dat uyt last van de Oost-Indische Compaignie/'t welck onse President niet wel en behaechde/en hadde ghcerne dese actie met vele redenen teniet ghedaen: daer op hem gheantwoort werde/ dat hy die int gheheel soude in Hollant vinden/daer men recht soude wijsen van,t gewelt dat hem aengedaen worde/soo dat hy ghedwongen was alles te verlaten en daer werde een goet Inventaris afgehouden van't gene dat overgelevert worde. Dit was recht op Alderheyligen-dach/primo Novembris, na onse computatie/en op den tweeden dito naer de reeckeninge onses Natie/also wy West waert aen uyt het Vaderlant ghevaren waren/en eens den gantsche Cloot des Aertrijcx met de Sonne omgeseylt/so hadden wy een nacht of Sonnen ondergang minder gehadt, als d'onse: en zy lieden die van de West-cant/tegens het Oosten waren ghevaren/hadden een dach of Sonnen ondergang meerder gehad als wy/twelc vier en twintig uren differeerde: waren wy derhalven ghedwongen onse reeckeninge te veranderen van de tijt/en verloren een dach/nalatende den Dijnsdach/tellende van de Maendag/tot op Woensdach/so dat ons de Weeck was van ses dagen.

Als wy also ons Schip quijt waren; warender eenige van onse Maets/die haer verheurdẽ aldaer: maer onse President, met sijnen Broeder Daniel le Maire ende de Schipper van Eendracht met noch thien man wierden gheset op het Schip Amsterdam, dat na t Vaderlant wilde. Maer Aris Claessoon, en Claes Pietersen Stierman, met andere thien van onse Maets / gingen op het Schip Zeelant: en ginghen't seyl van Bantam, den vijfthienden December.

Den 31. overleedt dese werelt de couragieuse en vrome Jongelinc / geweest hebbende onse President Iaques le Maire.

Den 1. Januarij hadden wy een Noort-West en wint/met storm.

Den 2. dito verloren wy van ons door den storm het Schip Zeelant.

Den 23. sagen t'Eylãt Mauritius. De 7. Meert: seyldẽ boven C. bon Esperãce.

daer wy over verblijt waren/en setteden onse cours na't Eylant St. Helena.

Den 1. Aprilis voor de middach/sagen wy het Eylant St. Helena, en daegs daer na / setteden wy het onder het landt daer wy met vreucht vonden het Schip Zeelandt, dat verdwaelt was van ons/maer eenige daghen voor ons daer ghearriveert.

Den 7. dito. Naer dat wy van alles ons wel versien hadden/ginghen wy beyde t'seyl/ende saghen den vijfthienden het Eylandt Ascension.

Den 24. werden twee Schepen gesien van de Maets / op de hoochte van een graet be-Suyden de Linie/maer zy condense niet verkennen.

Den 25. seylden wy de vijfdemael onder de Linie Aequinoctiael/en den 29. verscheen ons de Noort-Sterre / die wy nu wel twintich Maenden misten.

Den 2. Julij arriveerden wy met het Schip Amsterdam in Zeelant. Hebbende dese moeyelicke en verdrietighe reyse volbracht/in twee Jaren/en achthien daghen nalatende onsen lieven en weerden vriendt den President Iacques le Maire, die gheerne het eynde van dese laboreuse Reyse/ghesien hadde.

Verklaringe vande kaerte N°. 2. ende N°. 5.

A. IS de Spieringh Bay.
B. De plaetse daer wy met de Schepen in grote perijkel aen de wal dreven.
C. Is het Voghels Eylant.
D. t'Leeuwen-Eylandt.
E. Het Coninex-Eylandt daer wy onse Schepen schoon maecken.
F. Verbrant ons Iacht.
G. Is de water-Plaetse daer wy met veel moeyten water haelden.
H. Sijn de graven van de Patagones, op de Clippen/daer waren beenen onder van thien en elf voeten lang.
I.K. Sijn twee Zee-Leeuwen.
L. Sijn Harten met seer lange halsen.
M. Voghel-Struysen die wy hier vele vonden.
N. Een Steen van natuere ghegroeyt ende verthoont sich als een Mick.

A. SIjn t'wee Coninghen malcanderē ontmoetende met veel wonderlike Ceremonie ende verwillecomen.
B. De selfde twee Coninghen sittende in haer pontificael op twee Matiens neffens malcanderen onder de Belay.
C. Onse Tromslagers en Trompetters jeder omt cierlijcxste spel en tot groot contentement vande Coningen.
D. Dese zijn Boeren die haer dranc van seecker groen Cruyt knauwē/daer zy water op gietēde/en uytperſēde/met groote lust drinckē.
E. Sijn hare wooninghe die zy met Bladeren van Boomen bedecken.
F. Is den Coningh / en op wat manier hy ghesiert is.
G. Is des Coninex Adel / het hayr langh ghevlecht in verscheyde vlechten.
H. Verthoont hoe dat de Vrouwen het Hayr cort afgeschoren draghen.
I. K. Sijn de Inwoonders.
L. Sijn Cocos-Boomen.

FINIS.

F649
S376 i

